សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

Université Royale de Droit et des Sciences Economiques

Royal University of Law Economic

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

ការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជន

ស្រាវជ្រាវពីថ្ងៃ ០៣ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២៣ ដល់ថ្ងៃទី ៣១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២៣

ស្រាវជ្រាវដោយ

និស្សិតឈ្មោះ កញ្ញា **លីម យ៉ាមីណា**

កញ្ញា **លី ស្រីពេជ្រ**

ណែនាំដោយ

សាស្ត្រាចារ្យជំនួយបណ្ឌិត **ផុំ រិទ្ធី**

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ **នីតិសាស្ត្រ**

ជំនាន់ទី២៣

ចូលសិក្សា ២០១៩

ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០២៣

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

នាងខ្ញុំឈ្មោះ **លីម យ៉ាមីណា** សូមឱនកាយថ្វាយបង្គំ អភិវន្ទនកិច្ច និងសម្តែងនូវកតញ្ញូតាធម៌ ចំពោះលោកឪពុកឈ្មោះ **ហ៊ីម ហាលីម** និងអ្នកម្តាយឈ្មោះ **ស៊ុំ នរយ៉ាណាស់** អ្នកដ៏មានគុណទាំងទ្វេ រកអ្វីប្រៀបផ្ទឹមពុំបាន ដែលលោកទាំងទ្វេបានខិតខំចិញ្ចឹមបីបាច់ថែរក្សាតាំងពីតូចរហូតមកដល់ពេលបច្ចុប្បន្ន។ ជាពិសេសលោកទាំងពីរបានខិតខំប្រឹងប្រែងអស់ពីកម្លាំងកាយ កម្លាំងចិត្ត ក្នុងការផ្គត់ផ្គង់ដើម្បីឲ្យនាងខ្ញុំ បាន សិក្សារៀនសូត្រ ចាប់តាំងពីថ្នាក់បឋមសិក្សា អនុវិទ្យាល័យ វិទ្យាល័យ រហូតមកដល់ថ្នាក់មហាវិទ្យាល័យ ក្នុង ពេលបច្ចុប្បន្ននេះទៀត។ គុណូបការៈលោកអ្នកដ៏មានគុណទាំងពីរពិតជាមិនអាចកាត់ថ្លៃបាន។ កូនសូមគោរព ថ្លែងអំណរគុណ ចំពោះលោកទាំងពីរយ៉ាងជ្រាលជ្រៅបំផុតដែលរកអ្វីក្នុងលោកនេះមកប្រៀបផ្ទឹមបានឡើយ។

នាងខ្ញុំឈ្មោះ **លី ស្រីពេជ្រ** ជាកូនសូមគោរពប្រណិបត្តិដោយសេចក្តីកតញ្ញូតាធម៌ ចំពោះ លោក ឪពុកឈ្មោះ **ជុំ ដា** និងអ្នកម្តាយ **ឈឹម ថុន** លោកទាំងទ្វេបានផ្តល់កំណើតដល់រូបកូន។ លោកទាំងទ្វេជា អ្នកមានគុណយ៉ាងច្រើនលើសលប់ គ្មានអ្វីប្រៀបបានមកលើរូបកូន ព្រមទាំងបានខិតខំយកចិត្តទុកដាក់ចិញ្ចឹម បីបាច់ថែរក្សាផ្តល់ដំបូន្មាន ផ្តល់ភាពកក់ក្តៅជំនះរាល់ការលំបាកគ្រប់បែបយ៉ាងពិសេសទំនុកបម្រុងឲ្យខ្ញុំបាន សិក្សារៀនសូត្រតាំងពីថ្នាក់បឋមសិក្សា រហូតដល់បញ្ចប់ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនៅមហាវិទ្យាល័យ។

សូមគោរពថ្លែងអំណរគុណចំពោះ គណៈគ្រប់គ្រង សាស្ត្រាចារ្យ និងបុគ្គល មន្ត្រីរាជការទាំងអស់នៃ **សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច** ដែលបានយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការ គ្រប់គ្រង និងបង្រៀនដល់សិស្សនិស្សិតទាំងអស់ដោយសេចក្តីស្រលាញ់ពេញចិត្ត។

ជាពិសេស សូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅជាទីបំផុតចំពោះ **លោកសាស្ត្រាចារ្យជំនួយ បណ្ឌិត ព្រុំ រិទ្ធី** ដែលបានខិតខំទាំងកម្លាំងកាយចិត្ត និងប្រាជ្ញាស្មារតីដោយមិនខ្លាចនឿយហត់ក្នុងការផ្តល់នូវ គំនិតល្អៗ ណែនាំ និងផ្តល់យោបល់ដ៏មានសារៈសំខាន់ឲ្យយើងចងក្រងបានសារណាបញ្ចប់ការសិក្សាថ្នាក់ បរិញ្ញាបត្រនេះ។

ជាថ្មីម្តងទៀត ក្រុមខ្ញុំសូមគោរពជូនពរដល់ លោកអ្នកមានគុណទាំងពីររបស់ពួកខ្ញុំ ព្រមទាំងគណៈ គ្រប់គ្រង សាស្ត្រាចារ្យ មន្ត្រីរាជការ បុគ្គលិកនៃ **សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យា សាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច** និង ជាពិសេសសូមគោរពថ្លែងអំណរគុណចំពោះ **លោកសាស្ត្រាចារ្យជំនួយបណ្ឌិត ព្រុំ រិទ្ធី** សូមជូនពរឲ្យជួបប្រទះតែនឹងពរទាំងឡាយ ៥ប្រការ៖ អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ ពលៈ និងបដិភាណៈ កុំបីឃ្លៀងឃ្លាតឡើយ ព្រមទាំងទទួលបានភាពជោគជ័យគ្រប់ភារកិច្ច។

អារម្ភកថា

ក្រោយពីបានបន្តការសិក្សានៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ចអស់រយៈពេលប្រមាណជា៤ឆ្នាំមកនេះ។នាងខ្ញុំទាំងពីរបានសិក្សាស្រាវជ្រាវនូវមុខវិជ្ជាជាច្រើនទាំងផ្នែក ឯកជន និងសាធារណៈ ហើយ ដើម្បីឲ្យស្របតាមកម្មវិធីសិក្សារបស់សាកលវិទ្យាល័យនាងខ្ញុំបានធ្វើការសម្រេចចិត្តសរសេរសារណាសម្រាប់បញ្ចប់ការសិក្សាដោយជ្រើសរើសយកប្រធានបទមួយដែលស្តីពី"**ការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជន**"។

ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះក្នុងគោលបំណង ដើម្បីយល់ដឹងកាន់តែស៊ីជម្រៅថែមទៀត អំពីបទដ្ឋានគតិយុត្ត ទាក់ទងទៅនឹង ការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជន ដែលក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា របស់យើងបានផ្តល់ឲ្យកាន់តែច្បាស់។ ហើយដើម្បីទទួលបានគតិយកមកអប់រំដល់ខ្លួនឯង និងអ្នកដទៃសម្រាប់ធ្វើការស្វែងយល់ធ្វើយ៉ាងណាឲ្យសង្គមមួយនេះសម្បូរ ទៅដោយប្រជាពលរដ្ឋដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិជាអ្នកដឹកនាំ និងជាអ្នកមានចំណេះដឹង ប្រកបដោយសីលធម៌ គុណធម៌ និងសុជីវធម៌ ដែលជាមូលដ្ឋានគ្រឹះដ៏សំខាន់បំផុតរបស់មនុស្សក៏ដូចជាខ្លឹមសារស្នូលនៃសង្គមជាតិទាំងមូល ក្នុងការដឹងនាំសង្គមជាតិមួយនេះឆ្ពោះទៅកាន់វឌ្ឍនភាព និងជានិរន្តរភាព។

ថ្វីត្បិតតែសារណាមួយនេះបានបញ្ចប់ក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែនៅចំណុចខ្លះ មិនអាចធ្វើការវិភាគឲ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ជាពិសេសទាក់ទងទៅនឹងច្បាប់ ក៏ដូចជានីតិវិធីនៃការអនុវត្តផងដែរ។ ហេតុដូច្នេះ នាងខ្ញុំទាំងពីរនាក់នឹងធ្វើការសិក្សាបន្ថែមទៀតអំពីប្រធានបទមួយនេះ និងធ្វើការកែតម្រូវនូវចំណុចខ្វះខាតដែលកើតមាននៅក្នុងអត្ថបទមួយនេះ។

នាងខ្ញុំទាំងពីរសង្ឃឹមថា សារណាមួយនេះនឹងបានចូលរួមជាគំនិតខ្លះៗ ដល់និស្សិតជំនាន់ក្រោយក្នុងការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងចូលរួមចំណែកមួយផ្នែកជាទ្រឹស្តី ទាក់ទងនឹងអនីតិជន ក្នុងការយល់ដឹងពេញលេញឲ្យមានភាពល្អប្រសើរឡើង និងក្លាយទៅជាពលរដ្ឋល្អ កូនល្អ សិស្សល្អ ដែលជាទំពាំងស្នងឬស្សី នៅក្នុងសង្គមគ្រួសារ និងសង្គមជាតិទាំងមូលឲ្យសាកសមទៅនឹងអច្ឆរិយៈប្រទេសមួយនេះ។

ជាទីបញ្ចប់នាងខ្ញុំទាំងពីររង់ចាំជានិច្ចចំពោះមតិរិះគន់ក្នុងគោលបំណងស្ថាបនា ដែលជាកញ្ចក់ឆ្លុះបញ្ចាំងពីភាពអវិជ្ជមានណាមួយ ដើម្បីធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវបន្ថែមបង្កើនការយល់ដឹង និងពង្រីកចំណេះដឹងថែមទៀតពីសំណាក់ លោក លោកស្រី សាស្ត្រាចារ្យ មិត្តនិស្សិត សិស្សច្បង អ្នកវិជ្ជាជីវៈ ព្រមទាំងពីសំណាក់មិត្តអ្នកអានទាំងអស់ជាទីគោរព និងរាប់អានដ៏ជ្រាលជ្រៅបំផុត។

មាតិកា

សេចក្តីផ្តើម ១

ជំពូកទី១

សញ្ញាណទូទៅ

១.១ លក្ខណៈនៃអនីតិជន ៥

១.២ គោលការណ៍មូលដ្ឋាន ៧

ជំពូកទី២

ការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជនក្នុងកិច្ចសន្យា និងការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជនក្នុងអំពើអនីត្យានុកូល

២.១ ទំនាក់ទំនងអនីតិជនក្នុងកិច្ចសន្យា ១២

២.១.១ ការព្រមព្រៀង ១២

២.១.២ សមត្ថភាពក្នុងការចុះកិច្ចសន្យា ១៣

២.១.៣ ការទទួលខុសត្រូវអនីតិជនក្នុងកិច្ចសន្យា ១៤

២.២ ទំនាក់ទំនងអនីតិជនក្នុងអំពើអនីត្យានុកូល ១៨

២.២.១ កំហុស ១៨

២.២.២ ការខូចខាត ១៩

២.២.៣ ទំនាក់ទំនងហេតុ និងផល ១៩

ជំពូកទី៣

ការទទួលខុសត្រូវអនីតិជននៅក្នុងនីតិព្រហ្មទណ្ឌ

៣.១ កាលៈទេសៈនៃបទល្មើស ឬបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជន ២២

៣.១.១ កាលៈទេសៈនៃបទល្មើស ២២

៣.១.២ បុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជន ២៤

៣.២ ការកំណត់អាយុនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ២៤

៣.២.១ អនីតិជនដែលមានអាយុក្រោម១៤ឆ្នាំ ២៥

៣.២.២ អនីតិជនដែលមានអាយុចាប់ពី១៤ឆ្នាំ ដល់ក្រោម១៨ឆ្នាំ ២៧

៣.៣ ការរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ និងស្ថានសម្រាលទោសចំពោះអនីតិជន ៣៣

៣.៣.១ ការរួចពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ......... ៣៣

៣.៣.២ ស្ថានសម្រាលទោសចំពោះអនីតិជន......... ៣៥

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន......... ៣៨

អនុសាសន៍......... ៣៩

ឯកសារយោង

ឧបសម្ព័ន្ធ

សេចក្ដីផ្ដើម

សេចក្តីផ្តើម

១.លំនាំបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ

ដោយសារការផ្លាស់ប្តូររបបនយោបាយជាច្រើនសន្ទឹកសន្ទាប់ និងការជួបប្រទះសង្គ្រាមស៊ីវិលជាច្រើន ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានបាត់បង់នូវរចនាសម្ព័ន្ធសឹងតែទាំងអស់។ ក្រោយពីទទួលបានសន្តិភាពពេញលេញ ការសិក្សាវិភាគទៅលើច្បាប់ត្រូវបានធ្វើភ្លាមៗទៅតាមវិវត្តន៍នៃសង្គមដើម្បី ជាគោលការណ៍នៃការកំណត់នូវសិទ្ធិ និងសេរីភាពដល់ប្រជាពលរដ្ឋ។ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានអនុម័ត នៅឆ្នាំ២០០៧ ក្នុងគោលបំណងដើម្បីដោះស្រាយនូវបញ្ហាឯកជននានា ដោយមាន៩គន្ថី ចាប់ពីបទបញ្ញត្តិទូទៅរហូតទៅដល់គន្ថីស្តីពីអវសានប្បញ្ញត្តិ។ ការសិក្សាទៅលើបញ្ញត្តិនីមួយៗ មានការលំបាក ដូចនេះទើប ក្រសួងយុត្តិធម៌បានបង្កើតនូវសេចក្តីកំណត់ និងសេចក្តីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណីថែមទៀត។ ក្នុងនោះដែរ ឃើញមានសិទ្ធិដែលបានកំណត់នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីភាគច្រើន គឺសំដៅទៅលើនីតិជន។ ការចាត់ទុកជាជនស្ថិតក្រោមការកម្រិតសមត្ថភាព គឺមានភាពខុសគ្នាពីនីតិជន ត្រូវបានបញ្ញត្តិជាលក្ខណៈទូទៅ។ ការកម្រិតសមត្ថភាពរបស់អនីតិជននេះ គឺធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណងដើម្បីការពារអនីតិជន ដោយហេតុ អនីតិជនគឺ ស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពក្មេងខ្ចីងាយស្រួលក្នុងការបញ្ចុះបញ្ចូលពុំទាន់មានបទពិសោធន៍គ្រប់គ្រាន់ក្នុងការធ្វើសកម្មភាពសំខាន់ៗ ដែលសកម្មភាពទាំងនោះអាចជាកាតព្វកិច្ច ឬជាសកម្មភាពដែលធ្វើឲ្យខូចខាតប្រយោជន៍របស់អនីតិជននោះ។

នៅក្នុងបញ្ញត្តិនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី យើងឃើញថា បញ្ញត្តិស្តីពីអនីតិជន គឺស្ថិតនៅក្នុង កថាភាគទី១ ផ្នែកទី៤ ជំពូក១ គន្ថីទី២ ដែលមានពីមាត្រា១៧ ដល់មាត្រា២៣ សរុបទៅគឺចំនួន ៧ មាត្រា។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិដែលទាក់ទងទៅនឹងអនីតិជនមានលើសពីអ្វីដែលបានចែងនៅក្នុងកថាភាគនេះ ដូចនេះធ្វើឲ្យការយល់ដឹងពីអនីតិជនមានភាពស៊ាំញ៉ាំតម្រូវឲ្យមានការពិនិត្យ និងសិក្សាដិតដល់។

ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាខាងលើសំណេរសារណានេះបានផ្តោតទៅលើផ្នែកសំខាន់ៗដូចជា ករណីទង្វើរបស់អនីតិជនន ក៏ប៉ុន្តែក្នុងសារណានេះក៏បានបន្ថែមជំពូកដែលមានទាក់ទងផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌផងដែរ ដូចជា ការទទួលខុសត្រូវអនីតិជននៅក្នុងនីតិព្រហ្មទណ្ឌដែលក្រមព្រហ្មទណ្ឌបានកំណត់ឡើង ដោយរួមផ្សំនឹងការសិក្សាស្រាវជ្រាវនូវទិន្នន័យពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗទៀត ដើម្បីឲ្យវិសាលភាពនៃការយល់ដឹងពីអនីតិជនមានភាពច្បាស់លាស់ និងជំរុញវិស័យច្បាប់ឲ្យកាន់តែប្រសើរឡើង។

២.ចំណោទបញ្ហានៃការដោះស្រាយ

ដូចដែលបានលើកឡើងជាទូទៅខាងលើ អនីតិជន មានអាយុក្រោម១៨ឆ្នាំ ដែលពុំមានសមត្ថភាពក្នុងការវិនិច្ឆ័យទៅលើសកម្មភាពរបស់ខ្លួន នឹងត្រូវបានការពារដោយច្បាប់។ ដូចនេះហើយទើបនាំឲ្យមានការលើកឡើងជាចំណោទបញ្ហានៃប្រធានបទនេះថា តើអនីតិជនគ្រប់រូបត្រូវស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់អាណាព្យាល

បានដែរ ឬទេ? ហើយបើសកម្មភាពមួយត្រូវបានកម្រិត តើអនីតិជនត្រូវមានទំនួលខុសត្រូវដូចម្តេច? តើអនីតិជនត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើអនីត្យានុកូលដែរ ឬទេ? ម្យ៉ាងទៀតនោះ តើអនីតិជនអាចត្រូវមានការកំណត់អាយុសំរាប់ទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌដែរ ឬទេ?

៣.គោលបំណងនៃការស្រាវជ្រាវ

ការសិក្សាអំពី អនីតិជនតាមការកំណត់ក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងព្រហ្មទណ្ឌ គឺមានគោលបំណងបកស្រាយនូវលក្ខខណ្ឌ និងអានុភាពនានា ដែលទាក់ទងទៅនឹងសកម្មភាពរបស់អនីតិជន ពីព្រោះអនីតិជន ក៏ដូចជាប្រជាពលរដ្ឋដែលមានសិទ្ធិ និងសេរីភាពដែរ។ លើសពីនេះ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវមានគោលដៅ ផ្តល់ជាសំណេរមួយដល់និស្សិតជំនាន់ក្រោយឲ្យទទួលបាននូវភាពងាយស្រួលក្នុងការសិក្សាយល់ដឹងពីទង្វើ និងការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជន ដែលបានកំណត់ក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី នឹងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។

៤.ទំហំ និងដែនកំណត់នៃការស្រាវជ្រាវ

សំណេរសារណានេះ មានគោលបំណងក្នុងការរៀបរាប់ឲ្យបានច្បាស់លាស់អំពី អនីតិជនដែលបានកំណត់ក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។ ដូចនេះ ការស្រាវជ្រាវ គឺផ្អែកទៅលើ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ដែលមានចាប់តាំងពី អំពើអនីត្យានុកូល អាយុអនីតិជនដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវលើអំពើអនីត្យានុកូល និងក្រមព្រហ្មទណ្ឌដែលទាក់ទង នឹងលក្ខខណ្ឌអាយុនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់អនីតិជន។ អ្វីដែលអាចជាការខ្វះខាតចំពោះការស្រាវជ្រាវនេះ គឺផ្នែកដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជនអាចមានវិសាលភាពធំជាងអ្វីដែលបានស្រាវជ្រាវ។ ចំពោះដែនកំណត់នៃការស្រាវជ្រាវ ដោយផ្អែកទៅតាមពេលវេលាកំណត់ គឺសិក្សាទៅលើតែឯកសារច្បាប់ដែលទាក់ទងទៅនឹងអនីតិជន ដែលមានដូចជាក្រមរដ្ឋប្បវេណី ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ និងច្បាប់យុត្តធម៌ស្តីពីអនីតិជន។

៥.សារៈសំខាន់នៃការស្រាវជ្រាវ

តាមការសិក្សាស្រាវជ្រាវសិក្សាកន្លងមកឃើញថា មានសំណេរជាច្រើនបានលើកនូវបញ្ញត្តិនានាក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ដូចជាសន្តិកម្ម ការលែងលះ ការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ប្តីប្រពន្ធជាដើម ដោយក្នុងនោះមានការលើកឡើងបន្តិចបន្តួច ជាចំណុចផ្សេងៗទៅលើការពិភាក្សាចំពោះអនីតិជន។ ហេតុនេះទើបសារណាទាក់ទងនឹងអនីតិជនតាមកំណត់ក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មានសារៈសំខាន់ ក្នុងការចែងរំលែងចំណេះដឹង និងពន្យល់ឲ្យច្បាស់នូវ នីតិវិធីក្នុងការធ្វើសកម្មភាពជាអនីតិជន ត្រូវគោរពការណ៍អ្វីខ្លះ ដើម្បីការពារទាំងអនីតិជន ក៏ដូចជាជនពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន។ លើសពីនេះ សំណេរសារណានេះ ក៏អាចនឹងសម្រួលទៅដល់ការសិក្សារបស់និស្សិតជំនាន់ក្រោយ ក្នុងការសិក្សាទៅលើអនីតិជន ដោយហេតុបញ្ញត្តិស្តីពីអនីតិជន ត្រូវបាន

កំណត់ជាចំណុចតូចៗ ក្នុងផ្នែកនានា ក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ ដូចនេះ និស្សិត អាចនឹងស្វែងរកបណ្តុំតែមួយ ដែលលើកឡើងតែពីអនីតិជន ជាមួយសារណានេះ។

៦.វិធីសាស្ត្រនៃការស្រាវជ្រាវ

ការប្រមូលឯកសារ ព័ត៌មាន និងទិន្នន័យនានា គឺជាកត្តាចាំបាច់ណាស់សម្រាប់ការស្រាវជ្រាវ និងចងក្រងនូវសំណេរសារណានីមួយៗ។ ដូចគ្នាដែរ ចំពោះសំណេរសារណានេះ គឺផ្តោតសំខាន់ទៅប្រភពទិន្នន័យសំខាន់ៗចំនួនពីរគឺ៖

ទិន្នន័យចម្បង

ដោយហេតុតែប្រធានបទផ្តោតទៅលើការកំណត់ក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ដូចនេះ ទិន្នន័យចម្បង គឺស្រង់គោលគំនិត និងព័ត៌មានពីច្បាប់ ពោលគឺក្រមរដ្ឋប្បវេណី សេចក្តីកំណត់មាត្រា សេចក្តីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ និងច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន។

ទិន្នន័យបន្ទាប់បន្សំ

ចំណែកឯទិន្នន័យបន្ទាប់បន្សំវិញ គឺបានប្រមូលយកព័ត៌មានទិន្នន័យ និងឯកសារចេញពីសៀវភៅមេរៀនសាស្ត្រាចារ្យផ្សេងៗ និក្ខេបបទនានា គេហទំព័រ និងឯកសារទាក់ទងពីបទបង្ហាញដែល ជាកម្មវិធីរបស់សាកលវិទ្យាល័យផ្ទាល់។

៧.រចនាសម្ព័ន្ធនៃការស្រាវជ្រាវ

នៅក្នុងការស្រាវជ្រាវទៅលើ ប្រធានបទ **ការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជន** បានបែងចែកចេញជាបីជំពូក។ ជំពូកទី១ មានចំណងជើង **សញ្ញាណទូទៅនៃអនីតិជន** ដែលធ្វើការរៀបរាប់អំពីគោលការណ៍ផ្សេងៗចំពោះការកំណត់ថាជាជនដូចម្តេចដែលត្រូវបានចាត់ទុកជាអនីតិជន។ ជំពូកទី២ គឺយើងខ្ញុំនឹងធ្វើការបកស្រាយទៅលើ **ការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជនក្នុងកិច្ចសន្យា និងការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជនក្នុងអំពើអនីត្យានុកូល** ដែលសំដៅទៅលើ ការទទួលខុសត្រូវទៅលើកិច្ចសន្យា និងអំពើអនីត្យានុកូលបង្កឡើងដោយអនីតិជន។ រីឯជំពូកទី៣ **ការទទួលខុសត្រូវអនីតិជននៅក្នុងនីតិព្រហ្មទណ្ឌ** នឹងមានការបកស្រាយផ្តោតសំខាន់លើអាយុរបស់អនីតិជន ដើម្បីមកទទួលខុសត្រូវ។

ជំពូកទី១

សញ្ញាណទូទៅ

ជំពូកទី១

សញ្ញាណទូទៅ

ដើម្បីយល់ច្បាស់អំពីប្រធានបទនេះ ត្រូវយល់ច្បាស់អំពីនិយមន័យនៃពាក្យ ការទទួលខុសត្រូវ និងពាក្យ អនីតិជនជាមុនសិន។ ការទទួលខុសត្រូវ គឺជាកាតព្វកិច្ចរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗដែលត្រូវធានារ៉ាប់រងអំពើរបស់ខ្លួន ដោយមានមូលដ្ឋាននៅលើសីលធម៌និងច្បាប់ហើយហ៊ានទទួលសារភាពថាខ្លួនជាអ្នកប្រព្រឹត្ត និងទទួលផល វិបាកនៃអំពើទាំងនោះ ។

រីឯពាក្យថា អនីតិជនគឺជាពេចន៍នៃវិស័យច្បាប់ដែល គឺជាគោលការណ៍មួយ ក្នុងចំណោមគោលការណ៍ ទូទៅដែលជាការកំណត់នូវអាយុរបស់រូបវន្តបុគ្គលណាម្នាក់ ដែលត្រូវបានគិតថាពុំមានសមត្ថភាពក្នុងការវិនិច្ឆ័យ ទៅលើសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ដូចនេះនឹងត្រូវបានការពារដោយច្បាប់។

ចំណែកនូវសម័យមុនតាមការស្រាវជ្រាវបានឲ្យដឹងថា វិធីឆ្លងវ័យមួយត្រូវបានប្រជាជនខ្មែរនិយមប្រតិបត្តិ យ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួនគឺ វិធីចូលម្លប់[1]។

ពិធីចូលម្លប់ គឺជាពិធីឆ្លងវ័យរបស់ក្មេងស្រីពេញវ័យ (វ័យគ្រប់ការ) ឱ្យឆ្លងកាត់ការរស់នៅក្នុងបន្ទប់ ឬក្នុង ផ្ទះដែលជាម្លប់និងជានិមិត្តរូបនៃផ្ទៃម្តាយ ដើម្បីបន្ទុំខ្លួនឬបន្ទុំខ្លួនក្នុងផ្ទៃរង់ចាំកើតពីផ្ទៃមកវិញនៅថ្ងៃចេញម្លប់ ឯការកើតនេះមិនមែនជាទារកទេគឺក្លាយជាមនុស្សវ័យមួយថ្មីទៀតដែលអាចរៀបការបានឬការប្តីបាន។ តែគេមិន បានដឹងច្បាស់ថាមានតាំងពីពេលណាមកនោះទេរហូតមកដល់ចុងរជ្ជកាលព្រះបាទស៊ីសុវត្ថិមុនីវង្ស ប៉ុន្តែ ប្រហែលនៅឆ្នាំ១៩៣០ដល់ឆ្នាំ១៩៤០ គេពុំសូវឃើញមានការប្រារព្ធពិធីគ្រប់ទីកន្លែងនៅប្រទេសកម្ពុជាដូចកាល ពីមុនទៀតទេ។ នេះគឺជាវិធីបញ្ជាក់អំពីកូនស្រីថាគ្រប់អាយុ ឬមិនទាន់គ្រប់អាយុ(អនីតិជន) របស់ប្រជាជន សម័យមុន។ ខណៈកូនប្រុស គឺ បញ្ជាក់ថាពេញវ័យនៅពេលដែលកូនប្រុសនោះចូលបួសរៀនក្នុងសំណាក់ ព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ជាកំណត់សម្គាល់ផងដែរ ពាក្យអនីតិជននៅក្នុងបរិបទនៃការស្រាវជ្រាវនេះ គឺសំដៅទៅលើការអនុវត្ត ក្នុងវិសាលភាពនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងរួមបញ្ចូលវិសាលភាពរបស់ក្រមព្រហ្មទណ្ឌផងដែរ។

ចំពោះសញ្ញាណទូទៅនៃអនីតិជន មានគោលការណ៍សំខាន់ដូចជា **លក្ខណៈនៃអនីតិជន(១.១) និង គោលការណ៍មូលដ្ឋាន(១.២)**

[1] ងួន ញ៉ិល សៀវភៅ ព្រលឹងមាតាធិបតេយ្យក្នុងសង្គមខ្មែរ ជំពូកទី២

១.១.លក្ខណៈនៃអនីតិជន

ជាទូទៅ ការកំណត់នូវលក្ខណៈរបស់អនីតិជន គឺតែងតែមានការកំណត់ខុសៗគ្នា ទៅតាមបរិបទសង្គមនៃប្រទេសនីមួយៗ។ ចំណែកក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាវិញបានកំណត់ និងផ្ដល់អត្ថន័យថា អនីតិជនសំដៅទៅលើជនដែលមានអាយុក្រោម១៨ (ដប់ប្រាំបី)ឆ្នាំ មិនទាន់គ្រប់ការ ជនដែលមិនអាចចុះកិច្ចសន្យាបាន ជនដែលមិនអាចធ្វើឲ្យកើតសិទ្ធិ និងករណីកិច្ចបាន។ តែទោះបីជាការកំណត់នេះ បានបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់ពីលក្ខណៈនៃអនីតិជនក៏ដោយ ក៏ប៉ុន្តែការកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពចំពោះអនីតិជនមានអញ្ញត្រកម្មផ្សេងៗដែលអត្ថបទនេះនឹងលើកនៅផ្នែកក្រោយៗ។

អនីតិជន[2]សំដៅដល់ជនដែលមានអាយុក្រោម១៨(ដប់ប្រាំបី)ឆ្នាំ។ ក៏ប៉ុន្តែមិនមែនអនីតិជនគ្រប់រូបសុទ្ធតែត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពនោះទេដូចជា អនីតិជនដែលទទួលបានអត្តាធិនភាព គឺមិនត្រូវមានការកម្រិតសមត្ថភាពឡើយ និងត្រូវចាត់ទុកបានថាដល់នីតិភាព។ អ្នកដែលមានអំណាចមេបា (ឪពុក ម្ដាយ) មានសិទ្ធិនិងករណីកិច្ចបីបាច់ថែរក្សារូបកាយរបស់កូនដែលជាអនីតិជន។ តែបើចំពោះករណីអនីតិជន គ្មានឪពុកឬម្ដាយនោះទេ គេត្រូវបង្កើតរបបអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនដើម្បីជ្រើសតាំង បុគ្គលណាម្នាក់សម្រាប់គ្រប់គ្រងអនីតិជនដែលមានសិទ្ធិនិងករណីកិច្ចដូចអ្នកមានអំណាចមេបាដែរ។

ជាគោលការណ៍សកម្មភាពដែលអនីតិជនបានធ្វើដោយគ្មានការយល់ព្រមពីឪពុកម្ដាយ សកម្មភាពទាំងអស់នឹងត្រូវបានលុបចោលដោយ ឪពុកម្ដាយរបស់អនីតិជននោះ។ ក៏ប៉ុន្តែសកម្មភាពខ្លះ គឺមិនអាចលុបចោលបានទេដូចជា ការទទួលយកប្រទានកម្ម ការចុះកិច្ចសន្យាដោយរួចផុតពីកាតព្វកិច្ច ការទិញលក់របស់ប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃ ការចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិដោយមានការអនុញ្ញាតពីឪពុកម្ដាយ ការប្រកបអាជីវកម្មត្រឹមការអនុញ្ញាតរបស់ឪពុកម្ដាយ។

ដោយសារអនីតិជន គឺជាជនត្រូវបានកម្រិតនូវសមត្ថភាព ដោយហេតុផលកង្វះសមត្ថកិច្ចក្នុងការវិនិច្ឆ័យដូចនេះជារឿយៗតែងតែផ្ដល់ផលលំបាកទៅដល់អនីតិជនផ្ទាល់។ ដើម្បីសម្រួលឲ្យអនីតិជនអាចធ្វើសកម្មភាពផ្សេងៗមួយចំនួនបាន ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានចែងឲ្យអនីតិជនអាចធ្វើសកម្មភាព ក្នុងករណីដែលអនីតិជន នោះត្រូវទទួលការអនុញ្ញាតពីសំណាក់អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលរបស់អនីតិជន ព្រោះអ្នកទាំងនេះ គឺជាអ្នកមានកាតព្វកិច្ចមើលថែ ការពារអនីតិជន ដូចនេះត្រូវបានជឿជាក់ថានឹងផ្ដល់នូវសេចក្ដីយល់ព្រមលើសកម្មភាពណា ដែលខ្លួនគិតថាអនីតិជននឹងមិនបាត់បង់ប្រយោជន៍។

[2] មាត្រា១៧ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

អនីតិជន (កូនៗ)របស់អ្នកគឺជាកម្លាំងលើកទឹកចិត្តដ៏ធំមួយដែលធ្វើឲ្យឪពុកម្តាយតស៊ូគ្រប់បែបយ៉ាងនៅក្នុងឆាកជីវិតរស់នៅរបស់ពួកគាត់។ នៅពេលដែលកូនៗរបស់ពួកគាត់ចេះស្តាប់ដំបូន្មាននោះពួកគេនឹងមានចរឹតល្អ និងដើរតាមគន្លងធម៌វាគឺជារឿងដែលធ្វើឲ្យឪពុកម្តាយមានមោទនភាពហើយសប្បាយចិត្ត។ ប៉ុន្តែនៅពេលដែលពួកគាត់មានអាកប្បកិរិយាមិនត្រឹមត្រូវ ឬតែងតែប្រព្រឹត្តរឿងខុសឆ្គងដែលសង្គមស្អប់ខ្ពើមនោះវានឹងផ្តល់ផលវិបាកជាច្រើនសម្រាប់គ្រួសារ និងការពិបាកគ្រាំចិត្តរបស់ពួកគាត់។ ប៉ុន្តែតើអ្នកធ្លាប់ឆ្ងល់ទេថាតើអ្វីទៅដែលបណ្តាលឲ្យពួកគាត់មានអាកប្បកិរិយាមិនល្អទាំងនោះឡើង? វាអាចបណ្តាលមកពីការអប់រំព្រានប្រដៅរបស់ឪពុកម្តាយ ឬក៏អាចបណ្តាលមកពីការជះឥទ្ធិពលមិនល្អពីមិត្តភក្តិ និងបរិយាកាសមិនល្អពីសាលារៀន? ប៉ុន្តែមិនមែនកុមារទាំងអស់មានអាកប្បកិរិយាមិនត្រឹមត្រូវដោយសារតែការខ្វះខាតការអប់រំពីក្រុមគ្រួសារ ឬបញ្ហាសុខភាពផ្សេងទៀតនោះទេ វាអាចកើតឡើងពីការមិនយកចិត្តទុកដាក់ពីឥរិយាបថប្រចាំថ្ងៃរបស់ពួកគាត់រហូតដល់កុមារលែងស្តាប់បង្គាប់ និងបានក្លាយទៅជាក្មេងខូច។

១.មិនទទួលបានតម្រូវការគ្រប់គ្រាន់ពីឪពុកម្តាយ បើឃ្លានអ្នកទៅទូទឹកកកយកអ្វីញុំា បើរងាអ្នកយកភួយមកសណ្តប់ ប៉ុន្តែចំពោះក្មេងៗវិញពួកគេមិនមានវាក្យសព្ទ ឬសមត្ថភាពផ្លូវចិត្តក្នុងការប្រាប់អ្នកអំពីរឿងទាំងនោះឡើយ។ ដូច្នេះពួកគេត្រូវការអ្នកបើមិនដូច្នោះទេពួកគេនឹងធ្វើទុកស្រែកយំរំខានអ្នក។ តម្រូវការដែលមិនអាចបំពេញបានវាអាចជាហេតុផលធំមួយដែលធ្វើឲ្យកុមារប្រព្រឹត្តខុស និងមានអាកប្បកិរិយាមិនល្អទាំងនោះ។

២.បញ្ហាសុខភាពផ្លូវចិត្តដែលមិនច្បាស់លាស់ ឬពិការភាពក្នុងការរៀនសូត្រ កុមារមួយចំនួនមានបញ្ហាសុខភាពផ្លូវចិត្តដែលបណ្តាលមកពីកត្តាណាមួយក្នុងជីវិតរស់នៅ ឬមានផលវិបាកក្នុងការរៀនសូត្រដែលអាចបណ្តាលឲ្យពួកគេប្រព្រឹត្តខុស។

៣.ការធ្វើត្រាប់តាមអ្នកដទៃ ជាទូទៅកុមារភាគច្រើនត្រូវបានធ្វើត្រាប់តាមដោយសារការមើលទូរទស្សន៍ និងពីមនុស្សធំដទៃទៀតដែលពួកគេបានឃើញ។ នៅពេលដែលអ្នកអនុញ្ញាតឲ្យកូនៗរបស់អ្នកមើលអ្វីៗលើសពីអាយុរបស់ពួកគេវាជារឿងធម្មតាទៅហើយដែលពួកគេនឹងធ្វើត្រាប់តាមរឿងខ្លះដែលពួកគេមិនគួរធ្វើ។ ឧទាហរណ៍ដូចជាការនិយាយពាក្យជេរប្រមាថដែលអ្នកមិនដឹងថាពួកគេរៀនវាមកពីណា។

៤.ការធ្វេសប្រហែស និងការប្រងើយកន្តើយ ក្មេងខ្លះធ្វើសកម្មភាពដោយសារតែពួកគេព្យាយាមប្រាប់អ្នកថាពួកគេត្រូវការជំនួយ ឬប្រហែលជាគាត់ត្រូវបានគេមិនយកចិត្តទុកដាក់នៅផ្ទះ។ កង្វះការយកចិត្តទុកដាក់គឺជាកត្តាដែលជំរុញឲ្យពួកគាត់សម្រេចចិត្តធ្វើអ្វីមួយខុសឆ្គង ហើយនេះក៏ដោយសារតែភាពក្មេងវ័យរបស់ពួកគាត់។ ហេតុដូច្នេះហើយបានជាការទទួលបានការយកចិត្តទុកដាក់ គឺផ្តល់ភាពវិជ្ជមានសម្រាប់ក្មេងៗ។

៥.ការបញ្ចេញឥទ្ធិពល និងការគ្រប់គ្រងរបស់មនុស្សធំឪពុកម្តាយភាគច្រើនមានទម្លាប់ធ្វើការប្រឆាំងទៅនឹងអាកប្បកិរិយាឈ្លោះប្រកែកគ្នា ហើយនៅពេលដែលកូនៗមើលឃើញបែបនោះពួកគាត់នឹងបញ្ចេញការ

គ្រប់គ្រងវិញទៅកាន់អ្នក ដើម្បីជួយបញ្ឈប់ការឈ្លោះគ្នា។ កុំខឹង ឬព្យាយាមយកឈ្នះពួកគាត់ តែផ្តល់ជម្រើសដល់ពួកគេវិញដើម្បីអាចគ្រប់គ្រងស្ថានការណ៍បាន។

៦.ការរៀនយកអាកប្បកិរិយាមិនត្រឹមត្រូវ ប្រសិនបើកូនរបស់អ្នកស្រែកយំអ្នកនឹងឲ្យទូរស័ព្ទលេង ឬទិញរបស់អ្វីមួយឲ្យដើម្បីបំបាត់ការរំខាននៃការយំរបស់គាត់មកកាន់អ្នក។ ក្មេងៗធ្វើសកម្មភាពបែបនេះពី ព្រោះវាមានប្រសិទ្ធភាពដូច្នេះលើកក្រោយពួកគេនឹងដឹងថាត្រូវប្រើយុទ្ធសាស្ត្រនេះម្តងទៀតដើម្បីទទួលបានអ្វីដែលពួកគេចង់បាន។

១.២.គោលការណ៍មូលដ្ឋាន

ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជនភាគច្រើន ផ្តើមចេញជាមួយការចែងអំពីការណែនាំដែលមានដកស្រង់ចេញពីអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ និងលិខិតូបករណ៍អន្តរជាតិដទៃផ្សេងៗទៀត។[3]កត្តានេះហើយទើបធ្វើឲ្យមានការចែងជាច្បាប់បែបនេះ ក្នុងគោលដៅដើម្បីបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់អំពីរបៀបដែលរដ្ឋមានវិធានការចំពោះកុមារដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើស ហើយវាមានលក្ខណៈខុសប្លែកគ្នានូវវិធីសាស្ត្រដាក់ទោស ដែលមានចែងក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌អនីតិជន។ គោលការណ៍ទាំងនេះក៏បានផ្តល់នូវគោលការណ៍ណែនាំដល់ស្ថាប័នតុលាការ នឹងអាជ្ញាធររដ្ឋបាលផ្សេងៗនៅពេលដែលអាជ្ញាធរ ទាំងនោះកំពុងអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនតាមច្បាប់កំណត់។ ហេតុដូចនេះហើយទើបមានបញ្ញត្តិ អំពីគោលការណ៍ដែលទាក់ទងទៅ និងឧត្តមប្រយោជន៍របស់កុមារគោលការណ៍ដូចតទៅ ៖

•គោលការណ៍សមាមាត្រ ដែលដកស្រង់ចេញពីអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ ដែលមានខ្លឹមសារថា វិធានការឆ្លើយតបណាមួយ ចំពោះកុមារទំនាស់នឹងច្បាប់ត្រូវតែសមាមាត្រ មិនត្រឹមតែប្រភេទនៃបទល្មើសដែលបានចោទប្រកាន់ប៉ុណ្ណោះទេ ត្រូវតែសមាមាត្រជាមួយនឹងកាលៈទេសៈ និងភាពចាស់ទុំរបស់កុមារផងដែរ ។

•បឋមភាពនៃការឆ្លើយតបតាមរយៈការបង្វែរ ដែលមានខ្លឹមសារថា លើកលែងតែផលប្រយោជន៍ជាសាធារណៈដែលតម្រូវឲ្យដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មិនត្រូវអនុវត្តចំពោះកុមារសោះឡើយប្រសិនបើ មានមធ្យោបាយសម្រាប់ប្រើជំនួសក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហានោះ ។

•សិទ្ធិកុមារ ដែលមានខ្លឹមសារថា កុមារមានសិទ្ធិចូលរួមក្នុងដំណើរការនីតិវិធី និងបញ្ចេញមតិរបស់ខ្លួនដោយសេរី និងទទួលបាននូវការគាំទ្រផ្លូវច្បាប់ និងការគាំទ្រផ្សេងៗទៀត (ព្រមទាំងសមាជិកគ្រួសារ) ដើម្បីជួយពួកគេនៅក្នុងគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃដំណើរការនីតិវិធី។

[3] ចែងក្នុងច្បាប់របស់ប្រទេសអូស្ត្រាលី កាណាដា ឡាវ ប៉ាពូ ញូហ្គានៀ ហ្វីលីពីន និងអាហ្វ្រិចខាងត្បូង

•ការរៀបរាប់អំពីគោលបំណង ដែលមានខ្លឹមសារថា គឺជាការឆ្លើយតបតាមសមាគមន៍ដែលជាការចាំបាច់ ហើយកាតព្វកិច្ចក្នុងការអនុវត្តការឃាត់ខ្លួន ការឃុំខ្លួន និងការដាក់ពន្ធនាគារត្រូវតែជាវិធានការចុងក្រោយបំផុត និងរយៈពេលខ្លី និងសមស្របបំផុត។[4]

យោងតាមមាត្រា៣៧ ចំណុច(ក) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ បានចែងថា គ្មានកុមារណាម្នាក់ត្រូវទទួលទារុណកម្មឬការប្រព្រឹត្តទៅលើខ្លួន ឬការផ្តន្ទាទោសឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ថោកបន្ទាបឡើយ។ ទោសប្រហារជីវិត ឬដាក់គុកអស់មួយជីវិតដោយគ្មានលទ្ធភាពដោះលែងមិនត្រូវដាក់ចំពោះបទល្មើសដែលប្រព្រឹត្តដោយមនុស្សមានអាយុក្រោម១៨ឆ្នាំឡើយ។ ហេតុនេះយើងត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ និងពិចារណារាល់សកម្មភាពពាក់ព័ន្ធ និងឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជន ជាពិសេសគឺជាការធានានូវសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត និងការរីកចម្រើនលូតលាស់ជាអតិបរមា និងមិនរើសអើងចំពោះអនីតិជន មានជាអាទិ៍ ជាតិសាសន៍ ភេទ ភាសា សាសនា សង្គម ឬពូជអំបូរកំណើត ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ច ឬនយោបាយ ។

យោងតាមមាត្រា៥ នៃច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ដែលចែងចំពោះគ្រប់បុគ្គលដែលបំពេញតួនាទីមួយណាពាក់ព័ន្ធ នឹងអនីតិជន ត្រូវធានាឲ្យមានការគោរពគោលការណ៍ដូចតទៅ ៖

•ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ និងពិចារណារាល់សកម្មភាពពាក់ព័ន្ធ នឹងឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជន ជាពិសេសធានានូវសិទ្ធរស់រានមានជីវិត និងការរីកចម្រើនលូតលាស់ជាអតិបរមា។

•ត្រូវប្រព្រឹត្តប្រកបដោយមនុស្សធម៌ និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូរទៅលើអនីតិជន។

•ត្រូវផ្តល់ឱកាសឲ្យអនីតិជនសម្តែងមតិដោយសេរី ហើយទស្សនៈនោះត្រូវបានយកទៅពិចារណាថ្លឹងថ្លែងស្របទៅតាមអាយុ ការរីកចម្រើនផ្នែករូបកាយ បញ្ញាស្មារតី និងកម្រិតនៃការយល់ដឹងរបស់អនីតិជនចំពោះសកម្មភាពរបស់ខ្លួន។

•ត្រូវអនុវត្តទៅតាមនីតិវិធីកុមារមេត្រី។

•ត្រូវអនុវត្តការចាប់ខ្លួន ការឃាត់ខ្លួន ការឃុំខ្លួន និងការសម្រេចផ្តន្ទាទោសអនីតិជនជាវិធានការចុងក្រោយ និងមានរយៈពេលខ្លីបំផុតដែលអាចធ្វើទៅបាន។

•មិនត្រូវរើសអើងចំពោះអនីតិជន មានជាអាទិ៍ ពូជសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ ភេទ ភាសា ជំនឿ សាសនា ឋានៈសង្គម ធនធាន ដើមកំណើតជាតិ និន្នាការនយោបាយ ឬស្ថានភាពឯទៀត។

•មិនត្រូវប្រើខ្នោះ និងឧបករណ៍ផ្សេងៗទៀត ដែលប៉ះពាល់ដល់បូរណភាពរូបរាងកាយរបស់អនីតិជនលើកលែងតែក្នុងករណីចាំបាច់បំផុតប៉ុណ្ណោះ ដែលវិធានការទាំងឡាយមិនអាចអនុវត្តបាន ឬគ្មានប្រសិទ្ធភាព ។

[4] មាត្រា ៣៧ ចំណុចខ នៃអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារនិងពិធីសារបន្ថែម

•មិនត្រូវប្រើទារុណកម្ម ទណ្ឌកម្ម ឬប្រព្រឹត្តកម្មផ្សេងទៀតដែលឃោរឃៅ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ថោកបន្ទាបតាមគ្រប់រូបភាពទៅលើរូបកាយ និងផ្លូវចិត្តរបស់អនីតិជន។

•មិនត្រូវបញ្ចេញ ឬផ្សព្វផ្សាយរូបភាព និង ព័ត៌មានទាំងឡាយដែលពាក់ព័ន្ធ នឹងសកម្មភាពរបស់អនីតិជន និងដែលបង្ហាញអំពីអត្តសញ្ញាណរបស់អនីតិជន ហើយដែលអាចមានឥទ្ធិពលលើសម្បទាកុមារក្នុងការទទួលបាននូវការអប់រំ ការងារ ការស្នាក់នៅ ឬសុវត្ថិភាព។ ការផ្សព្វផ្សាយរឿងក្តីអាចធ្វើទៅបាន លុះត្រាតែមានការអនុញ្ញាតពីព្រះរាជអាជ្ញា ដើម្បីផលប្រយោជន៍សាធារណៈប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែមិនត្រូវបង្ហាញអំពី អត្តសញ្ញាណរបស់អនីតិជនឡើយ។

•សន្មត់ថាគ្មានទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ។

សម្រាប់ការឆ្លើយតបមកវិញ របស់អាជ្ញាធរនានាដែលមានសមត្ថកិច្ចចំពោះអនីតិជន ជានិច្ចជាកាលត្រូវសមាមាត្រ មិនត្រឹមតែទៅនឹងទម្ងន់នៃបទល្មើស តែអាស្រ័យទៅលើកាលៈទេសៈផ្ទាល់របស់អនីតិជន ដូចជាអាយុ និងសេចក្តីត្រូវការរបស់អនីតិជននោះផងដែរហើយការចាប់ខ្លួនការឃុំខ្លួន និងដាក់ពន្ធនាគារអនីតិជនអាចអនុវត្តន៍បានសម្រាប់តែវិធានការចុងក្រោយប៉ុណ្ណោះ ។

ចំពោះការប្រើប្រាស់កម្មវិធីសហគមន៍ និងកម្មវិធីសមស្របផ្សេងៗសម្រាប់បង្វែរអនីតិជនចេញពីនីតិវិធីតុលាការត្រូវបានពិចារណាក្នុងរាល់ករណីសមស្រប ហើយក្នុងករណីនៃការបង្វែរមិនមានលក្ខណៈសមស្របនោះទេ ការឃុំខ្លួនអនីតិជនត្រូវប្រព្រឹត្តទៅបន្តសម្រាប់តែរយៈពេលចាំបាច់ដែលខ្លីបំផុត[5] ហើយត្រូវបំបែកអនីតិជន ដោយធ្វើការឃុំខ្លួនដោយឡែកពីមនុស្សពេញវ័យ។ ការបង្គប់ឲ្យដាក់អនីតិជនក្នុងស្ថាប័ន ឬមណ្ឌលធ្វើឡើងតែក្នុងករណីពុំមានមធ្យោបាយជំនួសសមស្របប៉ុណ្ណោះ។ ក្នុងករណីបែបនេះត្រូវផ្តល់ការថែទាំការពារនិងជំនួយឧបត្ថម្ភផ្នែកអប់រំ ផ្នែកចិត្តសាស្ត្រនិងផ្នែកពេទ្យតាមការចាំបាច់ដើម្បីសម្រួលដល់ការស្តារនីតិសម្បទានិងការធ្វើសមាហរណកម្មសង្គមរបស់អនីតិជន។[6] ចំណែកឯការប្រកាសដកសិទ្ធិសេរីភាពរបស់អនីតិជន ត្រូវធ្វើសម្រាប់តែក្នុងករណីចាំបាច់បំផុត ដូចជា ករណីប្រព្រឹត្តបទល្មើសធ្ងន់ធ្ងរ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើហិង្សាប្រឆាំងនិងបុគ្គល ឬការប្រព្រឹត្តបទល្មើសធ្ងន់ធ្ងរផ្សេងៗទៀតដោយមិនរាងចាល និងធ្វើឡើងតែក្នុងករណីពុំមានការសម្រេចសមស្របផ្សេងទៀត។

ដូចនេះចំពោះការដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតការដាក់ទណ្ឌកម្មលើរូបរាងកាយ និងទង្វើ ឬការដាក់ទណ្ឌកម្មឃោរឃៅ ឬបន្ថោសបន្ទាប ដល់អនីតិជនត្រូវបានហាមឃាត់។

---

[5] មាត្រា ៤ ចំណុច៩ នៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីយុតិធម៌អនីតិជន អនុម័តនា ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧

[6] មាត្រា ៤ ចំណុច១០ នៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីយុតិធម៌អនីតិជន អនុម័តនា ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧

សិទ្ធិកុមារ គឺជាសិទ្ធិមនុស្សរបស់កុមារដែរជាមួយនឹងការយកចិត្តដាក់ជាពិសេសទៅលើសិទ្ធិជា ពិសេសទៅលើការការពារ ហើយនិងការថែរក្សាអោយបានត្រឹមត្រូវរួមបញ្ចូលទាំងសិទ្ធិក្នុងការចូលរួមក្នុងសហគមន៍ជាមួយការថៃទាំពីឪពុកម្តាយ មនុស្សទាំងអស់គឺត្រូវការអាហារជាចាំបាច់ ជាទូទៅត្រូវការអប់រំ ការថែទាំសុខភាព និងការការពារច្បាប់ការរំលោភបំពានលើកុមារទាំងអស់ការពារអាយុជីវិត និងការអភិវឌ្ឍន៍ របស់កុមារ។ ការបកស្រាយពីសិទ្ធិកុមារត្រូវអនុវត្តទៅតាមសមត្ថភាពសំរាប់ភាពឯករាជ្យមិនមានការបង្ខំ ទាំងផ្លូវកាយទាំងបញ្ញានិងផ្លូវចិត្ត ច្បាប់កំណត់ការរំលោភជាបញ្ហានៃការពិភាក្សា។ គោលបំណងមួយផ្សេងទៀតបានរួមបញ្ចូលទាំងសិទ្ធិក្នុងការពារ និងការចិញ្ចឹមបីបាច់ថែរក្សា។

ជាអនីតិជន តាមច្បាប់មិនអាចមានភាពស្វ័យឯករាជ្យ ឬមានសិទ្ធិដើម្បីធ្វើការសំរេចការងារដោយខ្លួនឯងបានទេ។ នីតិវិធីកុមារមេត្រីសំដៅដល់ដំណើរការ និងនីតិវិធីដែលពាក់ព័ន្ធ នឹងការលើកទឹកចិត្តឱ្យអនីតិជនចូលរួមក្នុងរឿងក្តីតាមរយៈការប្រើប្រាស់ភាសា និងអាកប្បកិរិយាក្នុងកម្រិតដែលអនីតិជនអាចយល់បាន និងក្នុងបរិយាកាសដែលផ្តល់ឱ្យអនីតិជននូវសុវត្ថិភាព សន្តិសុខ សិទ្ធិ និងតម្រូវការជាមូលដ្ឋាន។

ជំពូកទី២

ការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជន
ក្នុងកិច្ចសន្យា
និង
ការទទួលខុសត្រូវរបស់
អនីតិជនក្នុងអំពើអនីត្យានុកូល

ជំពូកទី២

ការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជនក្នុងកិច្ចសន្យា និងការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជនក្នុងអំពើអនីត្យានុកូល

អនីតិជនជាជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពពោល គឺដើម្បីការពារដល់ប្រយោជន៍របស់អនីតិជន។

ចំពោះជំពូកនេះ មានការបកស្រាយអំពី ការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជនក្នុងកិច្ចសន្យា និងការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជនក្នុងអំពើអនីត្យានុកូល ។

ជាគោលការណ៍ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានផ្ដល់ នូវការការពារដល់ជនដែលមានសមត្ថភាពទាប ហើយដែលមិនអាចវិនិច្ឆ័យ និងធ្វើសកម្មភាពតាមលក្ខណៈសមហេតុផលបាន។ ទាក់ទងនឹងការទទួលខុសត្រូវខាងអំពើអនីត្យានុកូល អនីតិជនដែលមានអាយុក្រោម១៤(ដប់បួន)ឆ្នាំ ឬជនដែលមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី ត្រូវរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើអនីត្យានុកូល[7]។ ផ្ទុយទៅវិញច្បាប់តម្រូវឲ្យមានការទទួលត្រូវជាពិសេសមួយ ពីអ្នកគ្រប់គ្រងដែលជាការសង្គ្រោះមួយដល់ជនរងគ្រោះ។

ការទទួលខុសត្រូវ គឺជាកាតព្វកិច្ចរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗដែលត្រូវធានារ៉ាប់រងអំពើរបស់ខ្លួនដោយមានមូលដ្ឋាននៅលើសីលធម៌ និងច្បាប់ហើយហ៊ានទទួលសារភាពថាខ្លួនជាអ្នកប្រព្រឹត្ត និងទទួលផលវិបាកនៃអំពើទាំងនោះ ។

កិច្ចសន្យា គឺជាកិរិយាដែលបុគ្គលពីរនាក់ ឬច្រើននាក់មានឆន្ទៈត្រូវគ្នាព្រមបង្កើតកែប្រែ ឬរំលត់កាតព្វកិច្ច។ អាចនិយាយម្យ៉ាងទៀតបានថា គឺជាអានុភាពដែលកើតឡើងដោយសារ សំណើ និងស្វីការត្រូវគ្នា។

ដូចនេះបានន័យថាទោះបីជាបុគ្គលពីរ ឬច្រើននាក់បានព្រមព្រៀងគ្នាចំពោះការបង្កើត ឬរំលត់កាតព្វកិច្ច ហើយក៏ដោយ សកម្មភាពទាំងនេះ ត្រូវយកបញ្ញត្តិពីការកម្រិតសកម្មភាពរបស់អនីតិជនមកអនុវត្ត បើសិទ្ធិភាគីនៃការព្រមព្រៀងនោះជាអនីតិជន។

[7] មាត្រា ៧៤៥ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី

២.១.ទំនាក់ទំនងអនីតិជនក្នុងកិច្ចសន្យា

កិច្ចសន្យាត្រូវបានឲ្យនិយមន័យ គឺជាកិរិយាដែលបុគ្គលពីរនាក់ ឬច្រើននាក់មានឆន្ទៈត្រូវគ្នាព្រមបង្កើត កែប្រែ ឬរំលត់កាតព្វកិច្ច។ អាចនិយាយម្យ៉ាងទៀតបានថា គឺជាអានុភាពដែលកើតឡើងដោយសារ សំណើ និង ស្វីការត្រូវគ្នា។

ជាគោលការណ៍ កិច្ចសន្យាមួយអាចត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយមាន សំណើ និងស្វីការត្រូវគ្នា[8]។ មានន័យថា កិច្ចសន្យាអាចនឹងមានអានុភាពដោយមានការព្រមព្រៀងគ្នាទៅវិញទៅមករវាងគូភាគីទាំងសង ខាង។ ការចែងបែបនេះ គឺបានបញ្ជាក់ឲ្យដឹងពីសេរីភាពក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា មានន័យថាកិច្ចសន្យាមួយ អាចត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយគ្រាន់តែមានការព្រមព្រៀងរវាងគូភាគីទៅ គឺគ្រប់គ្រាន់ហើយមិនចាំបាច់មាន ល័ក្ខខណ្ឌអ្វីផ្សេងទៀតក៏បានដែរ។

ប៉ុន្តែដើម្បីឲ្យកិច្ចសន្យាមានសុពលភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ និងអាចដាក់ឲ្យភាគីប្រតិបត្តិតាមបាន លុះ ត្រាតែកិច្ចសន្យានោះបានគោរពនូវ គោលការណ៍សុពលភាពមួយចំនួនដូចះ

-ការព្រមព្រៀងដោយសេរី និងគ្មានវិការៈ

-កិច្ចសន្យានោះកើតចេញពីជនដែលមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់តាមច្បាប់

-កិច្ចសន្យានោះត្រូវមានកម្មវត្ថុដែលអាចអនុវត្តកើត ស្របច្បាប់ ស្របតាមរបៀបរៀបរយសាធារណៈ ឬ ទំនៀមទំលាប់ល្អរបស់សង្គម។

២.១.១.ការព្រមព្រៀង

ជាដំបូងយើងត្រូវដឹងថា តើសំណើជាអ្វី? សំណើ គឺជាការបង្កើតកិច្ចសន្យា ដែលធ្វើឡើងដោយមានឆន្ទៈ ភ្ជាប់ខ្លួនជាមួយនឹងចំណងគតិយុត្តក្នុងករណីមាន ស្វីការរបស់ភាគីម្ខាងទៀតចំពោះសំណើរ។ សំណើ នឹងមាន អានុភាពបានលុះត្រាតែសំណើនោះបានទៅដល់ភាគីម្ខាងទៀត[9]។ មានន័យ សំណើគឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈថា និង ភ្ជាប់ជាមួយនឹងចំណងគតិយុត្តនៃកិច្ចសន្យា ដែលបង្កើតឡើងក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងទៀតផ្តល់ស្វីការចំពោះ សំណើនោះ ហើយកិច្ចសន្យាក៏ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយសារមានសំណើរ និងស្វីការត្រូវគ្នា។ ពាក្យថា បានទៅ ដល់ នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីយើង មិនបានកំណត់ថាចាំបាច់ទល់តែអ្នកទទួល ឬបានបើកអានសំណើនោះទេ គឺ ឲ្យតែបានទៅដល់គឺគ្រប់គ្រាន់ហើយ។

តាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីជប៉ុនវិញ ការបង្ហាញទៅខាងក្រៅនូវឆន្ទៈដែលធ្វើឲ្យកើតឡើងនូវអានុភាពតាមផ្លូវ ច្បាប់ហៅថា ការបង្ហាញឆន្ទៈ។ អ្នកដែលបានបង្ហាញឆន្ទៈ ហៅថាអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ(មានលក្ខណៈដូចគ្នាទៅនឹង

[8] មាត្រា ៣៧៦ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ ២០០៧

[9] មាត្រា ៣៧៧ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ ២០០៧

សំណើក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជាយើង)។ ដោយឆន្ទៈដែលបានបង្ហាញទៅខាងក្រៅថា ចង់លក់របស់អ្វីមួយ ឬចង់ទិញរបស់អ្វីមួយ គឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈ។ មានន័យថា ឆន្ទៈមុនបង្ហាញឡើង គឺជាឆន្ទៈរបស់អ្នកលក់ រីឯឆន្ទៈក្រោយ គឺជាឆន្ទៈរបស់អ្នកទិញ[10]។ ត្រង់ចំណុចនេះ ការបង្ហាញឆន្ទៈក្រោយគេអាចត្រូវបានគេចាត់ទុកដូចជា ការទទួលស្វីការនៅក្នុងករណីរបស់ក្រមរដ្ឋប្បវេណីខ្មែរយើងផងដែរ។ នៅពេលដែលឆន្ទៈមុន និង ឆន្ទៈក្រោយបានត្រូវគ្នាហើយនោះកិច្ចសន្យាមួយនឹងកើតមានឡើង។

ក្រោយពីធ្វើការសិក្សាលើពាក្យថាសំណើរហើយ យើងនឹងធ្វើការសិក្សាលើពាក្យថា ស្វីការវិញម្តង។ ស្វីការត្រូវបានគេឲ្យនិយមន័យថា ការបង្ហាញឆន្ទៈ ដែលអ្នកទទួលសំណើយល់ព្រមលើសំណើនោះ ហើយវាមានអានុភាពនៅពេលដែលសំណើនោះបានដល់អ្នកស្នើ[11]។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើគ្មានអ្នកដាក់សំណើទេ បុគ្គលម្នាក់ស្រាប់តែបង្ហាញឆន្ទៈថា ខ្ញុំចង់ទិញមួយនេះ ការបង្ហាញឆន្ទៈបែបនេះ គេមិនហៅថាជា ស្វីការទេ ប៉ុន្តែអាចត្រូវបានគេបកស្រាយថាជាសំណើទៅវិញ។ ចំណែកឯក្នុងករណីដែល អ្នកទិញបានធ្វើសំណើទិញជាក់លាក់ណាមួយ ហើយអ្នកលក់ផ្ញើទំនិញនោះទៅអ្នកទិញ គេអាចធ្វើការបកស្រាយបានថា សកម្មភាពនៃការផ្ញើទំនិញរបស់អ្នកលក់នោះចាត់ទុកជាស្វីការ ទោះបីជាអ្នកលក់មិនបានបង្ហាញឆន្ទៈនៃស្វីកាច្បាស់លាស់ក៏ដោយ[12]។

ចំណែកនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីជប៉ុន មិនមានមាត្រាណាមួយចែងពីចំណុចស្តីពីស្វីការនោះទេ។ ប៉ុន្តែដោយសារមានការបកស្រាយជាច្រើន បានគោរពតាមគោលការណ៍នៃស្វីការនេះ ព្រោះជាទូទៅកិច្ចសន្យាមួយមិនអាចបង្កើតឡើងបានឡើយ ប្រសិនបើមានតែសំណើហើយគ្មានស្វីការនោះទេ។

២.១.២.សមត្ថភាពក្នុងការចុះកិច្ចសន្យា

នៅក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យានីមួយៗ បន្ទាប់ពីមានការព្រមព្រៀងរបស់គូភាគីហើយនោះកត្តាមួយដែលស្តីពីសមត្ថភាពនៃគូភាគីបង្កើតកិច្ចសន្យានោះក៏មានសារៈសំខាន់ផងដែរ។ ព្រោះថាប្រសិនបើគេពិនិត្យឃើញថាកិច្ចសន្យាណាមួយនោះ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយជនដែលគ្មានសមត្ថភាពក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យាតាមផ្លូវច្បាប់ទេ កិច្ចសន្យានោះអាចត្រូវបានគេចាត់ទុកថាមានវិការៈហើយមិនមានសុពលភាព និងគ្មានអានុភាពសម្រាប់យកមកអនុវត្តបានផងដែរ។ ក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧ ក៏បានចែងពីការកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យាឬសកម្មភាពឯកតោភាគីផ្សេងៗផងដែរ។[13] ការកម្រិតពីរបបសមត្ថភាព

[10] សាស្ត្រាចារ្យ ណូម៉ូរ៉ា គូយ៉ូហ៊ីរ៉ូ សៀវភៅសេចក្តីផ្តើមនីតិរដ្ឋប្បវេណី ភ្នំពេញ កម្ពុជា បោះពុម្ពលើកទី៥ ឆ្នាំ២០១១

[11] មាត្រា ៣៣៧ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ ២០០៧

[12] មាត្រា ៣៣៧ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ ២០០៧

[13] មាត្រា១៥ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ក្នុងការធ្វើសម្មភាពបែបនេះ គឺធ្វើឡើងដើម្បីការពារកុំឲ្យមានការទទួលរងនូវផលប៉ះពាល់ និងការខូចខាតនានាដែលអាចកើតមានឡើងដោយសារកិច្ចសន្យាលក់ទិញ របស់ជនដែលមិនមានសមត្ថភាពក្នុងការវិនិច្ឆ័យ ដោយបានចែងមិនអនុញ្ញាតឲ្យជនមួយចំនួន ធ្វើការបង្កើតកិច្ចសន្យាដែលមាន សុពលភាពពេញលេញមួយបាននោះ។

ជាធម្មតាជនដែលមានសមត្ថភាពចុះកិច្ចសន្យាទាំងនោះមានដូចជា៖ អនីតិជនដែលមានអត្តាធីន ភាព និងអនីតិជនធម្មតា។ ចំណែកឯ ជនដែលមិនមានសមត្ថភាពក្នុងការចុះកិច្ចសន្យាវិញ មានដូចជា៖ អនីតិជនដែលគ្មានអត្តាធីនភាព អនីតិជនដែលស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ និងអនីតិជនដែលស្ថិតនៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ។ ហេតុដូច្នេះហើយ ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពធ្វើសកម្មភាព គឺជាជនដែលមានសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពពេញលេញ។ រាល់កិច្ចសន្យាដែលបង្កើតឡើងដោយជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព គឺមានសមត្ថភាពពេញលេញ ប្រសិនបើពុំមានមូលហេតុផ្សេងទៀតដែលនាំឲ្យ មោឃៈ ឬមូលហេតុដែលនាំឲ្យមានការលុបចោលកិច្ចសន្យាទេនោះ។

ឧទាហរណ៍៖ បើអនីតិជនចង់ទិញម្ហូបអាហារដើម្បីបរិភោគ ដែលសកម្មភាពនេះត្រូវបានចាត់ទុកជាកិច្ចសន្យាទិញលក់ ហើយចាំបាច់ត្រូវមានការយល់ព្រមពីសំណាក់អ្នកមានអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលអនីតិជននោះ ការទិញម្ហូបអាហារបរិភោគនឹងផ្តល់នូវផលលំបាក និងធ្វើឲ្យខូចដល់ផលប្រយោជន៍របស់អនីតិជន។ សកម្មភាពទាក់ទង នឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ជាសកម្មភាពដែលមានភាពងាយស្រួលក្នុងការវិនិច្ឆ័យជាទូទៅមានតម្លៃទឹកប្រាក់ទាប ដែលមិនមានការព្រួយបារម្ភអំពីការខូចខាតផលប្រយោជន៍របស់អនីតិជន។[14] ដូចនេះ សកម្មភាពទាក់ទង នឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ សំដៅទៅលើសកម្មភាពដូចជា ការទិញសំលៀកបំពាក់ ការទិញបរិភោគ ការបង់ទឹកភ្លើង ជាអាទិ៍។

២.១.៣. ការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជនក្នុងកិច្ចសន្យា

ជាទូទៅ អនីតិជនដែលស្ថិតនៅក្រោមអាយុ១៨ឆ្នាំ តែងតែទទួលបានការអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើ ឬមិនឲ្យធ្វើជាមុនសិនពីសំណាក់អ្នកដែលមានអំណាចមេបា ឬអាណាព្យាបាល។ ហេតុដូចនេះហើយ ទើបជាគោលការណ៍ រាល់សកម្មភាពទាំងឡាយដែលអនីតិជនធ្វើឡើងដោយឆន្ទៈខ្លួនឯង ហើយគ្មានការទទួលយល់ព្រមពីអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនទេនោះ គេអាចលុបចោលសកម្មភាពទាំងនោះបាន ដើម្បីជាមធ្យោបាយមួយសម្រាប់ការពារដល់អនីតិជននោះ។

[14] ទំព័រទី១៥ នៃឯកសាររបស់ក្រុមការងារសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច នៃមេរៀន ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ភាគ១ របស់ក្រសួងយុត្តិធម៌

ចំពោះអនីតិជន ការបង្កើតកិច្ចសន្យាអាចកើតឡើងក្នុងករណី ដែលអនីតិជននោះបានទទួលនូវការយល់ព្រមពីអ្នកមានអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ហើយបើកិច្ចសន្យានោះពុំមានការយល់ព្រមពីអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់របស់អ្នកនោះទេ កិច្ចសន្យានោះនឹងត្រូវមានវិការៈដែលជាលក្ខខណ្ឌមួយនៅក្នុងការលុបកិច្ចសន្យា។[15]

ដោយសារតែ សកម្មភាពធ្វើឡើងដោយអនីតិជននោះ ជាសកម្មភាពដែលមានវិការៈ ហេតុដូចនេះហើយ អនីតិជនសាមីខ្លួនផ្ទាល់ ព្រមទាំងអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន អាចធ្វើការលុបចោលនូវសកម្មភាពទាំងនោះបាន។

ថ្វីត្បិតតែ សកម្មភាពដែលធ្វើឡើងដោយអនីតិជន អាចត្រូវបានលុបចោល ប្រសិនបើសកម្មភាពនោះ ធ្វើឡើងដោយគ្មានការយល់ព្រមពីអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអាណាព្យាបាលក៏ដោយ ក៏នៅមានបញ្ញត្តិពិសេសមួយចំនួន ដែលទទួលស្គាល់នូវការធ្វើកិច្ចសន្យា ដោយមានសុពលភាពពេញលេញរបស់អនីតិជនផងដែរ។ សកម្មភាពទាំងនោះមានដូចជា សកម្មភាពដែលទទួលបានសិទ្ធិ ឬឲ្យរួចផុតពីកាតព្វកិច្ច និងការទិញវត្ថុប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃជាអាទិ៍។

ចំពោះករណីប្រទេសជប៉ុនវិញ រាល់ជនដែលមានអាយុ២០ឆ្នាំ ត្រូវបានចាត់ទុកថាជានីតិជន ហើយមានសមត្ថភាពពេញលេញក្នុងការប្រព្រឹត្តសកម្មភាពនានាបាន។[16] ហេតុនេះហើយយើងអាចនិយាយបានថា អនីតិជនសម្រាប់ករណីប្រទេសជប៉ុន គឺជាជនទាំងឡាយណាដែលមានអាយុក្រោម២០ឆ្នាំ។ ចំពោះសកម្មភាពនៃការប្រព្រឹត្តតាមផ្លូវច្បាប់របស់អនីតិជន គឺត្រូវតែទទួលបានការយល់ព្រមពីអ្នកតំណាងតាមច្បាប់កំណត់ជាដាច់ខាត បើមិនដូច្នេះទេសកម្មភាពនោះមិនអាចយកមកអនុវត្តបានឡើយ។ ប៉ុន្តែប្រសិនបើក្នុងករណីដែលទទួលបានសិទ្ធិ ឬត្រូវបានដកកាតព្វកិច្ចពីអនីតិជននោះ គឺមិនចាំបាច់ធ្វើការលុបចោលសកម្មភាពនោះឡើយ។[17]

ជារួមមកដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើមកអាចនិយាយបានថា ករណីរបស់ប្រទេសកម្ពុជា និងជប៉ុន គឺមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នាស្ទើរតែទាំងស្រុង ទាក់ទងទៅ នឹងការកំណត់ពីសកម្មភាពរបស់ អនីតិជន។ ដោយមានចំណុចខុសគ្នាត្រង់ថា អនីតិភាពរបស់កម្ពុជាយើងគឺ ចាប់ពីអាយុ១៨ឆ្នាំចុះក្រោម ចំណែកឯជប៉ុនវិញ អនីតិភាពរបស់គេគឺ ចាប់ពីអាយុ២០ឆ្នាំចុះក្រោម។

---

[15] កិច្ចការក្រុមការងារក្រសួងយុត្តធម៌ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ភាគ២ ទំព័រ៦ ឆ្នាំ២០១៦

[16] មាត្រា៤ ក្រមនីតិវិធីនៃប្រទេសជប៉ុន

[17] មាត្រា៥ ក្រមនីតិវិធិនៃប្រទេសជប៉ុន

រីឯការលុបចោល គឺសំដៅទៅលើការបដិសេធសុពលភាពនៃសកម្មភាពគតិយុត្ត។ ដូចនេះបាននន័យថា កិច្ចសន្យាដែលបង្កើតឡើងដោយអនីតិជន នឹង ត្រូវអាចបដិសេធនូវសុពលភាពរបស់កិច្ចសន្យានោះបាន។ អ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបកិច្ចសន្យារបស់អនីតិជន មានដូចជា អនីតិជនសាមីខ្លួន អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន។

ឧទាហរណ៍៖ និមល បានទិញម៉ូតូពី សិលា ក្នុងតម្លៃ ១៥០០ដុល្លា។ និមល មានអាយុត្រឹមតែ១៤ ឆ្នាំ ហើយការទិញម៉ូតូនេះ គឺដោយពុំមានការអនុញ្ញាតពីឪពុកម្តាយឡើយ។ ក្នុងករណីនេះឪពុកម្តាយរបស់ និមល ដែលជាអ្នកមានអំណាចមេបា មានសិទ្ធិក្នុងការលុបចោលកិច្ចសន្យាទិញលក់ម៉ូតូនេះ។ ដូចនេះ សិលា ត្រូវប្រគល់លុយឲ្យទៅនិមល ឬ ឪពុកម្តាយរបស់ និមល វិញ ហើយខាងនិមលក៏ត្រូវប្រគល់ម៉ូតូឲ្យទៅភាគី សិលា វិញដែរ។

ទោះបីជា កិច្ចសន្យាដែលគ្មានការយល់ពីអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន អាចនឹងលុបចោលបានក៏ដោយក៏កិច្ចសន្យានេះអាចនឹងមានសុពលភាពពេញលេញក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលមានអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនបានផ្តល់នូវសច្ចានុម័តចំពោះសកម្មភាពរបស់អនីតិជននោះ។

សច្ចានុម័ត គឺជាសកម្មភាពដែលបុគ្គលមានសិទ្ធិលុបចោល បង្ហាញជាស្ថាពរថាខ្លួនមិនអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោល ដោយផ្អែកលើបុរលក្ខខណ្ឌ ដែលបានដឹងថាសកម្មភាពរបស់ខ្លួនអាចលុបចោលបាន[18] ។ ក្នុងករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលបានផ្តល់សច្ចានុម័តទៅលើសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលហើយ សិទ្ធិលុបចោលរបស់បុគ្គលនោះនឹងត្រូវបានរលត់ ដូចនេះ សកម្មភាពនោះនឹងមិនអាចលុបចោលនៅពេលក្រោយបានឡើយ។ ការធ្វើសច្ចានុមតិ និងការលុបចោល គឺអាចធ្វើឡើងនៅក្រៅតុលាការបាន។

ចំពោះកិច្ចសន្យាការងាររបស់អនីតិជន ជាធម្មតា ជនដែលអាចប្រកបការងារបាន ត្រូវមានបញ្ញត្តិឲ្យមានអាយុចាប់ពី១៨ឆ្នាំឡើងទៅដោយហេតុតែមានជនខិលខូចប្រើប្រាស់នូវសមត្ថភាពក្នុងការវិនិច្ឆ័យរបស់អនីតិជនដើម្បីផលប្រយោជន៍ខ្លួន និងកត្តាកាយសម្បទានរបស់អនីតិជនផងដែរ។ ប៉ុន្តែប្រសិនបើយើងពិនិត្យមើលទៅក្នុងសង្គមសព្វថ្ងៃភាពកង្វះខាតហិរញ្ញវត្ថុ គឺជាបញ្ហាមួយដែលត្រូវបង្ខំឲ្យអនីតិជនត្រូវរកការងារដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិត។ ដើម្បីសម្រួលទៅដល់ជីវិតរបស់ពលរដ្ឋជាពិសេសអនីតិជន ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានសម្រេចឲ្យអនីតិជនមានស្វ័យភាពក្នុងការបង្កើតនូវកិច្ចសន្យាការងារ ប៉ុន្តែត្រូវគោរពនូវលក្ខខណ្ឌមួយចំនួន[19] ក៏ដូចជាមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ពិសេស គឺច្បាប់ស្តីពីការងាររបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

[18] កិច្ចការក្រុមការងារក្រសួងយុត្តធម៌ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ភាគ២ ឆ្នាំ២០១៦

[19] មាត្រា ២៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

កិច្ចសន្យាការងារ គឺជាកិច្ចសន្យាដែលបង្កើតឲ្យមានការទាក់ទងផ្នែកការងាររវាងកម្មករនិយោជិត និង និយោជន។[20] មានន័យថាជនដែលបានចុះកិច្ចសន្យាការងារហើយ នឹងទទួលបាននូវសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចជាមួយនឹងនិយោជកដូចមានចែងក្នុងកិច្ចសន្យា។

យោងតាមច្បាប់ស្តីពីការងាររបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា គេបានកំណត់អាយុអប្បបរមាសម្រាប់ការប្រកបការងារត្រឹម ១៥ ឆ្នាំ[21] ដោយក្នុងនោះក៏បានចែងផ្សេងៗទៀតនូវអាយុសម្រាប់ប្រភេទការងារដែលមានផលប៉ះពលមួយចំនួន។ សម្រាប់ក្រមរដ្ឋប្បវេណីវិញ អនីតិជនត្រូវបានការពារចំពោះការចុះកិច្ចសន្យាការងារដោយបញ្ញត្តិថា អ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន មិនអាចធ្វើកិច្ចសន្យាការងារជំនួសអនីតិជនឡើយ។ បើពិនិត្យទៅមើលលើមាត្រា ១០៥៣ និងមាត្រា ១០៨០ ការងារចុះកិច្ចសន្យា អាចធ្វើបានតាមរយៈអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ប៉ុន្តែដើម្បីការពារនូវការកេងប្រវ័ញ្ចនូវពលកម្ម មាត្រា២៣ បានចងនូវលក្ខខណ្ឌដែលតម្រូវឲ្យអនីតិជនជាអ្នកចុះកិច្ចសន្យាផ្ទាល់ ព្រោះសកម្មភាពនេះ គឺបានបង្កើតនូវកាតព្វកិច្ចចំពោះអនីតិជនដូចនេះអនីតិជនត្រូវតែជាអ្នកផ្តល់ការយល់ព្រម។ គួរកត់សម្គាល់ថា ទោះបីជាអនីតិជនមានសិទ្ធិក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យាការងារក៏ដោយ ក៏ត្រូវទទួលបានការយល់ព្រមពីអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនទើបកិច្ចសន្យាការងារមានប្រសិទ្ធិភាព។ រីឯការរំលាយកិច្ចសន្យាការងាររបស់អនីតិជន បុគ្គលដែលអាចធ្វើការរំលាយកិច្ចសន្យានេះបាន គឺមានអ្នកអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ឬស្ថាប័នរដ្ឋបាល។[22] ការធ្វើបែបនេះបាន គឺក្នុងគោលបំណងការពារទៅលើប្រយោជន៍របស់អនីតិជន ពីព្រោះនៅពេលដែលកិច្ចសន្យាការងាររបស់អនីតិជនបានកើតឡើងពេញលេញហើយ (ដោយមានការយល់ព្រមពីអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់) តែដោយហេតុមានការផ្លាស់ប្តូរបរិស្ថានការងារ ឬស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចណាមួយ អាចនឹងធ្វើឲ្យអនីតិជនខូចប្រយោជន៍អនីតិជន។ នៅក្នុងនោះអ្នកមានសិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យាការងារ ក៏មានស្ថានប័នរដ្ឋបាលដែរ។ ការបញ្ចូលស្ថាប័នរដ្ឋបាលឲ្យមានសិទ្ធិក្នុងការរំលាយកិច្ចសន្យាការងារនេះ ដោយសារពេលខ្លះមានលក្ខខណ្ឌចាំបាច់ដែលស្ថាប័នរដ្ឋបាលគួរមានសិទ្ធិក្នុងការរំលាយកិច្ចសន្យា ដើម្បីការពារនូវការកេងប្រវ័ញ្ចពលកម្មកុមារ ឬក្នុងករណីដែលអនីតិជនពុំមានអ្នកមានអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនជាអាទិ៍។

[20] មាត្រា ៦៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការងារ

[21] មាត្រា ១៧៧ នៃច្បាប់ស្តីការងារ

[22] មាត្រា ២៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

២.២.ទំនាក់ទំនងអនីតិជនក្នុងអំពើអនីត្យានុកូល

អំពើអនីត្យានុកូល គឺជាអំពើដែលបំពានដោយខុសច្បាប់ទៅលើសិទ្ធិ ឬផលប្រយោជន៍របស់អ្នកដទៃដោយកំហុសចេតនា ឬកំហុសអចេតនា។ ដូច្នេះបុគ្គលដែលត្រូវបានបំពាននូវសិទ្ធិ និងផលប្រយោជន៍មានសិទ្ធិទាមទារនូវសំណងនៃការខូចខាតនេះពីបុគ្គលដែលបានបង្កការខូចខាតនេះ។

ចំពោះលក្ខខណ្ឌនៃការទទួលខុសត្រូវលើអំពើអនីត្យានុកូលវិញ គឺជាលក្ខខណ្ឌ ឬធាតុផ្សំដែលត្រូវតែបំពេញឲ្យគ្រប់ចំនួនកំណត់ ដើម្បីអាចធ្វើការទាមទារ ការទទួលខុសត្រូវលើកំហុសចេតនា ឬអចេតនាដែលត្រូវបានបង្កឡើងដោយចារី។ យោងតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧ មាត្រា៧៤៣ ធាតុផ្សំនីត្យានុកូលនៃអំពើអនីត្យានុកូលមានដូចជា៖

- កំហុសអាចជាកំហុសចេតនាឬកំហុសអចេតនា
- ការខូចខាតឬព្យសនកម្ម
- ទំនាក់ទំនងហេតុនិងផល។

២.២.១.កំហុស[23]

ការកំណត់អំពី ការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើអនីត្យានុកូល គឺទាមទារឲ្យមានកំហុសនៅពេលមានព្យសនកម្មកើតឡើងហើយកំហុស គឺជាស្ថានភាពផ្លូវចិត្តរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗដោយខ្លួនអាចយល់ដឹងអំពីនោះ និងលទ្ធផលដែលកើតចេញពីអំពើរបស់ខ្លួន។ កំហុសមានពីរ(២) ប្រភេទ គឺកំហុសចេតនា និងកំហុសអចេតនា។ កំហុសចេតនា គឺជាការបំពានករណីកិច្ចប្រុងប្រយ័ត្នមិនយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះកាតព្វកិច្ចដែលច្បាប់កំណត់ ចំណែកកំហុសអចេតនា គឺជាការប្រព្រឹត្តអំពើណាមួយដោយបុគ្គលនោះអាចយល់ដឹងឬព្យាករណ៍ទុកមុនបានអំពីលទ្ធផលនៃអំពើរបស់ខ្លួនថានឹងអន្តរាយដល់អ្នកដទៃបាន។

ជាគោលការណ៍ជនដែលបំពានលើសិទ្ធិ ឬផលប្រយោជន៍របស់អ្នកដ៏ទៃទោះបីជាសំភារៈឬស្មារតីបុគ្គលនោះត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះសំណងនៃការខូចខាតដោយសារកំហុសរបស់ខ្លួន ក៏ប៉ុន្តែមានករណីខ្លះ គឺជាអញ្ញត្រកម្មដោយមិនចំណុះឲ្យមានកំហុសនោះទេដូចជា អំពើអន្យានុកូលដែលកើតមានពីគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ បរិស្ថាន ឬផលិតផលជាអាទិ៍។ កាតព្វកិច្ចបញ្ជាក់អំពីកំហុសជា(ជនរងគ្រោះ) ក៏ប៉ុន្តែនៅក្នុងករណីខ្លះ កាតព្វកិច្ចក្នុងការបញ្ជាក់កំហុសនេះត្រូវធ្លាក់លើចារីវិញ ដោយហេតុថាជនរងគ្រោះពុំមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការបញ្ជាក់នោះឡើយ។

---

[23] អ៊ុំ ប៉ូលី <នីតិរដ្ឋប្បវេណី> (មេរៀនសង្ខេបសម្រាប់សមាជិកគណៈមេធាវី, គណៈមេធាវី, ២១ ធ្នូ ២០១១)

២.២.២.ការខូចខាត[24]

ព្យសនកម្ម គឺការខូចខាតដែលបង្កឡើងដោយអំពើរបស់បុគ្គលណាមួយ ឬដោយវត្ថុ សត្វ ចិញ្ចឹមហើយ ព្យសនកម្មនោះកើតឡើងលើទ្រព្យសម្បត្តិ រូបរាងកាយ និងផ្លូវចិត្ត។ ព្យសនកម្មត្រូវតែកើតឡើងផ្ទាល់ ដូចខាងក្រោមនេះ៖

•ព្យសនកម្មកើតឡើងផ្ទាល់ ជាគោលការណ៍ព្យសកម្មត្រូវតែកើតឡើងដោយផ្ទាល់ទៅលើជនរងគ្រោះ ហើយត្រូវកើតឡើងនៅក្នុងពេលបច្ចុប្បន្នទៀតផង មានន័យថា ព្យសនកម្មមិនអាចកើតទៅលើក្រុមគ្រួសារ ឬសាច់ញាតិរបស់ជនរងគ្រោះបានឡើយ។

•ត្រូវនៅក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ននៅពេលមានអំពើបង្ក ហើយវាបណ្តាលឲ្យមានការខូចខាចកើតឡើងភ្លាមៗពោល គឺនៅពេលបច្ចុប្បន្ន។ ប៉ុន្តែ ក៏មានព្យសនកម្មមួយចំនួនអាចកើតឡើងនៅពេលអនាគតផងដែរ។ ទាំងនេះ មួយចំនួនត្រូវហាមឃាត់ និងត្រូវបានលុបចោលដោយអ្នកមានសិទ្ធិ។ ក៏ប៉ុន្តែមានសកម្មភាពមួយចំនួនក៏ច្បាប់អនុញ្ញាតផងដែរដូចជាសកម្មភាពដែលរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ និងសកម្មភាពមួយចំនួនទៀតដែលត្រូវច្បាប់កំណត់ថាត្រូវមានការអនុញ្ញាតពីបុគ្គលដែលគ្រប់គ្រងរបបនោះ។

២.២.៣.ទំនាក់ទំនងហេតុ និងផល

ទំនាក់ទំនង និងហេតុផលនៃការកើតឡើងនូវការខូចខាតចំពោះជនរងគ្រោះ និងចេតនា ឬកំហុសរបស់ចារី។ ក្នុងន័យនេះមានន័យថាព្យសនកម្មត្រូវកើតឡើងដោយមានភាពស៊ីសង្វាក់គ្នារវាង ហេតុ និងចេតនា ឬកំហុស ដូចជា ប្រសិនបើការខូចខាតដោយអំពើរបស់វត្ថុត្រូវកើតឡើងបណ្តាលមកពីវត្ថុ ពុំមែនបង្កឡើងដោយមនុស្សទេនោះពុំអាចចាប់បង្ខំបុគ្គលនោះឲ្យទទួលខុសត្រូវនូវព្យសនកម្មដែលពុំមាន ទំនាក់ទំនងរវាងហេតុនិងបច្ច័យនោះបានឡើយ។

•ព្យសនកម្មត្រូវកើតឡើងដោយផ្ទាល់ពីកំហុស[25]៖ បើគ្មានអំពើបង្កឡើងឲ្យមានការខូចខាតកើតឡើងទេក៏កំហុសពុំកើតមានដែរដូចនេះចាត់ទុកថាកំហុសបានត្រូវមានច្បាប់ចែងទុកជាមុនច្បាស់លាស់ទើបអាច ចាប់បង្ខំបុគ្គលណាមួយទទួលខុសត្រូវនូវកំហុសនោះបាន។

•ព្យសនកម្មត្រូវកើតឡើងដោយផ្ទាល់៖ ការខូចខាតត្រូវតែស៊ីសង្វាក់គ្នាជាមួយ នឹងអំពើប្រព្រឹត្តផ្ទាល់ក្នុងករណី ពុំអាចរកឃើញអំពើផ្ទាល់ទេ គឺគ្មានភស្តុតាងក្នុងការដាក់បន្ទុកដើម្បីចាប់បង្ខំឲ្យមានការទទួលខុសត្រូវឡើយ។

[24] សាស្ត្រាចារ្យ ខាំ សុមករា <អំពើអនីត្យានុកូល> ឆ្នាំ២០១៣

[25] សាស្ត្រាចារ្យ ញឹក រិទ្ធី សៀវភៅនីតិកាតព្វកិច្ច ភាគ២ មេរៀនសម្រាប់ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រឆ្នាំទី៣ សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច បោះពុម្ពលើកទី១ ឆ្នាំ២០២១

នៅពេលដែលមានមូលដ្ឋានសំអាងពិសេសដោយផ្អែកទៅលើចរិកលក្ខណៈ និងផលប្រយោជន៍ដែលទទួលបានការការពារនាំឲ្យបុគ្គល ដែលធ្វើសកម្មភាពអាចរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើអនីត្យានុកូលបានបើការបំពាននោះមានលក្ខណៈខុសច្បាប់ ដូចជាកិច្ចការពារជាធម្មានរូបស្ថានភាពចាំបាច់ និងមូលហេតុផ្សេងទៀត។

ជាទូទៅនៅគ្រប់អំពើអនីត្យានុកូលមិនមែនសុទ្ធតែបុគ្គលដែលជាអ្នកត្រូវទទួលខុសត្រូវ ចំពោះអំពើនោះទេ ហើយអាចជាអ្នកផ្សេងទៅវិញ ដែលជាអ្នកត្រូវទទួលខុសត្រូវ។ ក្នុងករណីនេះហៅថាការទទួលខុសត្រូវលើអំពើអ្នកដទៃ ដែលនៅក្នុងនោះយើងនឹងធ្វើការសិក្សាទៅលើការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើអនីត្យានុកូលដែលបង្កឡើងដោយអនីតិជន។

ចំពោះគោលការណ៍នៃការទទួលខុសត្រូវ ចំពោះឆន្ទៈបុគ្គលដែលពុំមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការវិនិច្ឆ័យដោយសារមានបញ្ហាផ្នែកបញ្ញាស្មារតី ឬដោយសារអាយុរបស់បុគ្គលនោះ នាំឲ្យបុគ្គលនោះមិនទទួលខុសត្រូវទៅលើអំពើដែលខ្លួនបានបង្កឡើងឡើយ។

ដោយយោងតាមមាត្រា ៧៤៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ បុគ្គលដែលគ្មានការទទួលខុសត្រូវលើអំពើផ្ទាល់ខ្លួនគឺ អសមត្ថកិច្ច ឬជន អសមត្ថភាព។ អសមត្ថកិច្ច គឺជាជនដែលមានសមត្ថភាពពិចារណាមិនគ្រប់គ្រាន់ចំពោះអំពើ និងព្យសនកម្ម ដែលបានកើតឡើងពីអំពើរបស់ខ្លួនផ្ទាល់ ដែលសំដៅដល់ **អនីតិជនក្រោមអាយុ១៤ឆ្នាំ និងអនីតិជនចាប់ពីអាយុ១៤ឆ្នាំឡើងទៅ** ដែលមានក្នុង(ក) និង(ខ)។

ក.អនីតិជនក្រោមអាយុ១៤ឆ្នាំ

ការរស់នៅក្នុងសង្គមសម័យទំនើបនេះ កុមារទាំងអស់កាន់តែមានការលូតលាស់ខាងផ្នែកបញ្ញាស្មារតីក្នុងការដឹងខុសត្រូវទៅលើសកម្មភាពដែលគួរធ្វើ និងមិនគួរធ្វើ។ ការលូតលាស់ខាងផ្នែកបញ្ញាស្មារតី គឺអាស្រ័យទៅតាមបុគ្គលម្នាក់ៗ ហេតុនេះហើយសមត្ថភាពអាចត្រូវបានគេកំណត់ទៅតាមករណីនីមួយៗ។ នេះមានន័យថាទោះបីជាក្មេងដែលមានអាយុត្រឹមតែ(១៣)ឆ្នាំក៏ដោយ ក៏អាចមានប្រាជ្ញាគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើអនីត្យានុកូលបានដែរ ចំពោះជនដែលមានអាយុ២១ឆ្នាំ ក៏នៅតែអាចទទួលបានការការពារដោយច្បាប់ដែរដោយសារតែជននោះខ្វះសមត្ថភាព ក៏ប៉ុន្តែដើម្បីធ្វើការបញ្ជាក់អំពីលក្ខណៈនៃការវិនិច្ឆ័យឲ្យបានច្បាស់លាស់ច្បាប់បានបញ្ញត្តិនូវលក្ខណៈនៃការវិនិច្ឆ័យ ដោយកំណត់ការទទួលខុសត្រូវ។ តាមបញ្ញត្តិមាត្រា៧៤៥ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ បានចែងថា ជនដែលមានអាយុក្រោម(១៤ឆ្នាំ) មិនទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើអនីត្យានុកូលទេ។ ហេតុដូច្នេះហើយ ជនរងគ្រោះមិនអាចធ្វើការអះអាងបានទេថាអនីតិជនដែលមានអាយុក្រោម (១៤ឆ្នាំ) ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើអនីត្យានុកូលនោះមានប្រាជ្ញាខ្ពស់យ៉ាងណាក៏ដោយ។ ប៉ុន្តែយោងតាមមាត្រា៧៤៦ កថាខណ្ឌទី១ វិញបានចែងថា បុគ្គលដែលមានករណីកិច្ចដែលបាន

កំណត់ដោយច្បាប់ក្នុងការត្រួតពិនិត្យអនីតិជនអាយុក្រោម (១៤ឆ្នាំ) ឬបុគ្គលដែលស្ថិតក្នុងស្ថានភាពដែលមិនអាចយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យបានអំពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើរបស់ខ្លួន ដោយសារមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី ឬមូលហេតុផ្សេងទៀត មានករណីយកិច្ចត្រូវសងការខូចខាតរបស់អ្នកដទៃ ដែលកើតឡើងដោយអំពើបំពានរបស់បុគ្គលនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់ខ្លួន។

ខ.អនីតិជនចាប់ពី១៤ឆ្នាំ

យោងតាមមាត្រា៧៤៦ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ បុគ្គលដែលមានករណីកិច្ចត្រួតពិនិត្យអនីតិជនចាប់ពីអាយុ១៤ឆ្នាំឡើងទៅ ត្រូវមានការទទួលខុសត្រូវដោយសាមគ្គីភាពជាមួយអនីតិជននោះ។ មានន័យថា នៅពេលដែលអនីតិជនបានបង្កឲ្យមាននូវការបំពានណាមួយ ដែលបណ្តាលឲ្យមានការប៉ះពាល់ដល់អ្នកដទៃ ពេលនោះអនីតិជនត្រូវតែធ្វើការជួសជុលនូវការខូចខាតតាមរយៈសំណងសម្រាប់ជនរងគ្រោះ។

ប៉ុន្តែប្រសិនបើអនីតិជននោះពុំអាចធ្វើការទូទាត់នូវសំណងនោះបានទេ ពេលនោះហើយទើបការទទួលខុសត្រូវ ត្រូវធ្លាក់ទៅលើអ្នកដែលមានករណីយកិច្ចត្រួតពិនិត្យក្នុងការចេញនូវសំណងជំនួសអនីតិជននោះ ឬជួយបំពេញបន្ថែមទៅលើអ្វីដែលអនីតិជននោះពុំមានលទ្ធភាព។

ជំពូកទី៣

ការទទួលខុសត្រូវអនីតិជននៅក្នុងនីតិព្រហ្មទណ្ឌ

ជំពូកទី៣
ការទទួលខុសត្រូវអនីតិជននៅក្នុងនីតិព្រហ្មទណ្ឌ

នៅក្នុងនីតិព្រហ្មទណ្ឌ ជាគោលការណ៍ទូទៅ នៅពេលដែលមានបទល្មើសមួយកើតឡើងទោះអំពីនោះ ប្រព្រឹត្តឡើងដោយចេតនាក្តី ឬដោយអចេតនាក្តី ដែលជាហេតុបណ្តាលឲ្យមានព្យសន្តកម្មដល់បុគ្គលដទៃ គឺជាលក្ខខណ្ឌចម្បងនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ។ នីតិភាពនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវបានកំណត់ចាប់ពីអាយុ ១៨ (ដប់ប្រាំបី) ឆ្នាំឡើងទៅ។[26] ប៉ុន្តែតុលាការ ក៏អាចប្រកាសទណ្ឌកម្មព្រហ្មទណ្ឌទៅលើអនីតិជនអាយុចាប់ពី ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ ឡើងទៅ(**៣.២.១**) បានផងដែរ ប្រសិនបើកាលៈទេសៈនៃបទល្មើស ឬបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជននោះតម្រូវ(**៣.១.២**)។

៣.១.កាលៈទេសៈនៃបទល្មើស ឬបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជន

យោងតាមគោលការណ៍នៃការកំណត់អំពីទណ្ឌកម្ម ឬគោលការណ៍ក្នុងការកំណត់ការផ្តន្ទាទោស ចៅក្រមដើម្បីអាចផ្តន្ទាទោសជនល្មើសណាម្នាក់បាន ត្រូវពិចារណាអំពីបាតុកម្មសង្គមដែលបទល្មើសបានកើតឡើងឲ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយជាមុនសិន ទើបធ្វើការសម្រេចផ្តន្ទាទោសទៅលើចារីនោះ។ មានន័យថា ដើម្បីអាចចេញនូវសេចក្តីសម្រេចប្រកបដោយសុក្រិត្យភាព និងសុភវិនិច្ឆ័យចៅក្រមត្រូវពិចារណា ទៅលើបីចំណុចសំខាន់ៗគឺ ទីមួយ ត្រូវពិចារណាពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ ពោលគឺសំដៅទៅដល់គោលការណ៍នីត្យានុកូលនៃទោស។ ទីពីរ គឺត្រូវពិចារណាទៅលើស្ថានភាពនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើស តើបទល្មើសនោះបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងកាលៈទេៈណា? ពេលវេលាណា? ទីបី គឺត្រូវពិនិត្យទៅលើបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់ជនល្មើសនោះផងដែរ?

៣.១.១.កាលៈទេសៈនៃបទល្មើស

ដោយហេតុថា ច្បាប់ពុំបានកំណត់អំពីនិយមន័យ ឬផ្តល់នូវលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃពាក្យកាលៈទេសៈនៃបទល្មើសឲ្យបានជាក់លាក់ ដូចនេះអាចឲ្យគេយល់បានថា កាលៈទេសៈនៃបទល្មើស គឺសំដៅទៅលើកត្តារួមផ្សំនៃបទល្មើសនេះឯង។ មានន័យថា កត្តាទាំងនេះ គឺស្ថិតនៅក្នុងធាតុសន្យានុម័តនៃបទល្មើសផ្ទាល់តែម្តង ពោល គឺវាមានតួនាទីសម្រាប់កំណត់បទល្មើស និងកំណត់អំពីព្រំដែននៃទណ្ឌកម្មផងដែរ។ ដើម្បីឲ្យងាយយល់កាន់តែច្បាស់ជាងនេះទៅទៀតនោះគឺ យើងអាចធ្វើការសិក្សាស្វែងយល់ និងពិចារណាតាមរយៈបទពិសោធន៍ជាក់ស្តែងរបស់ចៅក្រមក្នុងការពិចារណា និងសម្រេចអំពីទណ្ឌកម្មជាក់ស្តែងទៅលើអនីតិជនដែលជាជនល្មើស តាមរយៈកត្តារួមផ្សំដូចខាងក្រោម[27]៖

---

[26] ច្បាប់ស្តីពីយុត្តធម៌អនីតិជន មាត្រា ៧ ឆ្នាំ២០១៦

[27] សាស្ត្រាចារ្យ ហ៊ី សោភា, នីតិព្រហ្មទណ្ឌទូទៅ,ទំព័រ ៧៣

មធ្យោបាយប្រព្រឹត្តបទល្មើស

មធ្យោបាយប្រព្រឹត្តបទល្មើស សំដៅលើបណ្តាលវត្ថុ ឬសម្ភារៈ និងរួមបញ្ចូលទាំងឧបករណ៍ប្រព្រឹត្តបទល្មើសផងដែរ ដែលអនីតិជននោះបានប្រើប្រាស់ដើម្បីប្រព្រឹត្តបទល្មើស។

ឧទាហរណ៍៖ ប្រសិនបើជាអនីតិជនម្នាក់ បានប្រព្រឹត្តអំពើហិង្សាទៅលើអនីតិជនម្នាក់ទៀតដោយប្រើប្រាស់អាវុធ ឬគំរាមកំហែងនឹងអាវុធ ជាសញ្ញាមួយនៃស្ថានទម្ងន់ទោសក្នុងបទហិង្សាដោយចេតនា។[28]

វិធីសាស្ត្រប្រព្រឹត្តបទល្មើស

វិធីសាស្ត្រប្រព្រឹត្តបទល្មើសសំដៅទៅលើបែបផែននៃវិធីក្នុងការប្រព្រឹត្តនូវអំពើល្មើសច្បាប់មួយឡើង។

ឧទាហរណ៍៖ អនីតិជនម្នាក់ដែលមានអាយុ ១៥ឆ្នាំ បានប្រើឧបាយកលទុច្ចរិត ទៅលើអនីតិជនម្នាក់ទៀត ដើម្បីឲ្យអនីតិជននោះ ប្រគល់នូវទ្រព្យសម្បត្តិអ្វីមួយឲ្យមកខ្លួន។ នេះជាសញ្ញាមួយសម្រាប់កំណត់ល្មើសឆបោក ដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា៣៧៧។

ពេលវេលាប្រព្រឹត្តបទល្មើស

ពេលវេលាប្រព្រឹត្ត អាចជាពេលមួយ ឬរយៈពេលមួយជាកំណត់ ដែលអំពើល្មើសច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌបានស្តែងចេញមកខាងក្រៅ។ មានន័យថា នៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ពេលវេលាប្រព្រឹត្តបទល្មើស អាចជាសញ្ញាមួយសម្រាប់កំណត់នូវបទល្មើសផ្ទាល់តែម្តង។

ទីកន្លែងប្រព្រឹត្តបទល្មើស

ទីកន្លែងប្រព្រឹត្តបទល្មើស មានន័យថា ជារង្វង់ដែនដីមួយជាកំណត់ ដែលនៅទីនោះបទល្មើសបានចាប់ផ្តើម និងបញ្ចប់ ឬនៅទីនោះបច្ច័យនៃអំពើល្មើសច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌបានកើតឡើង។ មានន័យថាទីកន្លែងអាចជាចំណុចណាមួយ ឬជាតំបន់ដែនដីណាមួយជាកំណត់ ដែលច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌបានបញ្ញត្តិថា វាជាទីកន្លែងមួយដែលសម្រាប់កំណត់នូវបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។

ទិដ្ឋភាពនានាជុំវិញបទល្មើស

ទិដ្ឋភាពនានាជុំវិញបទល្មើស ជាការសរុបនូវរាល់ករណីលំអិតនានាផ្នែកសន្យានុម័តជុំវិញការប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលមានឥទ្ធិពលទៅលើកម្រិតគ្រោះថ្នាក់ដល់សង្គមនៃបទល្មើស។ ដែលទិដ្ឋភាពជុំវិញនៃបទល្មើសទាំងនោះ ត្រូវបានច្បាប់បញ្ញត្តិថា ជាសញ្ញានៃស្ថានទម្ងន់ទោស ឬស្ថានសម្រាលទោសផងដែរ។

---

[28] មាត្រា២១៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ២០០៩

ឧទាហរណ៍៖ អនីតិជនអាយុ ១៥ឆ្នាំ ម្នាក់ បានប្រព្រឹត្តបទ មនុស្សឃាតដោយអចេតនាដោយសារកាលៈទេសៈ ឬដោយសារស្ថានភាពចិត្តសាស្ត្ររបស់អនីតិជននោះជាសញ្ញាណនៃការទទួលបាននូវស្ថានសម្រាលទោស [29]។

៣.១.២.បុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជន

យោងតាមមាត្រា ៦៤ ចំណុច គ នៃច្បាប់ស្តីពីយុត្តធម៌អនីតិជន បានចែងថា បុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជនមានដូចជាអាយុ កម្រិតយល់ដឹង បញ្ញា និងអត្តចរិករបស់អនីតិជននោះ។ ត្រង់ចំណុចនេះដែរ យើងឃើញថា នីតិករមានចង្អុលបង្ហាញឲ្យឃើញយ៉ាងជាក់លាក់អំពីអត្ថន័យនៃពាក្យ បុគ្គលិកលក្ខណៈនេះផ្ទាល់តែម្តង គឺក្នុងគោលដៅដើម្បីបញ្ចៀសកុំឲ្យអ្នកសិក្សា ឬ អ្នកអនុវត្តច្បាប់មានការភណ្ឌ័ច្រឡំទៅលើអត្ថន័យនៃពាក្យពេចន៍នេះ ហើយព្យាយាមធ្វើការបកស្រាយប្រាសចាកពីគោលគំនិតដើមរបស់ច្បាប់។ ទាញចេញពីខ្លឹមសារខាងលើ អាចឲ្យគេយល់បានថា បុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជន សំដៅទៅលើសមត្ថភាពទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌរបស់អនីតិជននោះផ្ទាល់តែម្តងចំពោះបទល្មើសដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្ត។ ដូច្នេះតុលាការមុននឹងធ្វើការប្រកាសទណ្ឌកម្មព្រហ្មទណ្ឌទៅលើអនីតិជនបាន ត្រូវពិចារណាអំពីការរីកចម្រើននៃរូបរាងកាយរបស់អនីតិជន ប្រាជ្ញា ស្មារតី និងបទពិសោធន៍ក្នុងជីវភាពរស់នៅរបស់អនីតិជននោះជាមុនសិន។

៣.២.ការកំណត់អាយុនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ

អនីតិជន គឺជាជនដែលមិនទាន់គ្រប់អាយុទៅតាមច្បាប់កំណត់ ឬជនដែលមានអាយុក្រោម ១៨ ឆ្នាំ ឬជាជន ដែលច្បាប់មិនទាន់ឲ្យទទួលខុសត្រូវលើអំពើដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្ត ឬជាជនដែលច្បាប់កំណត់ឲ្យទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌមានកម្រិត[30]។ ដើម្បីឲ្យអនីតិជនទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌច្បាប់បានកំណត់ពីអាយុរបស់បុគ្គលនេះ។ ដើម្បីឈានទៅដល់ការដាក់ទណ្ឌកម្មណាមួយយកទៅអនុវត្តលើអនីតិជន ច្បាប់កំណត់ពីនីតិភាពនៃការទទួលខុសត្រូវលើការប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។ នីតិភាពនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌត្រូវកំណត់ចាប់ពីអាយុ ១៨ ឆ្នាំ ឡើងទៅ។ ប៉ុន្តែតុលាការអាច នឹងប្រកាសទោសព្រហ្មទណ្ឌទៅលើអនីតិជនអាយុចាប់ពី ១៤ ឆ្នាំឡើង ប្រសិនបើកាលៈទេសៈតម្រូវ ឬបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជនតម្រូវ[31]។ ដូច្នេះបើអនីតិជនដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើសមានអាយុចាប់ពី ១៤ ឆ្នាំឡើង ហើយតុលាការយល់ឃើញថាជននោះមានភាពចាស់ទុំស្មារតីគ្រប់គ្រាន់ទៅតាមអាយុ អត្តចរិក និងកម្រិតយល់ដឹង ហើយការប្រព្រឹត្តបទល្មើសជាច្រើនដងដោយមិនរាងចាល

---

[29] ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា៩៣ មាត្រា២០៧ ឆ្នាំ២០០៩

[30] សន្ទានុក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ២០១១,លេខរៀង ២៣០

[31] ច្បាប់ស្តីពីយុត្តធម៌អនីតិជន ឆ្នាំ២០០៦ មាត្រា៧

ក៏អាចតម្រូវឲ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌរបស់ខ្លួនផងដែរ[32] លើកលែងតែករណីមានចែង ពិសេសក្នុងច្បាប់ផ្សេងទៀត។

ចំពោះការកំណត់អាយុនេះ អាយុនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់អនីតិជនត្រូវកំណត់យកអាយុនៅថ្ងៃដែលអនីតិជននោះប្រព្រឹត្តបទល្មើស។ ភស្តុតាងនៃអាយុរបស់អនីតិជននោះត្រូវបានបញ្ជាក់ដោយសំបុត្រកំណើត[33] ឬឯកសារផ្សេងៗទៀតដែលអាចបញ្ជាក់បានពីកំណើត។ ក្នុងករណីពុំមានឯកសារ ឬមានការសង្ស័យអំពីអាយុរបស់អនីតិជន វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាអត្ថប្រយោជន៍ដល់អនីតិជន ឬប្រសិនបើមានភាពច្បាស់លាស់នឹងយថាភូតនៃឯកសារ ភស្តុតាងនៃអាយុរបស់អនីតិជនអាចផ្តល់តាមគ្រប់មធ្យោបាយផ្សេងទៀតដែលអាជ្ញាធរតុលាការអាចជឿទុកចិត្តបាន។

អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចត្រូវស្វះស្វែងរកភស្តុតាង ដើម្បីកំណត់អាយុរបស់អនីតិជនឲ្យបានឆាប់រហ័សបំផុតដែលអាចធ្វើទៅបាន។ ហេតុដូច្នេះ ពេលខ្លះភាពលំបាកអាចកើតមានឡើងក្នុងការកំណត់ពីអាយុរបស់អនីតិជន ជាពិសេសគឺនៅដំណាក់កាលនគរបាលយុត្តិធម៌ ដែលជាដំណាក់កាលដំបូងនៅពេលដែល អនីតិជនណាម្នាក់បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។ក្នុងករណីដែលអនីតិជនមិនបានដឹងអំពីកាលបរិច្ឆេទនៃកំណើតនិងពុំមានសំបុត្រកំណើតផងនោះ នគរបាលយុត្តិធម៌ត្រូវប្រឹងប្រែងស្វែងរកព័ត៌មានពីក្រុមគ្រួសាររបស់អនីតិជន។ ហើយអនីតិជន ឬឪពុកម្តាយ ឬសមាជិកដទៃទៀតក្នុងគ្រួសារ នឹងត្រូវតែបានគេសាកសួរថា តើអនីតិជននោះកើតឡើងក្នុងអំឡុងពេល ឬក្នុងរដូវកាលជាក់លាក់ណាមួយ។

ជាមួយគ្នានេះដែរ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងលក្ខខណ្ឌអាយុខាងលើ សូមធ្វើការបែងចែកអនីតិជនជាពីរប្រភេទ៖

៣.២.១.អនីតិជនដែលមានអាយុក្រោម១៤ឆ្នាំ

អនីតិជនប្រភេទនេះ នៅពេលដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើស គឺច្បាប់បានកំណត់ថា មិនឲ្យទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌនោះទេ។ ដោយហេតុថា ទាញចេញអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារត្រង់មាត្រា ៤០ ចំណុចទី៣ កថាខណ្ឌ ក បានតម្រូវឲ្យរដ្ឋជាភាគី ដែលក្នុងនោះក៏មានព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាផងដែរ ត្រូវធ្វើការកំណត់កម្រិតអាយុអប្បបរមានៃការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌរបស់កុមារដែលក្រោមអាយុអប្បបរមានេះ កុមារត្រូវបានសន្មតជាមុនថា ពុំមានសមត្ថភាពនឹងប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌឡើយ[34]។ រីឯមាត្រា ១៤ កថាខណ្ឌទី១ នៃច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ប្រកាសឲ្យប្រើ នៅថ្ងៃទី ១៤ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១៦ បានចែងថា "អនីតិជនមានអាយុក្រោម១៤

[32] សេចក្តីព្រាងស្តីពី សៀវភៅមគ្គុទ្ទេសសម្រាប់នគរបាលយុត្តធម៌ ស្តីពីនីតិវិធីនគរបាលយុត្តធម៌បែបកុមារមេត្រី ឆ្នាំ២០០៧

[33] អនុក្រឹត្យស្តីពីអត្រានុកូលដ្ឋាន ឆ្នាំ២០០០,មាត្រា២,កថាខណ្ឌទី២ និងទី៣

[34] អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ មាត្រា ៤០ ចំណុចទី៣ កថាខណ្ឌ ក

(ដប់បួន) ឆ្នាំ ដែលជាប់សង្ស័យថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស ពុំអាចត្រូវបានគេឃាត់ខ្លួនឡើយ ហើយមន្ត្រីនគរបាលយុត្តធម៌ត្រូវប្រគល់អនីតិជននោះទៅឲ្យអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់”។ ចំណែកមាត្រា២៧ នៃច្បាប់ស្តីពីយុត្តធម៌អនីតិជន កថាខណ្ឌទី១ ក៏បានចែងផងដែរថា “ក្នុងករណី អនីតិជនមានអាយុក្រោម១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ គិតមកត្រឹមថ្ងៃដែលសង្ស័យថាបានចូលរួមប្រព្រឹត្តបទល្មើសនោះព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវសម្រេចតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ និងត្រូវប្រគល់អនីតិជនទៅឲ្យអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់វិញភ្លាម” ជាមួយគ្នានេះដែរ ក៏មានបញ្ញត្តិនៅ មាត្រា៣៩ នៃច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន កថាខណ្ឌទី១ វាក្យខណ្ឌទី១ ដដែលនេះបានចែងថា អនីតិជនអាយុក្រោម១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំមិនត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នឡើយ។

តាមខ្លឹមសារខាងលើនេះ អាចនាំឲ្យគេសន្និដ្ឋានបានថា អាយុ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ ជាកម្រិតអាយុអប្បបរមានៃការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ ឬអនីតិជនអាយុក្រោម១៤(ដប់បួន)ឆ្នាំ ពុំទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌនោះទេ។

ឧទាហរណ៍៖ ក្មេងប្រុសម្នាក់ អាយុ៩ ឆ្នាំ បានចោលដុំថ្មលេងមិនប្រយ័ត្ន បណ្តាលឲ្យត្រូវក្បាលក្មេងប្រុសម្នាក់ទៀតរងរបួសបែកក្បាលជាដំណំ។ ក្នុងករណីនេះ ក្មេងដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើល្មើសនោះ មិនអាចត្រូវទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌនោះទេ អាស្រ័យដោយហេតុថាក្មេងនោះនៅមិនទាន់មានការយល់ដឹងខុសត្រូវពីអំពើរបស់ខ្លួននៅឡើយ។

គួរគត់សម្គាល់ថា អាយុក្រោម១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ សច្ចធារណ៍មិនអាចប្រកែកបាននៃការមិនទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ ដែលរារាំងមិនឲ្យតុលាការធ្វើការប្រកាសទោសទៅលើអនីតិជននោះឡើយ។ ប៉ុន្តែមិនមែនមានន័យថា បានរារាំងចំពោះការចូលខ្លួនមកកាន់តុលាការ និងការប្រកាសសេចក្តីសម្រេចនោះទេ (ការស្តីបន្ទោស ឬវិធានអប់រំ)។ ដូច្នេះ តុលាការក៏នៅតែអាចធ្វើការកោះហៅអនីតិជននោះឲ្យចូលខ្លួនមកកាន់តុលាការបានផងដែរ ក្នុងគោលបំណងដើម្បីប្រកាសសេចក្តីសម្រេចដាក់ឲ្យអនុវត្តនូវវិធានការណាមួយ ដែលតុលាការបានធ្វើការសម្រេចលើអនីតិជននោះ។ វិធានការទាំងនោះរួមមាន វិធានការតាមដាន វិធានការអប់រំ វិធានការឧបត្ថម្ភ ឬក៏ប្រគល់អនីតិជននោះទៅឲ្យសាច់ញាតិ សេវាសាធារណៈ អង្គការឯកជនដែលមាននីតិសម្បទា មន្ទីរពេទ្យ ឬស្ថានប័នឯកទេស និងអាចដាក់អនីតិជននោះឲ្យស្ថិតក្រោមការការពាររបស់តុលាការបានផងដែរ[35]។

[35] មាត្រា ៤០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ២០០៩

៣.២.២. អនីតិជនដែលមានអាយុចាប់ពី១៤ ឆ្នាំ ដល់ ក្រោម១៨ ឆ្នាំ

ចំពោះអនីតិជនប្រភេទនេះវិញ នៅពេលដែលជននេះបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស គឺត្រូវទទួលខុសត្រូវលើអំពើដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្តនោះ។ ហេតុដែលច្បាប់តម្រូវឲ្យជននេះមានការទទួលខុសត្រូវ ព្រោះយល់ឃើញថា អនីតិជនប្រភេទនេះ មានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌហើយ។ សមត្ថភាពទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ គឺជាលទ្ធភាពរបស់មនុស្សនៅពេលដែលប្រព្រឹត្តអំពើបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់សង្គម ហើយជននោះអាចយល់ដឹងអំពីចរិតគ្រោះថ្នាក់នៃអំពើរបស់ខ្លួន នឹងអាចបញ្ជានូវរាល់អំពើទាំងនោះបាន។ ការយល់ឃើញយ៉ាងដូច្នេះ អាស្រ័យដោយហេតុថា នីតិករបានពិចារណាដោយផ្អែកទៅលើ ការរីកចម្រើនអំពី រូបរាងកាយ ប្រាជ្ញា ស្មារតី និង ការសន្សំនូវរាល់បទពិសោធន៍នៃជីវិតក្នុងជីវភាពរស់នៅកន្លងមករបស់អនីតិជននោះឯង។ កត្តាទាំងអស់នេះហើយ ដែលជាហេតុនាំឲ្យច្បាប់សន្មតថា អនីតិជនប្រភេទនេះអាចពិចារណាយល់ដឹងបានគ្រប់គ្រាប់នូវបណ្តាការទាមទារ និងរបបកំណត់របស់សង្គម ព្រមទាំងអាចបញ្ជាបាននូវរាល់អំពើរបស់ខ្លួនថែមទៀតផង។ ថ្វីត្បិតតែច្បាប់បានតម្រូវឲ្យអនីតិជនមានការទទួលខុសត្រូវទៅលើអំពើដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្តឡើងក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែការទទួលខុសត្រូវនេះមិនមានលក្ខណៈពេញលេញដូចនីតិជនឡើយ ពោលគឺស្ថានភាពដែលជននេះត្រូវទទួលរងគឺ មានកម្រិតស្រាលជាងនីតិជន។ ហើយដើម្បីអាចសម្រេចផ្តន្ទាទោសលើអនីតិជនបាន តុលាការត្រូវពិចារណាថ្លឹងថ្លែងជាមុនពាក់ព័ន្ធទៅនឹងកាលៈទេសៈនៃបទល្មើសដែលអនីតិជនបានប្រព្រឹត្ត និង រួមទាំងបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់គាត់ផងដែរ[36]។ ចំពោះទោសដែលត្រូវទទួលរងវិញ គឺអាចមានទាំងទោសដកហូតសេរីភាព និងទោសពិន័យជាប្រាក់។ សូមបញ្ជាក់ថា បើទោះបីជាអនីតិជនអាចទទួលរងនូវទោសបែបនេះក៏ដោយ ក៏កម្រិតនៃទោសដែលទទួលរង គឺត្រូវបន្ថយមកត្រឹមពាក់កណ្តាល បើប្រៀបធៀបទៅនឹងទោសដែលមានចែងចំពោះនីតិជន។

ការអនុវត្តទោសចំពោះអនីតិជន

អនុលោមតាមមាត្រា ៣៥ នៃច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជនបានប្បញ្ញត្តិថា នគរបាលយុត្តិធម៌អាចចាប់ខ្លួនអនីតិជនដែលមានអាយុចាប់ពី ១៤ (ដប់បួន)ឆ្នាំ ដល់ក្រោម ១៨ (ដប់ប្រាំបី)ឆ្នាំ តែក្នុងករណីដែលអនីតិជនប្រព្រឹត្តបទមជ្ឈិម ឬបទឧក្រិដ្ឋជាក់ស្តែងតែប៉ុណ្ណោះ។ ប៉ុន្តែអនីតិជនដែលមានអាយុចាប់ពី ១៤ (ដប់បួន)ឆ្នាំ ដល់ក្រោម ១៦ (ដប់ប្រាំមួយ)ឆ្នាំ ការចាប់ខ្លួនអាចធ្វើទៅបានតែក្នុងករណីដែលអនីតិជននោះប្រព្រឹត្តបទមជ្ឈិមដោយចេតនា។ រាល់ការចាប់ខ្លួនអនីតិជនត្រូវរាយការណ៍ជូនព្រះរាជអាជ្ញាភ្លាម។ ការអនុវត្តការចាប់ខ្លួនរបស់មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ត្រូវគោរពតាមនីតិវិធីដូចខាងក្រោម ៖

[36] មាត្រា ៤០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ២០០៩

ក្នុងការចាប់ខ្លួនអនីតិជនត្រូវជៀសវាងក្នុងការធ្វើឲ្យអាម៉ាស់មុខ និងបាត់បង់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់អនីតិជន និងត្រូវបញ្ជូនអនីតិជនទៅឲ្យផ្នែក ឬអង្គភាពដែលមាននគរបាលយុត្តិធម៌ជំនាញទទួលបន្ទុកការងារអនីតិជនដែលនៅជិតបំផុត។ ព្រមទាំងមិនប្រើប្រាស់ខ្នោះដៃ អាវុធ កាំភ្លើង ឬឧបករណ៍ប្រហាក់ប្រហែលសម្រាប់បង្ខំ ឬរារាំងឡើយ លើកលែងតែបានប្រើប្រាស់អស់គ្រប់មធ្យោបាយសម្រាប់ត្រួតត្រាផ្សេងៗទៀតរួចហើយ ឬប្រើគ្រប់មធ្យោបាយផ្សេងៗទៀតពុំសមស្របនិងកាលៈទេសៈ ឬដើម្បីរារាំងសកម្មភាពដែលអនីតិជននោះអាចបង្កគ្រោះថ្នាក់ធ្ងន់ធ្ងរលើខ្លួនឯង ឬលើបុគ្គលដទៃទៀត។ ក្នុងករណីមានការរារាំង ឬប្រើប្រាស់កម្លាំងមន្ត្រីនគរយុត្តិធម៌ត្រូវចុះក្នុងកំណត់ហេតុ ហើយបញ្ជាក់ពីមូលហេតុ និងកាលៈទេសៈដែលត្រូវប្រើប្រាស់កម្លាំង។ បន្ទាប់មកត្រូវបញ្ជូនអនីតិជនទៅឲ្យផ្នែកឬអង្គភាពនគរបាលយុត្តិធម៌ជំនាញទាក់ទងនិងអនីតិជនដែលនៅជិតបំផុត។

ដោយយោងតាមមាត្រា ១៦ នៃច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ឆ្នាំ២០១៦ បានចែងបន្ថែមថាមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌អាចធ្វើការឆែកឆេរលើខ្លួនបុគ្គលដែលជាអនីតិជនបាន។ ការឆែរឆេរលើខ្លួនបុគ្គលត្រូវធ្វើឡើងដោយបុគ្គលដែលភេទដូចគ្នា និងមិនត្រូវជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសពុំមានទំនាស់ឬជាប់សាច់ញាតិ ឬមានទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធជាមួយអនីតិជននោះឡើយលើកលែងតែក្នុងករណីមិនអាចជៀសវាងបាន។ មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ត្រូវធ្វើកំណត់ហេតុ និងចុះនិទ្ទេសអំពីបញ្ហានេះ។

អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ និងវិធានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិសម្រាប់ការការពារអនីតិជនដែលត្រូវបានដកហូតសេរីភាពរបស់ខ្លួន ចែងអំពីក្រមដែលមានលក្ខណៈពេញលេញនៃសិទ្ធិកុមារដែលត្រូវបានដកហូតសេរីភាពរបស់ខ្លួន។ បទដ្ឋានជាមូលដ្ឋានទាំងនេះគួរបានបញ្ចូលទៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌរបស់ច្បាប់ជាតិ។ ហេតុនេះហើយត្រូវចែងឲ្យបានច្បាស់លាស់អំពីគោលបំណង ឬវត្ថុបំណងនៃការឃុំដែលផ្តោតលើការស្តារនីតិសម្បទាមិនមែនជាការដាក់ទណ្ឌកម្មទេ។ បើយោងតាមច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ដែលបានផ្តល់ឲ្យនូវអនីតិជនដែលបានផ្តន្ទាទោស ត្រូវស្ថិតនៅជាលក្ខណៈជាជនដែលត្រូវទទួលនូវគោលការណ៍ស្តារនីតិសម្បទាតែប៉ុណ្ណោះ។ កត្តានេះហើយធ្វើឲ្យមានការសម្រេចសេចក្តីថា តុលាការគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់អាចសម្រេចប្រគល់ទណ្ឌិតជាអនីតិជន ដែលត្រូវបានផ្តន្ទាទោសទៅមណ្ឌលយុវនីតិសម្បទារាជធានី-ខេត្តណាមួយ ដែលសមស្របប្រសិនបើមានសំណូមពរពីទណ្ឌិតជាអនីតិជន។ ប្រសិនបើទណ្ឌិតជាអនីតិជនឈានចូលអាយុ ១៨ (ដប់ប្រាំបី)ឆ្នាំ ក្នុងពេលបាននិងកំពុងអនុវត្តទោសនៅក្នុងមណ្ឌលយុវនីតិសម្បទា ទណ្ឌិតនោះត្រូវបានរក្សាទុកនៅក្នុងមណ្ឌលយុវនីតិសម្បទារហូតដល់អាយុក្រោម ២៤ (ម្ភៃបួន)ឆ្នាំ។ នៅពេលទណ្ឌិតឈានចូលអាយុ ២៤ (ម្ភៃបួន)ឆ្នាំ ទណ្ឌិតនោះត្រូវផ្ទេរអនុវត្តទោសបន្តនៅមណ្ឌលឃុំខ្លួនសម្រាប់អនីតិជន។ បែបបទនិងនីតិវិធីនៃការផ្ទេរ ការប្រគល់ និងការទទួលទណ្ឌិត ត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសអន្តរជាតិក្រសួងរវាងមន្ត្រីទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ច រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌។

ទោសដែលអាចអនុវត្តបានចំពោះអនីតិជន

មានទ្រឹស្តីជាច្រើន ដែលកំណត់អំពីប្រភេទនៃទោសខុសៗគ្នានៅលើសាកលលោកយើងនេះ។ ហើយទោសព្រហ្មទណ្ឌនេះទៀតសោតន៍ គឺមានការបែងចែកជាច្រើនប្រភេទទៅតាមប្រទេសនីមួយៗដែលប្រកាន់យកប្រព័ន្ធច្បាប់ ឬគោលការណ៍ផ្សេងៗគ្នា។ គេសង្កេតឃើញថាទោសនេះ គឺមានភាពប្រែប្រួលទៅតាមបុគ្គលដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសផងដែរ។ ការប្រែប្រួលនេះនាំឲ្យគេយល់ឃើញថា អាចបណ្តាលមកពីមូលហេតុនៃវិបត្តិរបស់ជនល្មើសនៅក្នុងសង្គមនៃឧក្រិដ្ឋកម្មនេះឯង។ ដោយឡែកផ្អែកទៅតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានកំណត់យកនិងធ្វើការបែងចែកប្រភេទនៃទោសនេះជា បី ប្រភេទគឺ ៖

មូលទោស គឺជាទោសមូលដ្ឋានដែលយកទៅប្រើប្រាស់សម្រាប់ការប្រកាសទោសចំពោះជនជាប់ចោទដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស។ មូលទោស ត្រូវបានកំណត់ដោយក្រមព្រហ្មទណ្ឌ រួមមាន ទោសដាក់ពន្ធនាគារ និងទោសពិន័យជាប្រាក់។ ក្នុងករណីនេះដែរប្រសិនបើអនីតិជនម្នាក់ដែលមានអាយុចាប់ពី ១៤ ឆ្នាំដល់ក្រោម ១៨ ឆ្នាំ ហើយបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ចៅក្រមបានពិន័យ និងពិចារណាទៅលើកាលៈទេសៈនៃបទល្មើស និងបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជននោះឃើញថា មានលក្ខណៈតម្រូវគ្រប់គ្រាន់ហើយដូចនេះច្បាប់បានផ្តល់នូវឆន្ទានុសិទ្ធ ដល់ចៅក្រម អាចប្រកាសអំពីទណ្ឌកម្មព្រហ្មទណ្ឌទៅលើអនីតិជននោះបាន។ប្រសិនបើចៅក្រមសម្រេចផ្តន្ទាទោសអនីតិជន ពោលគឺត្រូវលើកយកមូលទោសដែលមានចែងក្នុងបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១៦០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌមកអនុវត្ត។

គួរកត់ចំណាំថា ក្នុងករណីដែលចៅក្រមសម្រេចយ៉ាងដូច្នេះ គឺជាជម្រើសចុងក្រោយបំផុតហើយដោយហេតុថា ស្ថានភាពនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើសរបស់អនីតិជននោះ ច្បាស់ណាស់ថាប្រាកដជាមានលក្ខណៈសាហាវព្រៃផ្សៃខ្លាំងណាស់ហើយ ឬ ក៏អាចជាហេតុនាំឲ្យមានការប៉ះពាល់ដល់សង្គម ទើបធ្វើការសម្រេចយ៉ាងដូច្នេះ។ ឧទាហរណ៍ ៖ អនីតិជនម្នាក់បានប្រព្រឹត្តនូវបទឧក្រិដ្ឋមួយដែលមានលក្ខណៈប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ពោលគឺគាត់បានជិះម៉ូតូឆក់កាបូបរបស់ជនរងគ្រោះតាមផ្លូវបណ្តាលឲ្យជនរងគ្រោះដួលបោកក្បាលស្លាប់ភ្លាមៗនៅហ្នឹងកន្លែង។ ករណីបែបនេះ គឺប្រហែលជាមិនប្រើប្រាស់នូវវិធានការផ្សេងក្រៅពីទោសលើរូបគាត់ឡើយ ហេតុនេះជម្រើសដែលគួរសមជាងគេបំផុតគឺ ច្បាស់ជាត្រូវផ្តន្ទាទោសព្រហ្មទណ្ឌលើរូបគាត់ហើយ ទើបអាចរក្សានូវសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម និងធ្វើឲ្យមានរបៀបរៀបរយឡើងវិញ។ ដូចនេះមូលទោសដែលត្រូវអនុវត្តចំពោះអនីតិជន គឺច្បាប់បានកំណត់ក្នុងមាត្រា ១៦០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌបានចែងអំពី មូលទោសដែលអនុវត្តចំពោះអនីតិជនអាយុចាប់ពី ១៤ ឆ្នាំ ឡើងទៅ។ កាលណាតុលាការសម្រេចផ្តន្ទាទោសព្រហ្មទណ្ឌទៅលើអនីតិជនអាយុចាប់ពី ១៤ ឆ្នាំឡើងទៅ មូលទោសលើបទល្មើសដែលត្រូវចោទប្រកាន់ ត្រូវបានបន្ថយក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចតទៅ ៖

១. អតិបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារត្រូវបានបន្ថយពាក់កណ្ដាល។

ឧទាហរណ៍ ៖ ប្រសិនបើអនុវត្តចំពោះមនុស្សពេញវ័យ ទោសដែលត្រូវទទួលរងគឺ ២០ (ម្ភៃ) ឆ្នាំ ប៉ុន្តែចំពោះអនីតិជនត្រូវទទួលរងជាអតិបរមាត្រឹមតែ ១០ (ដប់) ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ។

២.ប្រសិនបើអតិបរមានៃទោសនោះ គឺជាទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតអតិបរមាត្រូវបន្ថយមកដាក់ពន្ធនាគារ ២០ (ម្ភៃ) ឆ្នាំ ។

៣. អប្បបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារ ត្រូវបន្ថយពាក់កណ្ដាលប្រសិនបើអប្បបរមានេះលើសពី ១ (មួយ) ថ្ងៃ។

ឧទាហរណ៍ ៖ ក្នុងករណីដែលទោសជាប់ពន្ធនាគារត្រូវទទួលរងគឺ ៤ (បួន) ថ្ងៃអប្បបរមាចំពោះបទលហុ អនីតិជនដែលត្រូវរងគឺ ២ (ពីរ) ថ្ងៃអប្បបរមា ។

៤. អប្បបរមា និងអតិបរមានៃទោសពិន័យជាប្រាក់ត្រូវបន្ថយពាក់កណ្ដាល។

ឧទាហរណ៍ ៖ ប្រសិនបើទោសពិន័យដែលត្រូវទទួលរងគឺនៅចន្លោះពី២០០០ ០០០លានរៀលនិង៦០០០ ០០០ លានរៀល ចំពោះអនីតិជនត្រូវទទួលរងត្រឹមតែពីន័យចន្លោះពី ១០០០ ០០០ លានរៀល និង ៣០០០ ០០០ លានរៀល។

ក្នុងករណីដែលចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋ ប្រសិនបើបញ្ញត្តិនៃមាត្រានេះមានអានុភាពបន្ថយអតិបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារមកត្រឹមចិរវេលាមួយស្មើ ឬតិចជាង ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ នោះបទល្មើសដែលត្រូវចោទប្រកាន់នោះគឺនៅតែជាបទឧក្រិដ្ឋដដែល។ សូមបញ្ជាក់ថានេះគ្រាន់តែជាការរំលឹកនូវវិធានដែលចែងថា ប្រភេទនៃបទល្មើសពុំកែប្រែដោយការបន្ថយស្របច្បាប់នូវទោសដាក់ពន្ធនាគារ ដែលអនុវត្តចំពោះអនីតិជនឡើយ។ បើយើងពិនិត្យមើលទៅលើមាត្រា ៥៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ត្រង់ចំណុចទី២ បានចង្អុលបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋទោសដាក់ពន្ធនាគារដែលត្រូវទទួលរងគឺ មានរយៈពេលលើសពី៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ។ ដូច្នេះដោយហេតុថាមានការបន្ថយស្របច្បាប់ដែលបានចែងជាប្រយោជន៍ដល់អនីតិជន ប្រសិនបើទោសដែលទទួលរងដោយអនីតិជនចំពោះបទឧក្រិដ្ឋបែរតិចជាង ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំទៅវិញនោះពុំត្រូវបានផ្លាស់ប្ដូរប្រភេទគតិយុត្តដើមជា បទឧក្រិដ្ឋនៃបទល្មើសឡើយ។ គប្បីពិចារណាផងដែរថា ទោះបីជាអនីតិជនដែលមានអាយុលើសពី ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំហើយក៏ដោយ ក៏តុលាការគួរតែអនុគ្រោះដល់ការប្រកាសនូវវិធានការ ឧបត្ថម្ភ អប់រំ និងការពារ ជាអាទិ៍ ដើម្បីបានជាប្រយោជន៍ជូនទៅអនីតិជននោះផងដែរ។ ជាជាងការដាក់ទណ្ឌកម្មបង្ក្រាប ដើម្បីជៀសវាងនូវការដាក់ពន្ធនាគារដែរជា ញឹកញាប់ក្លាយទៅជាប្រភពនៃគ្រោះថ្នាក់កាន់តែកើនឡើងចំពោះអនីតិជនដែលជាប់ជាមួយអ្នកឃុំឃាំងផ្សេងៗទៀត ដែលជួនកាលមានសភាពគ្រោះថ្នាក់ជាងនេះទៅទៀតផងក៏អាចថាបាន។ ក្រៅពីទោសដែលជាមូលដ្ឋានតុលាការក៏អាចធ្វើការសម្រេចពិចារណាអំពីទោសបន្ថែមដែលអាចប្រកាស ចំពោះទណ្ឌិតជាអនីតិជននោះបានថែមទៀតផងដែរ។

ទោសបន្ថែម គឺសំដៅដល់ប្រភេទនៃទោសមួយ ដែលបន្ថែមទៅលើមូលទោស។ មានន័យថាជាទូទៅនៅពេលដែលចៅក្រមប្រកាសអំពីមូលទោស ហើយក្នុងករណីដែលក្ខខណ្ឌច្បាប់ចែងកំណត់ថាអនុញ្ញាតឲ្យមានការផ្តន្ទាទោសបន្ថែមទៀតនោះ ចៅក្រមអាចសម្រេចទោសបន្ថែមនេះដើម្បីបន្ថែមទៅលើមូលទោសនោះទៀតបាន។ បើពិនិត្យទៅមើលបច្ចេកទេសនៅក្នុងការអនុវត្តទោសបន្ថែមចំពោះទណ្ឌិតជាអនីតិជននេះ គឺមិនមានលក្ខណៈអ្វីខុសប្លែកពីការអនុវត្តទោសបន្ថែមចំពោះអនីតិជនឡើយ។ ប៉ុន្តែអ្វីដែលខុសគ្នានោះគឺនៅត្រង់ថាទោសបន្ថែមដែលអាចអនុវត្តចំពោះអនីតិជនគឺមានត្រឹមតែចំនួន ៥ ចំណុច ប៉ុណ្ណោះ ខុសពីទោសបន្ថែមដែលអនុវត្តចំពោះនីតិជន គឺមានរហូតទៅដល់ ១៩ ចំណុចឯណោះ។ យោងតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌត្រង់បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១៦១ បានចែងអំពីទោសដែលអាចលើកយកមកអនុវត្តចំពោះអនីតិជនបានមានដូចតទៅ ៖

- ការរឹបអូសឧបករណ៍ សម្ភារៈ ឬវត្ថុអ្វីមួយដែលបានប្រើក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ឬដែលមានគោលដៅប្រព្រឹត្តបទល្មើស។
- ការរឹបអូសវត្ថុ ឬមូលនិធិដែលជាកម្មវត្ថុនៃបទល្មើស។
- ការរឹបអូសផលទុន ឬទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាផលកើតចេញពីបទល្មើស។
- ការរឹបអូសឧបករណ៍ភោគភណ្ឌ សម្ភារៈ ឬចលនវត្ថុនៅទីកន្លែងដែលបទល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្ត។
- ការហាមឃាត់ចំពោះការកាន់កាប់ ឬការយកតាមខ្លួននូវអាវុធ គ្រឿងផ្ទុះ និងគ្រាប់រំសេវគ្រប់ប្រភេទ។

ដូច្នេះមានតែទោសបន្ថែមត្រឹមតែ ៥ ដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ តែប៉ុណ្ណោះដែលអាចអនុវត្តចំពោះអនីតិជនបាន ។ ហើយក្នុងចំណោមទោសបន្ថែមទាំងនេះមានទោសបន្ថែមទី ៤ គឺជាវិធានការរឹបអូសនូវទ្រព្យសម្បត្តិ ដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងបទល្មើស ចំណែកឯទោសបន្ថែមទី ៥ វិញគឺគ្រាន់តែជាការហាមឃាត់មិនឲ្យធ្វើការកាន់កាប់ ឬប្រដាប់អាវុធតែប៉ុណ្ណោះ។

សូមបញ្ជាក់ថាទោសបន្ថែមទាំងនេះ គឺគ្រាន់តែជាវិធានការប្រាតិភោគតែប៉ុណ្ណោះ ហើយមាននូវវត្ថុបំណងផ្តល់បុព្វសិទ្ធដល់ទិដ្ឋភាពអប់រំ ជាជាងទិដ្ឋភាពបង្ក្រាប។ ដោយផ្អែកទៅលើគោលការណ៍មនុស្សធម៌ ក៏ដូចជាអនីតិភាពនៃជនល្មើស ចៅក្រមអាចពិនិត្យពិចារណាទៅលើស្ថានភាព និងកាលៈទេសៈនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដើម្បីជៀសវាងការអនុវត្តទោសដែលជាមូលដ្ឋានដោយយកទោសការងារសហគមន៍មកអនុវត្តចំពោះអនីតិជនវិញ។

ការងារសហគមន៍ គឺជាកាតព្វកិច្ចត្រូវបំពេញក្នុងចិរវេលាចន្លោះពី ៣០ (សាមសិប) ម៉ោង ទៅ២០០ (ពីររយ) ម៉ោង នូវការងារគ្មានកម្រៃជាប្រយោសជន៍ដល់រដ្ឋ រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ ឬនីតិបុគ្គលនៃនីតិសាធារណៈផ្សេងៗទៀតដល់សមាគមន៍ ឬដល់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល។ ដោយឡែកទោសការងារសមាគមន៍ដែលអនុវត្តចំពោះអនីតិជននេះ គឺមានលក្ខណៈខុសប្លែកគ្នាពីទោសការងារសហគមន៍ដែលអនុវត្តចំពោះនីតិជន

ដូចដែលបានលើកឡើងខាងលើនេះ។ ព្រោះអាស្រ័យដោយហេតុថា យោងតាមបញ្ញត្តិនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌត្រង់មាត្រា ១៦២ លក្ខខណ្ឌដែលអាចលើកយកទោសការងារសមាគមន៍មកអនុវត្តចំពោះអនីតិជនបានមានដូចតទៅ ៖

ទី១ **លក្ខខណ្ឌអាយុ** លុះត្រាតែអនីតិជននោះមានអាយុចាប់ពី ១៦ (ដប់ប្រាំមួយ) ឆ្នាំដល់ ១៨ (ដប់ប្រាំបី) ឆ្នាំ ទើបអាចលើកយកមកអនុវត្តបាន (អនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីនីតិភាពការងារ) ។

ទី២ ចិរវេលាដែលត្រូវអនុវត្ត ចំពោះចិរវេលាដែលអាចត្រូវអនុវត្ត គឺមិនឲ្យលើសពី ១០០ (មួយរយ) ម៉ោងនោះទេ មានន័យថាចិរវេលានៃទោសការងារសមាគមន៍ចំពោះអនីតិជននេះ គឺច្បាប់បានកំណត់ត្រឹមតែពាក់កណ្តាលនៃចិរវេលាដែលត្រូវអនុវត្តចំពោះនីតិជនតែប៉ុណ្ណោះ។ ដូច្នេះចិរវេលានេះត្រូវកម្រិតមកត្រឹមអប្បបរមាចំនួនមួយរយម៉ោងដែលតិចជាងបីសប្តាហ៍នៃការមិនទទួលកម្រៃ។

ទី៣ **ត្រូវតែសម្របសម្រួលទៅលើអនីតិជន** ពោលគឺសំដៅទៅលើស្ថានភាពដែលទាក់ទង នឹងការជ្រើសរើសការងារមួយដ៏សមស្របសម្រាប់អនីតិជន ដែលមានលក្ខណៈជាការបណ្តុះបណ្តាល ការកែប្រែ ការអប់រំ និងសម្រួលដល់ការបញ្ជូនខ្លួនអនីតិជនឲ្យចូលទៅរួមរស់នៅក្នុងសង្គមវិញ។ ហេតុដូច្នេះហើយ លក្ខខណ្ឌដែលទាក់ទងទៅនឹងទោសការងារសមាគមន៍ចំពោះអនីតិជននេះ គឺត្រូវមានការគិតគូរពិចារណាជាពិសេសទៅដល់កន្លែងធ្វើការដែលមានលក្ខណៈជាការបណ្តុះបណ្តាលដើម្បីឲ្យអនីតិជននោះអាចបានរៀនសូត្រ អប់រំ និងធ្វើការកែប្រែខ្លួនដើម្បីអាចចូលមករស់នៅក្នុងសង្គមដូចដើមវិញ ឬក៏ធ្វើសមាហរណកម្មខ្លួនមកក្នុងសង្គមវិញ។

ចំណុចគួរកត់សម្គាល់ ៖ បើពិនិត្យមើលទៅលើច្បាប់ស្តីពីការងារឆ្នាំ ១៩៩៧ ត្រង់បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១៧៧ បានចែងអំពី ការងារសម្រាប់ក្មេងបានកំណត់ត្រឹមតែអាយុ ១៥ (ដប់ប្រាំ) ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ អាចធ្វើការងារជាកម្មករនិយោជិកបានហើយ។ ដោយហេតុថាការងារនេះគឺជាការងារមួយដែលអនីតិជនធ្វើហើយអាចផ្តល់នូវផលកម្រៃតបស្នងចំពោះអនីតិជននោះវិញ ហើយកម្រៃដែលទទួលបាននេះអាចយកទៅចិញ្ចឹមគ្រួសារ និងអនីតិជនខ្លួនឯងផងដែរ។ តែដោយឡែកផ្សាភ្ជាប់ជាមួយការងារសមាគមន៍ដែលយើងកំពុងតែសិក្សានេះ គឺគ្មានកម្រៃសម្រាប់ផ្តល់ឲ្យអនីតិជននោះទេ ដូច្នេះការដែលច្បាប់បានកំណត់ត្រឹមអាយុ ១៦ (ដប់ប្រាំមួយ) ឆ្នាំនេះ គឺជាការល្អប្រសើរបំផុតណាស់ទៅហើយ។ [37]ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចបង្គាប់ទៅនិយោជក មិនឲ្យព្យួរ ឬព្យួរការងាររបស់អនីតិជនប្រសិនបើអនីតិជនមិនត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នទេ។ ក្នុងករណីអនីតិជនត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ឬត្រូវអនុវត្តផែនការបង្វែរនិយោជកអាចព្យួរការងាររហូតដល់មានសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការជាស្ថាពរ។ ក្នុង

[37] ច្បាប់ស្តីពីយុត្តធម៌អនីតិជន ឆ្នាំ២០១៦,មាត្រា ៣៧

ករណីតុលាការសម្រេចសេចក្តីថាគ្មានទោសវិញទេ នោះនិយោជនត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យអនីតិជនចូលធ្វើការជាធម្មតាឡើងវិញ។

៣.៣.ការរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ និងស្ថានសម្រាលទោសចំពោះអនីតិជន

អនីតិជនអាចរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌបាន លុះត្រាតែនៅពេលទង្វើរបស់អនីតិជននោះបានលើកលែងដោយច្បាប់ បើមិនដូច្នេះទេអនីតិជននោះនៅតែទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើនោះដដែល។ មានន័យថាអនីតិជននោះអាចនឹងត្រូវជាប់ពន្ធនាគារ ឬច្បាប់នឹងចាត់វិធានការផ្សេងៗដើម្បីអនុវត្តចំពោះបុគ្គលនោះ។ មូលហេតុ ដែលនាំឲ្យអនីតិជនរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរួមមាន អាយុរបស់ជនល្មើសជាដើម។

៣.៣.១.ការរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ

អនីតិជន គឺជាជនដែលមិនទាន់គ្រប់អាយុទៅតាមច្បាប់កំណត់ ឬជនដែលមានអាយុក្រោម១៨ ឆ្នាំ[38] ឬជាជនដែលច្បាប់មិនទាន់ឲ្យទទួលខុសត្រូវលើអំពើរបស់ខ្លួនបានប្រព្រឹត្ត ឬជនដែលច្បាប់កំណត់ឲ្យទទួលខុសត្រូវលើអំពើរបស់ខ្លួនដោយមានកម្រិត[39]។ ជាគោលការណ៍អនីតិជនដែលមានអាយុក្រោម១៤ ឆ្នាំ មិនទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌនោះទេ ដោយហេតុថាជនទាំងនោះមិនទាន់យល់ដឹងខុសត្រូវពីភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃអំពើរបស់ខ្លួននោះទេ[40]។ ម្យ៉ាងទៀត គេគិតថាអនីតិជនក្រោម ១៤ ឆ្នាំ មិនមានសមត្ថភាពក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើសនោះទេ ហើយតាមផ្លូវច្បាប់មិនត្រូវបានចោទប្រកាន់លើអនីតិជនល្មើសពីបទមជ្ឈឹម ឬបទឧក្រិដ្ឋណាឡើយ[41]។ ដូច្នេះហើយ តុលាការអាចប្រកាសទោសព្រហ្មទណ្ឌលើអនីតិជនបាន លុះត្រាតែអនីតិជននោះមានអាយុ ១៤ ឆ្នាំឡើងទៅ ដោយគិតចាប់ពីថ្ងៃប្រព្រឹត្តបទល្មើស[42]។ ថ្វីត្បិតតែអនីតិជនមិនទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែពុំមែនមានន័យថា ច្បាប់មិនអើពើ ឬមិនយកចិត្តទុកដាក់ និងពុំមានវិធានការអ្វីមួយអនុវត្តចំពោះអនីតិជនឡើយ។ ជាក់ស្តែង ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានចែងពីវិធានការផ្សេងៗ ដើម្បីអាចយកមកអនុវត្តចំពោះអនីតិជនទាំងនោះ។ អនីតិជនដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសជាកម្មវត្ថុនៃវិធានការតាមដាន វិធានការអប់រំ វិធានការការពារ និងវិធានការឧបត្ថម្ភ ដោយប្រភេទនៃវិធានការនេះ មានដូចខាងក្រោម៖

១. ការប្រគល់អនីតិជនឲ្យឪពុកម្តាយ អាណាព្យាបាល ឬបុគ្គលដែលថែរក្សាអនីតិជននោះ ឬបុគ្គលណាផ្សេងទៀត ប្រសិនបើបុគ្គលនោះសាកសម។ បើទោះបីជាអនីតិជនស្ថិតនៅដំណាក់កាលនៃនីតិវិធីរបស់តុលាការក៏ដោយ បើអនីតិជនត្រូវបានរកឃើញថាមានអាយុក្រោម ១៨ ឆ្នាំ គិតចាប់ពីថ្ងៃសង្ស័យថាប្រព្រឹត្តបទល្មើស

[38] សន្ធានុក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ ២០០៧,លេខរាង ១៨៧

[39] សន្ធានុក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ ២០០៧.លេខរៀង ២៣០.

[40] នីតិព្រហ្មទណ្ឌទូទៅ ឆ្នាំ ២០១២,ទំព័រ ២៣១

[41] សេចក្តីព្រាងស្តីពី សៀវភៅមគ្គុទ្ទេសក៏សម្រាប់នគរបាលយុត្តធម៌ស្តីពីនីតិវិធីនគរបាលយុត្តធម៌បែបកុមារមេត្រីមេត្រី ឆ្នាំ២០១៧

[42] ច្បាប់ស្តីពីយុត្តធម៌អនីតិជន ឆ្នាំ២០០៦,មាត្រា ៨, កថាខណ្ឌទី១

អនីតិជនពុំអាចត្រូវបានគេឃាត់ខ្លួន[43] ឬត្រូវតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ[44] ឬមិនអាចឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នបានឡើយ[45] ហើយត្រូវប្រគល់អនីតិជននោះឲ្យទៅអ្នកតំណាងដែលច្បាប់កំណត់វិញ។

២. ការប្រគល់អនីតិជនឲ្យសេវាសាធារណៈដែលទទួលបន្ទុកថែទាំអនីតិជន។

៣. ការប្រគល់អនីតិជនឲ្យទៅអង្គការឯកជនដែលមាននីតិសម្បទា[46]ក្នុងការទទួលអនីតិជន។

៤. ការប្រគល់អនីតិជនឲ្យទៅមន្ទីរពេទ្យ ឬស្ថាប័នឯកទេស[47]។ ក្នុងករណីអនីតិជនត្រូវការកិច្ចការពារ និងថែទាំ ត្រូវបញ្ជូនអនីតិជននោះទៅមន្ទីរ ឬការិយាល័យទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ច រាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ដើម្បីចាត់វិធានការសមស្របទៅនឹងសុខុមាលភាព និងស្ថានភាពសង្គមរបស់អនីតិជន។ មន្ទីរ ឬការិយាល័យទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ច រាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ត្រូវធ្វើរបាយការណ៍អំពីការទទួលអនីតិជន។ ក្រោយពីបានទទួលអនីតិជនហើយ ប្រសិនបើយល់ឃើញថាអនីតិជននោះត្រូវមានកិច្ចការពារ និងថែទាំនោះ មន្ទីរដែលបានទទួលអនីតិជនត្រូវចាត់វិធានការស្នើសុំព្យួរ ឬសុំដកហូតអំណាចមេបា ឬបញ្ឈប់អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ឬអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ ក្នុងករណីដែលអនីតិជននោះមានអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ដើម្បីអាចឲ្យតុលាការសម្រេចអំពីការព្យួរ ឬដកហូត ឬបញ្ឈប់អ្នលតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ និងអាណាព្យាបាលលើអនីតិជន។ ក្នុងករណីអនីតិជនគ្មានអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ មន្ទីរ ឬការិយាល័យត្រូវសុំទៅតុលាការដើម្បីសម្រេចអំពីសិទ្ធិអាណាព្យាបាលលើអនីតិជននោះ។

៥.ការដាក់អនីតិជនឲ្យស្ថិតក្រោមការការពាររបស់តុលាការ តុលាការត្រូវចាត់តាំងបុគ្គលមួយរូបឲ្យទទួលភារៈធ្វើការតាមដានអនីតិជន។ បុគ្គលនេះធ្វើរបាយការណ៍ស្ដីពីកិរិយាមាយាទរបស់អនីតិជនឲ្យបានទៀងទាត់ដល់ព្រះរាជអាជ្ញា។ បុគ្គលនេះផ្ដល់ព័ត៌មានជូនព្រះរាជអាជ្ញាអំពីព្រឹត្តការណ៍ទាំងអស់ដែលអាចនាំឲ្យមានកែប្រែនូវវិធានការនេះ។

តុលាការការ ជាស្ថាប័នដែលមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការការចាត់ចែងវិធានការដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ។ ប៉ុន្តែផ្ទុយទៅវិញប្រសិន បើតុលាការយល់ឃើញថាកាលៈទេសៈរបស់បទល្មើស ឬបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជនតម្រូវឲ្យអនីតិជនទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌនោះ ក៏ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់អនីតិជនមិនអាចស្ថិតនៅលើគោលការណ៍ស្មើភាពដូចនីតិជនដែរ។

[43] ច្បាប់ស្ដីពីយុត្តធម៌អនីតិជន ឆ្នាំ២០១៦,មាត្រា ១៤,កថាខណ្ឌទី១

[44] ច្បាប់ស្ដីពីយុត្តធម៌អនីតិជន ឆ្នាំ២០១៦,មាត្រា ២៧,កថាខណ្ឌទី១

[45] ច្បាប់ស្ដីពីយុត្តធម៌អនីតិជន ឆ្នាំ២០១៦,មាត្រា ៣៩,កថាខណ្ឌទី៣

[46] សន្ធានុក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ ២០១១,លេខរៀង ៦០

[47] សន្ធានុក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ ២០១១,លេខរៀង ២២៧

៣.៣.២.ស្ថានសម្រាលទោសចំពោះអនីតិជន

ចំពោះករណីដែលតុលាការសម្រេចផ្តន្ទាទោសព្រហ្មទណ្ឌ ចំពោះអនីតិជនអាយុចាប់ពី១៤ឆ្នាំឡើងទៅ មាត្រា១៦០ បានកំណត់ថា ទោសដែលត្រូវអនុវត្តចំពោះអនីតិជនគឺត្រូវបានផ្តោតទៅលើគោលការណ៍៤៖

•ទោសដែលខ្ពស់បំផុត ឬអតិបរិមានៃទោស ត្រូវបន្ថយមកត្រឹមពាក់កណ្តាល

•ប្រសិនបើមានការជាប់ពន្ធធនាគារអស់មួយជីវិតវិញ ត្រូវបន្ថយមកត្រឹម២០ឆ្នាំ

•ទោសដែលទាបបំផុត ឬអប្បបរិមានៃទោស មានរយៈពេលលើសពី១ថ្ងៃឡើងទៅ ត្រូវថយមកត្រឹមពាក់កណ្តាលវិញ

•សម្រាប់ទោសពិន័យជាប្រាក់ ក៏ត្រូវបន្ថយមកត្រឹមពាក់កណ្តាលដែរទោះបីជាស្ថិតនៅក្នុងអតិបរិមានៃទោស ឬអប្បបរិមានៃទោសក៏ដោយ។

ក្នុងការចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋ ប្រសិនបើ បទបញ្ញត្តិនៃ មាត្រានេះមានអានុភាពបន្ថយ អតិបរមា នៃទោសដាក់ពន្ធនាគារមកត្រឹមចិរវេលាមួយស្មើ ឬតិចជាង ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំនោះបទល្មើស ដែលចោទប្រកាន់នៅតែជាបទឧក្រិដ្ឋដដែល។ ក្រៅពីមូលទោសតុលាការក៏អាចប្រកាសទោសបន្ថែម និងទោសការងារសហគមន៍បានផងដែរ ដែលចំណុចនេះមានបញ្ញត្តិនៅក្នុងមាត្រា ១៦១ និង១៦២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។

នៅក្នុងមាត្រា១៦៤ បានចែងថា ប្រសិនបើតុលាការសម្រេចឲ្យមានស្ថានសម្រាលទោស អប្បបរិមានៃទោសទៅលើអនីតិជនចំពោះបទឧក្រិដ្ឋព្រហ្មទណ្ឌក៏ដោយបទមជ្ឈឹមក៏ដោយ គឺត្រូវមានការបន្ថយទោសដូចតទៅ៖

- បើជាប់ពន្ធធនាគារស្មើ ឬលើស១០ឆ្នាំ ត្រូវបន្ថយមកត្រឹម១ឆ្នាំវិញ
- បើជាប់ពន្ធធនាគារស្មើ ឬលើស៥ឆ្នាំ តូចជាង១០ឆ្នាំ ត្រូវបន្ថយមក៦ខែវិញ
- បើជាប់ពន្ធធនាគារស្មើ ឬលើស២ឆ្នាំ តូចជាង ៥ឆ្នាំ ត្រូវបន្ថយមកត្រឹម៣ខែ
- បើជាប់ពន្ធធនាគារស្មើ ឬលើស៦ថ្ងៃ តូចជាង២ឆ្នាំ ត្រូវបន្ថយមកត្រឹម១ថ្ងៃវិញ
- ចំពោះប្រាក់ពិន័យត្រូវកាត់បន្ថយពាក់កណ្តាល

ចំពោះការឃុំឃាំងអនីតិជនវិញ គឺមានភាពខុសគ្នាពីការឃុំឃាំងនីតិជន។ក្នុងមាត្រា ១៦៦ បានបញ្ញត្តិថាបើអនីតិជនត្រូវជាប់ពន្ធធនាគារកន្លែងឃុំឃាំងត្រូវនៅដាច់ដោយឡែកពីនីតិជន។ អនីតិជនត្រូវស្ថិតនៅក្រោមរបបដោយឡែកជាឯកត្តបុគ្គលដែលជាទីកន្លែងអប់រំបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ។ របបឃុំឃាំងត្រូវកំណត់ដោយរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាក់ព័ន្ធ។

សរុបមកឲ្យតែមានការប្រព្រឹត្តបទល្មើស អ្វីមួយកើតឡើងពិតណាស់វាតែងបង្កឲ្យមានព្យសនកម្ម ឬក៏ហៅម្យ៉ាងទៀតថាជាការខូចខាតផ្សេងៗដែលជាមូលហេតុមួយតម្រូវឲ្យមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើ និងផលដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្តិចំពោះបុគ្គលដែលយើងបានជះផលទៅឲ្យ។

ប៉ុន្តែជាបទបញ្ញត្តិដោយឡែកច្បាប់ក៏បានកំណត់នូវគោលការណ៍នៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ មួយដាច់ដោយឡែកសម្រាប់ អនីតិជន ដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើសផងដែរ ដើម្បីជាការការពារអនីតិជនដើម្បីកុំឲ្យប៉ះពាល់ទៅដល់សិទ្ធិ ក៏ដូចជាបង្កនូវការលំបាកដល់អនីតិជនដែលជាគោលការណ៍អនីតិជនត្រូវបានគាំពារយ៉ាងខ្លាំងដោយច្បាប់ជាពិសេសនោះគឺច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន។

អនីតិជន មានអាយុក្រោម ១៤ ឆ្នាំ មិនអាចត្រូវទទួលរងនូវការផ្តន្ទាទោសណាមួយឡើយ ទោះបីជាអនីតិជន នោះបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសប្រភេទណាក៏ដោយ[48] ក៏ប៉ុន្តែតុលាការអាចចាត់វិធានការណាមួយដូចមានចែងនៅមាត្រា ៤០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌបាន ។

ក្នុងករណីដែលអនីតិជនដែលមានអាយុចាប់ពី ១៤ ឆ្នាំ ដល់ក្រោម ១៨ ឆ្នាំ បានប្រព្រឹត្តបទល្មើស ធ្ងន់ធ្ងរដូចជា បទល្មើសឃាតកម្ម ជួញដូរគ្រឿងញៀន រំលោភសេពសន្ថវៈ លួចមានស្ថានទម្ងន់ ជាដើម កាលៈទេសៈនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើស នេះអាចជាមូលហេតុឱ្យតុលាការប្រកាសទណ្ឌកម្មព្រហ្មទណ្ឌលើអនីតិជនបាន ។

ឧទាហរណ៍ ៖ អនីតិជនអាយុចាប់ពី ១៤ ឆ្នាំ ដល់ ១៨ ឆ្នាំ បានលួចអាវមួយ តើកាលៈទេសៈនៃការប្រព្រឹត្ត បទល្មើសនេះតម្រូវឱ្យតុលាការប្រកាសទោសលើអនីតិជនបានដែរឬទេ ? ការដែលតុលាការត្រូវប្រកាស ដាក់ទណ្ឌកម្មលើអនីតិជនត្រូវបន្ថយក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចមានចែងនៅមាត្រា ១៦០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ៖

- អតិបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារត្រូវបន្ថយពាក់កណ្តាល។
- ប្រសិនអតិបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារ គឺជាទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់១ជីវិតអតិបរមាត្រូវបន្ថយមកដាក់ពន្ធនាគារ ២០ ឆ្នាំ។
- អប្បបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារត្រូវបន្ថយពាក់កណ្តាលប្រសិនបើអប្បបរមានេះលើសពី ១ ថ្ងៃ។
- អប្បបរមា និងអតិបរមានៃទោសពិន័យជាប្រាក់ត្រូវបន្ថយពាក់កណ្តាល ។

ចំពោះវិធានបង្វែរ

ការបង្វែរ ជាវិធានការដែលអាចប្រើប្រាស់ក្នុងករណីអនីតិជនបានសារភាពថា បានប្រព្រឹត្តបទល្មើស ហើយដែលអាចជឿជាក់បានថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសមែន ចេញពីដំណាក់កាលនីមួយៗនៃនីតិវិធីតុលាការ[49]។ មានន័យថា ការបង្វែរនេះគឺជាវិធានការមួយដែលតម្រូវឲ្យអនីតិជនបំពេញជាកាតព្វកិច្ច ហើយមានរយៈពេល

[48] មាត្រា ២១២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ២០០៩

[49] មាត្រា ៦០ ច្បាប់ស្តីពីយុត្តធម៌អនីតិជន ឆ្នាំ២០១៦

កំណត់ណាមួយជាក់លាក់។ អាជ្ញាធរទទួលបន្ទុកបង្វែររួមមានតំណាងអយ្យការ ចៅក្រមស៊ើបសួរ ចៅក្រមជំនុំជម្រះនៃសាលាដំបូង និងក្រុមប្រឹក្សានៃសាលាឧទ្ធរណ៍[50]។ ក្នុងករណីបង្វែរ អាជ្ញាធរទទួលបន្ទុកបង្វែរអាចសម្រេចជ្រើសរើសយកនូវវិធានការមួយ ឬច្រើនសម្រាប់អនីតិជនបំពេញជាកាតព្វកិច្ច។ គួរកត់សម្គាល់ផងដែរថា រាល់ផែនការបង្វែរដែលទាក់ទងនឹងការងារត្រូវអនុទ្បោមតាមច្បាប់ស្តីពីការងារ និងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការងារដែលព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានទទួលស្គាល់។ ការអនុវត្តផែនការបង្វែរ ភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច និងបុគ្គលទទួលបន្ទុកអនុវត្តផែនការបង្វែរ ត្រូវធានារ៉ាប់រងអនុវត្តសេចក្តីសម្រេច និងផែនការបង្វែររបស់អាជ្ញាធរទទួលបន្ទុកបង្វែរ ក្នុងការគ្រប់គ្រង និងត្រួតពិនិត្យលើអនីតិជនដែលត្រូវអនុវត្តផែនការបង្វែរ[51]។ បុគ្គលទទួលបន្ទុកអនុវត្តផែនការបង្វែរ ត្រូវធ្វើរបាយការណ៍ស្តីពីលទ្ធផលជោគជ័យ ឬបរាជ័យ ឬឧបសគ្គដែលកើតមាន នៅក្នុងការអនុវត្តលើផែនការទៅលើភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច។ ភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច ត្រូវបញ្ជូនរបាយការណ៍រួមទាំងយោបល់របស់ខ្លួនទៅអាជ្ញាធរទទួលបន្ទុកបង្វែរហើយចម្លងជូនទៅមន្ទីរទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ចរាជធានី-ខេត្ត។

[50] មាត្រា ៦១ ច្បាប់ស្តីពីយុត្តធម៌អនីតិជន ឆ្នាំ២០១៦

[51] មាត្រា ៦៩ ច្បាប់ស្តីពីយុត្តធម៌អនីតិជន ឆ្នាំ២០១៦

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

បន្ទាប់ពីបានសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងបកស្រាយលើប្រធានបទស្តីពីការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជនមួយរយៈកន្លងមកនេះឃើញថា ការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជន គឺជាផ្នែកមួយដ៏សំខាន់ផងដែរ។ អនីតិជន ជាជន ដែលមានអាយុក្រោម១៨ ឆ្នាំហើយស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់អាណាព្យាបាល (ឪពុកម្តាយ)។ អនីតិជនខុសពីនីតិជន ដោយហេតុថា នីតិជនជាជនដែលមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រងក្នុងការធ្វើសកម្មភាពនានា។ រីឯអនីតិជនចំពោះទំនាក់ទំនងក្នុងសង្គមវិញ អនីតិជនជាជនដែលមានលក្ខណៈទន់ខ្សោយទាំងកាយសម្បទា និង បញ្ញាស្មារតីដែលតម្រូវឲ្យច្បាប់ការពារពួកគាត់ក្នុងគោលបំណងកុំឲ្យខាតបង់ប្រយោជន៍ណាមួយដែលមិនសមស្រប។ ការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជនផ្នែករដ្ឋប្បវេណីក៏ត្រូវមានកម្រិតសមស្របតាមច្បាប់ដែលបានចែង។ អនីតិជនត្រូវទទួលខុសត្រូវលុះត្រាតែត្រូវទៅតាមអ្វីដែលបានច្បាប់កំណត់ដូចជាការកំណត់អាយុដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវជាដើម។

ច្បាប់ដែលកំណត់ដើម្បីការពារអនីតិជន គឺជាមធ្យោបាយដ៏សំខាន់ក្នុងការបង្ការទុកជាមុនចំពោះការបង្កើតនូវកិច្ចសន្យាណាមួយដោយអនីតិជនដែលអាច នឹងធ្វើឲ្យអនីតិជននោះជាប់កាតព្វកិច្ច ឬជាប់បន្ទុកដោយពុំសមហេតុផល ការលើកលែង ឬបន្ថយនូវការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើអនីត្យានុកូលដែលបង្កឡើងដោយអនីតិជននោះ។ ប៉ុន្តែក៏មិនអាចបណ្តោយឲ្យអនីតិជនធ្វើតាមតែចិត្តហើយយកច្បាប់មកការពារខ្លួននោះទេ។ នោះមិនសមហេតុផលឡើយ និងបង្កឲ្យប៉ះពាល់ដល់ប្រយោជន៍អ្នកដ៏ទៃផងដែរ។

ដោយឡែកបើអនីតិជនបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌវិញ តើអាចរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវដូចក្រមរដ្ឋប្បវេណីដែរ ឬទេ? អនីតិជននៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសមិនអាចជៀសផុតពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌនោះឡើយ ពោលគឺអនីតិជននៅតែត្រូវទទួលខុសត្រូវលើទង្វើដែលគេបានធ្វើនៅចំពោះមុខច្បាប់ដូចទៅ នឹងនីតិជនផងដែរ។ ប៉ុន្តែដោយហេតុថា អនីតិជន គឺស្ថិតនៅក្នុងដំណាក់កាលកំពុងវិវឌ្ឍន៍ដែលពួកគេស្ថិតនៅក្នុងវ័យកំពុងលូតលាស់ផ្នែកគំនិត ប្រាជ្ញាស្មារតី និងការគិតពិចារណារបស់ពួកគេនៅមានភាពក្មេងខ្ចីនៅឡើយ។ កត្តាទាំងនោះហើយបានធ្វើឲ្យនីតិករចាំបាច់ធ្វើការពិចារណា ទៅលើចំណុចមួយចំនួនដើម្បីអាចកំណត់បានថាអនីតិជននោះមានលទ្ធភាពក្នុងការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ឬនៅចំណុចទាំងនោះ រួមមានដូចជា កត្តាអាយុកាលៈទេសៈនៃបទល្មើស និងបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជន។ ចៅក្រម និងតំណាងអយ្យការ ត្រូវយកកត្តាទាំងអស់នេះមកពិចារណាឲ្យបានល្អិតល្អន់ និងម៉ត់ចត់បំផុតមុននឹងធ្វើការសន្និដ្ឋានថា អនីតិជនត្រូវទទួលខុសត្រូវ ឬមិនទទួលខុសត្រូវ ព្រោះថាប្រសិនបើគ្មានការពិចារណាឲ្យបានល្អិតល្អន់ទេនោះវានឹងអាចជះឥទ្ធិពលអាក្រក់ទៅលើអនាគតរបស់អនីតិជនដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវជាខ្លាំង។

អនុសាសន៍

យោងតាមការសិក្សាស្រាវជ្រាវបកស្រាយ និងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានលើប្រធានបទស្តីពី ការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជន ឃើញថាក្រមរដ្ឋប្បវេណី ក៏ដូចជាក្រមព្រហ្មទណ្ឌ បានផ្តល់នូវការការពារដ៏ល្អ សម្រាប់អនីតិជន ប៉ុន្តែទោះបីជាមានច្បាប់កំណត់ពីអាយុនៃការទទួលខុសត្រូវក៏ដោយ ក៏ការអនុវត្តនៅក្នុងសង្គមជាក់ស្តែងនៅមានចន្លោះខ្វះខាតជាច្រើនទាក់ទង និងការទទួលខុសត្រូវផងដែរ។ កង្វះខាតទាំងនេះមានដូចជា សង្គមបច្ចុប្បន្ននៅពេល អនីតិជនបង្កគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ជាយថាហេតុ ពួកគេតែងតែប្រាប់ថាខ្លួននៅជាអនីតិជននៅឡើយ និងបង្កបញ្ហាដដែលៗធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់អ្នកដទៃដោយពួកគេដល់ថាគេនៅមិនទាន់គ្រប់អាយុទទួលខុសត្រូវមុខច្បាប់។ កង្វះខាតផ្សេងទៀត គឺបញ្ហាជីវភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរដែលជាបញ្ហាសំខាន់មួយនាំឲ្យការយកចិត្តទុលដាក់ទៅលើអនីតិជនពុំបានគ្រប់គ្រាន់ពេញលេញ ដូចជាទាក់ទងនឹងការរស់នៅនាំឲ្យអនីតិជនប្រព្រឹត្តអំពើមិនល្អក្នុងសង្គម មិនដឹងថាខ្លួនត្រូវប្រឈមនិងការជាប់ទោស ឬការទទួលខុសត្រូវទោះបីពួកគេអាយុ១៨ឆ្នាំ ហើយក៏ដោយ។ កត្តាដែលសំខាន់មួយទៀតនោះ គឺការយល់ដឹងអំពីច្បាប់របស់ ប្រជាពលរដ្ឋក៏ដូចជាអនីតិជនខ្មែរ នៅមានកម្រិតទាប និងការផ្សព្វផ្សាយពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់ ទៅដល់ប្រជាពលរដ្ឋក៏មិនទាន់ទូលំទូលាយនៅឡើយដែលនាំឲ្យការអនុវត្តច្បាប់នៅមានការលំបាក។

ការកំណត់ដូចបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ គឺជាភាពចាំបាច់មួយដើម្បីស្វែងរកបញ្ហាក្នុងការដោះស្រាយ និងស្វែងរកច្រកចេញឲ្យទាន់ពេលវេលា និងឆាប់រហ័សដើម្បីស្តារនូវកង្វះខាតខាងលើ។ ហើយបញ្ហាទាំងនេះ គឺជាក្តីកង្វល់មួយរបស់សង្គម ដោយហេតុថានេះគឺជាបញ្ហាដែលទាក់ទង និងកុមារដែលជាអនាគត និងក្តីសង្ឃឹមរបស់សង្គមជាតិរបស់យើង។ ខាងក្រោមនេះ គឺជាអនុសាសន៍ដែលឆ្លើយតប និងបញ្ហាប្រឈមខាងលើដែលកំពុងនឹងជួបប្រទះក្នុងបច្ចុប្បន្នចំពោះកុមារដើម្បីធានាឲ្យមានការការពារៈ

១.សូមស្នើឲ្យមានការពង្រីកការចែករំលែកផ្នែកច្បាប់ ទៅប្រជាពលរដ្ឋទៅតាមតំបន់ឲ្យកាន់តែមានភាពទូលំទូលាយជាងមុនទាក់ទង និងអនីតិជន។

២.បង្កើតឲ្យមានតុលាការអនីតិជនដែលមានមន្ត្រីជំនាញធ្វើការលើរឿងក្តីអនីតិជន។

៣.សូមស្នើឲ្យកំណត់អាយុ១៥ ឆ្នាំ ត្រូវទទួលការខុសត្រូវ ព្រោះថាអនីតិជន១៤ ឆ្នាំ មិនទាន់មានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់នៅឡើយទេ។

៤.ស្នើឲ្យមានការរឹតបន្តឹងទៅលើការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជនបន្ថែមទៀត។

ឯកសារយោង

ឯកសារយោង

១. លិខិតគតិយុត្តជាតិ

- រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី២១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៣
- ច្បាប់ស្តីពីយុត្តធម៌អនីតិជនប្រកាសឲ្យប្រើតាមព្រះរាជក្រម លេខ នស/រកម/០៧១៦/០០៩ ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៦
- ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជណាចក្រកម្ពុជាប្រកាសឲ្យប្រើតាមព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/១១០៦/០២២ ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩
- ក្រមរដ្ឋប្បវេណី លេខ នស/រកម/១២០៧ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧
- ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី លេខ នស/រកម/០៧០៦/០២១ ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៦

២. លិខិតគតិយុត្តអន្តរជាតិ

- អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ ឆ្នាំ២០០៩
- ក្រមនីតិវិធីប្រទេសជប៉ុន បោះពុម្ពលើកទី៥ ឆ្នាំ២០១១ កម្ពុជា

៣. សៀវភៅមេរៀន

- ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគទី៣ ស្តីពីមូលដ្ឋាននៃនីតិកិច្ចសន្យា, ភ្នំពេញ កម្ពុជា, ខែមិនា, ឆ្នាំ២០១២
- សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ១ គន្លឹ២
- សាស្ត្រាចារ្យ ណូមូរ៉ា តូយ៉ូហ៊ីរ៉ូ សេចក្តីផ្តើមនីតិរដ្ឋប្បវេណី, កម្ពុជា, បោះពុម្ពលើកទី៥, ឆ្នាំ២០១១
- សាស្ត្រាចារ្យ អ៊ីកិដា ម៉ាសាអូ សៀវភៅណែនាំសិក្សាច្បាប់រដ្ឋប្បវេណីប្រទេសជប៉ុន
- អ៊ីវប៉ូលី មេរៀនសង្ខេបសម្រាប់សមាជិកគណៈមេធាវី គណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, ឆ្នាំ២០១០

៥. ឯកសារស្រាវជ្រាវ

- សំម ឫទ្ធីរដ្ឋា និងកែវ វុទ្ធី សិទ្ធិអនីតិជនតាមការកំណត់ក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី សារណាបញ្ចប់ការសិក្សាភូមិន្ទនីតិសាស្រ្ត និងវិទ្យាសាស្រ្តសេដ្ឋកិច្ច, ឆ្នាំ២០១៩
- លីវលីម សុថាណា ប្រៀបធៀបសុពលភាពកិច្ចសន្យាលក់ទិញករណីប្រទេសកម្ពុជា-ជប៉ុន សារណាបញ្ចប់ការសិក្សាភូមិន្ទនីតិសាស្រ្ត និងវិទ្យាសាស្រ្តសេដ្ឋកិច្ច, ឆ្នាំ២០១៤
- គា ភារ៉ា និងហេង វឌ្ឍនៈ ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់អនីតិជន សារណាបញ្ចប់ការសិក្សាភូមិន្ទនីតិសាស្រ្ត និងវិទ្យាសាស្រ្តសេដ្ឋកិច្ច, ឆ្នាំ២០១៧
- ហូ ស៊ីឃ័រ និងឡឹកសុភារីកា អនីតិជនក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ សារណាបញ្ចប់ការសិក្សាភូមិន្ទនីតិសាស្រ្ត និងវិទ្យាសាស្រ្តសេដ្ឋកិច្ច, ឆ្នាំ២០១៧

៦. រចនាក្រម

- សន្ធានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណី រៀបចំដោយគណៈកម្មការបណ្ឌិតសភាទទួលបន្ទុកអនុម័តពាក្យច្បាប់ និង បោះពុម្ពដោយទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ២០០៧
- វចនាក្រមច្បាប់តាមបទដ្ឋានគតិយុត្តខ្មែរ សមាគមស្រាវជ្រាវ និងផ្សព្វផ្សាយច្បាប់ខ្មែរ បោះពុម្ពលើកទី២ ឆ្នាំ២០១៦

ឧបសម្ព័ន្ធ

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី

ព្រះរាជក្រម

នស/រកម/១២០៧/០៧០

យើង

ព្រះករុណាព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមនាថ នរោត្តម សីហមុនី
សមានភូមិជាតិសាសនា រក្ខតខត្តិយា ខេមរដ្ឋរាស្ត្រ ពុទ្ធិន្ទ្រាធរាមហាក្សត្រ
ខេមរាជនា សមូហោភាស កម្ពុជឯករាជរដ្ឋបូរណសន្តិ សុភមង្គលា សិរីវិបុលា
ខេមរាស្រីពិរាស្ត្រ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី

- បានទ្រង់យល់ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៧០៤/១២៤ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤ ស្តីពីការតែងតាំងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ ០២/នស/៩៤ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៤ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០១៩៦/០៤ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៩៦ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងយុត្តិធម៌
- បានទ្រង់យល់ សេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ របស់សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌

ប្រកាសឱ្យប្រើ

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ដែលរដ្ឋសភាបានអនុម័តកាលពីថ្ងៃទី០៥ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៧ នាសម័យប្រជុំរដ្ឋសភាលើកទី៧ នីតិកាលទី៣ និងដែលព្រឹទ្ធសភាបានយល់ស្របតាមទម្រង់ និងគតិនៃក្រមនេះទាំងស្រុង ដោយគ្មានការកែប្រែអ្វីឡើយ កាលពីថ្ងៃទី២១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧ នាសម័យប្រជុំពេញអង្គព្រឹទ្ធសភាលើកទី ៤ នីតិកាលទី២ ហើយដែលមានសេចក្តីទាំងស្រុងដូចតទៅនេះ :

ROYAUME DU CAMBODGE
LE MINISTRE DU PALAIS ROYAL

គន្ថីទី ១
បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ
ជំពូកទោល
បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ

មាត្រា ១.- ច្បាប់ទូទៅនៃនីតិឯកជន

ក្រមនេះ បញ្ញត្តអំពីគោលការណ៍ទូទៅដែលទាក់ទងទៅនឹងទំនាក់ទំនងគតិយុត្តផ្នែករដ្ឋប្បវេណី ។ បញ្ញត្តិនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្ត ចំពោះទំនាក់ទំនងទ្រព្យសម្បត្តិ និង ទំនាក់ទំនងញាតិ លើកលែងតែមានកំណត់ផ្សេង នៅក្នុងច្បាប់ពិសេស ។

មាត្រា ២.- គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាន

ក្រមនេះ កំណត់អំពីគោលការណ៍នៃការធានាសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់បុគ្គល ភាពស្មើគ្នារបស់បុរស នារី និង សិទ្ធិលើទ្រព្យសម្បត្តិ ដែលត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។

មាត្រា ៣.- គោលការណ៍ស្វ័យភាពនៃបុគ្គលឯកជន

ក្រមនេះ គោរពនូវសេរីភាពនៃឆន្ទៈរបស់បុគ្គល និង បញ្ញត្តអំពីទំនាក់ទំនងគតិយុត្តប្រកបដោយសមភាពរវាងបុគ្គលឯកជន ដោយរួមបញ្ចូលទាំងនីតិបុគ្គល ។ នីតិបុគ្គលសាធារណៈ ដែលនៅក្នុងទំនាក់ទំនងនៃការជួញដូរ ត្រូវចាត់ទុកថាជាបុគ្គលឯកជន ។

មាត្រា ៤.- ការហាមឃាត់មិនឱ្យប្រើប្រាស់សិទ្ធិដោយបំពាន

ទោះបីជាសិទ្ធិក៏ដោយ ក៏ពុំត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យប្រើប្រាស់ដោយបំពានឡើយ ។ នៅក្នុងករណីដែលបានប្រើប្រាស់សិទ្ធិ ដោយបំពានហួសពីទំហំនៃការការពារ ដែលត្រូវបានបញ្ញត្តទុក មិនអាចទទួលស្គាល់អានុភាពនៃការប្រើសិទ្ធិនោះឡើយ ។

មាត្រា ៥.- គោលការណ៍នៃភាពសុចរិត និង ភាពស្មោះត្រង់

ការប្រើសិទ្ធិ និង ការអនុវត្តករណីយកិច្ច ត្រូវធ្វើឡើងដោយសុចរិត ផ្អែកតាមភាពស្មោះត្រង់ ។

គន្ថីទី ២

បុគ្គល

ជំពូកទី ១

រូបវន្តបុគ្គល

ផ្នែកទី ១

សមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ

មាត្រា ៦.- គោលការណ៍សមភាពនៃសមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ

រូបវន្តបុគ្គលគ្រប់រូប មានលក្ខណសម្បត្តិអាចក្លាយជាប្រធាននៃសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ច បាន ។

មាត្រា ៧.- ការកម្រិតក្នុងការទទួលសិទ្ធិចំពោះជនបរទេស

ជនជាតិបរទេស មិនអាចទទួលបាន ឬ កាន់កាប់នូវសិទ្ធិមួយចំនួនដែលត្រូវបាន កំណត់ឡើយ ក្នុងករណីដែលមានបញ្ញត្តិផ្សេងនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ ឬ សន្ធិសញ្ញា ឬ អនុសញ្ញា អន្តរជាតិ ។

មាត្រា ៨.- ពេលចាប់ផ្តើម និង បញ្ចប់សមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ

រូបវន្តបុគ្គលម្នាក់ៗ មានសមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិនៅពេលចាប់កំណើត ហើយបាត់ បង់អស់នូវសមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិនេះ នៅពេលទទួលមរណភាព ។

មាត្រា ៩.- ទារកនៅក្នុងគភ៌

១-ទារកដែលនៅក្នុងគភ៌នាពេលមានអំពើអនីត្យានុកូល បើទារកនេះមានកំណើត នៅពេលក្រោយ អាចទាមទារនូវសំណងនៃការខូចខាតដែលបានកើតឡើងពេលដែលខ្លួន នៅក្នុងគភ៌ ដោយអំពើអនីត្យានុកូលនោះបាន ។

២-ទារកដែលនៅក្នុងគភ៌នាពេលដែលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម បើទារកនោះមាន

កំណើតនៅពេលក្រោយ អាចទទួលមត៌ក ដោយសន្តតិកម្មនោះបាន ។

៣-ទារកដែលនៅក្នុងគភ៌នាពេលដែលម្ចាស់បណ្ដាំបានទទួលមរណភាព បើទារកនោះមានកំណើតនៅពេលក្រោយ អាចទទួលនូវអានុភាពនៃបណ្ដាំនោះបាន ។

ផ្នែកទី ២
សិទ្ធិបុគ្គល

មាត្រា ១០.- អត្ថន័យនៃសិទ្ធិបុគ្គល

សិទ្ធិបុគ្គល សំដៅទៅលើសិទ្ធិដែលមានអត្ថន័យពាក់ព័ន្ធនឹងជីវិត រូបកាយ សុខភាព សេរីភាព នាម កិត្តិយស ភាពឯកជន ឬ សិទ្ធិផ្សេងទៀតដែលជាផលប្រយោជន៍ទាក់ទងនឹងលក្ខណបុគ្គល ។

មាត្រា ១១.- សិទ្ធិទាមទារឱ្យបញ្ឈប់

ប្រសិនបើមានការបារម្ភថា នឹងអាចមានការរំលោភសិទ្ធិបុគ្គលដោយខុសច្បាប់ ឬ មានការបារម្ភថា ការរំលោភសិទ្ធិបុគ្គលដែលបានកើតឡើងហើយនោះ នឹងអាចបន្ត ឬ នឹងអាចកើតឡើងទៀតដោយខុសច្បាប់ អ្នកដែលមានសិទ្ធិបុគ្គលអាចទាមទារឱ្យបញ្ឈប់នូវការរំលោភនោះបាន ។

មាត្រា ១២.- សិទ្ធិទាមទារឱ្យដកចេញនូវលទ្ធផលនៃសកម្មភាពរំលោភ

បើស្ថានភាពរំលោភសិទ្ធិបុគ្គលនៅតែមានជាបន្តបន្ទាប់ ដោយសារសំណល់នៃលទ្ធផលដែលកើតពីសកម្មភាពរំលោភនោះ អ្នកដែលបានទទួលរងនូវការរំលោភសិទ្ធិបុគ្គលដោយខុសច្បាប់នោះ អាចទាមទារឱ្យដកចេញនូវលទ្ធផលនៃសកម្មភាពរំលោភនោះបាន លុះត្រាតែលទ្ធផលនោះអាចដកចេញបាន ។

មាត្រា ១៣.- សិទ្ធិទាមទារសំណងការខូចខាត

បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១១ (សិទ្ធិទាមទារឱ្យបញ្ឈប់) និង មាត្រា ១២ (សិទ្ធិទាមទារឱ្យដកចេញនូវលទ្ធផលនៃសកម្មភាពរំលោភ) នៃក្រមនេះ មិនរារាំងការទាមទារសំណងការខូច

ខាត ដោយអ្នកដែលបានទទួលរងនូវការរំលោភផលប្រយោជន៍ទាក់ទងនឹងលក្ខណបុគ្គល នោះ ដោយយោងទៅតាមបញ្ញត្តិស្តីពីអំពើអនីត្យានុកូលបានឡើយ ។

ផ្នែកទី ៣
សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ

មាត្រា ១៤.– ការខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ

សកម្មភាពដែលភាគីបានធ្វើនៅក្នុងស្ថានភាពដែលខ្លួនមិនអាចយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យបាន អំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន អាចលុបចោលបាន ។

មាត្រា ១៥.– និយមន័យនៃសកម្មភាព

ពាក្យ “សកម្មភាព” ដែលត្រូវបានប្រើនៅក្នុងផ្នែកទី ៣ (សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ) ផ្នែកទី ៤ (សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព) និង ផ្នែកទី ៦ (ការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់បុគ្គលដែលអវត្តមាន និង ការប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួន) នៃជំពូកទី ១ នេះ សំដៅទៅលើកិច្ចសន្យា និង សកម្មភាពឯកតោភាគី ។

ផ្នែកទី ៤
សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព

មាត្រា ១៦.– អត្ថន័យនៃជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព

ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព សំដៅទៅលើអនីតិជន ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ និង ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ ។

កថាភាគទី ១
អនីតិជន

មាត្រា ១៧.– អត្ថន័យនៃអនីតិជន

អនីតិជន សំដៅទៅលើជនដែលមានអាយុក្រោម ១៨ (ដប់ប្រាំបី) ឆ្នាំ ។

មាត្រា ១៨.– សិទ្ធិលុបចោលសកម្មភាព

សកម្មភាពដែលអនីតិជនបានធ្វើដោយមិនបានទទួលការយល់ព្រមពីអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន អាចលុបចោលបាន ។ ប៉ុន្តែបញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវអនុវត្តឡើយ ចំពោះសកម្មភាពដែលទទួលសិទ្ធិ ឬ ឱ្យរួចផុតពីកាតព្វកិច្ច ឬ សកម្មភាពដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ។

មាត្រា ១៩.– ការចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិដែលអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណា-ព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនអនុញ្ញាតឱ្យចាត់ចែង

អនីតិជនអាចចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិដែលអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណា-ព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនបានអនុញ្ញាតឱ្យចាត់ចែង ដោយកំណត់គោលបំណង ក្នុងទំហំនៃគោលបំណងនេះបាន ។ ម្យ៉ាងទៀត អនីតិជនក៏អាចចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិដែលអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនបានអនុញ្ញាតឱ្យចាត់ចែងដោយមិនបានកំណត់គោលបំណងបានដែរ ។

មាត្រា ២០.– អនីតិជនដែលត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យប្រកបអាជីវកម្ម

១-អនីតិជនដែលបានទទួលការអនុញ្ញាតឱ្យប្រកបអាជីវកម្មមួយប្រភេទ ឬ ច្រើនប្រភេទ ពីអ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ត្រូវមានសមត្ថ-ភាពដូចនីតិជន ចំពោះមុខជំនួញនោះ ។

២-ក្នុងករណីដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ប្រសិនបើបានដឹងច្បាស់ថា អនីតិជននោះមិនអាចបំពេញកិច្ចការអាជីវកម្មនោះបាន អ្នកមានអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនអាចលុបចោល ឬ កម្រិតនូវការអនុញ្ញាតនៃការប្រកបអាជីវកម្មនោះបាន ។

មាត្រា ២១.– ល័ក្ខខ័ណ្ឌនៃអត្តាធីនភាព

១-ក្នុងករណីដែលអនីតិជនដែលបានដល់អាយុ ១៦ (ដប់ប្រាំមួយ) ឆ្នាំ ទ្រទ្រង់ជីវភាពខ្លួនឯងដោយឯករាជ្យ តុលាការអាចប្រកាសនូវអត្តាធីនភាពរបស់អ្នកនោះបាន

តាមពាក្យសុំរបស់អនីតិជននោះ ប្រសិនបើតុលាការយល់ឃើញថា អត្តាធីនភាពស្របនឹងផលប្រយោជន៍របស់អនីតិជននោះ ។ ក្នុងករណីនេះ តុលាការត្រូវសួរយោបល់ពីអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ។

២-អនីតិជនដែលបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ហើយ ត្រូវទទួលអត្តាធីនភាព ដោយមិនចាំបាច់មានការប្រកាសពីតុលាការទេ ។

៣-ក្នុងករណីដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះ ទោះបីភាគីលែងលះគ្នាក៏ដោយ ក៏អានុភាពនៃអត្តាធីនភាព មិនត្រូវរលត់ឡើយ ។

មាត្រា ២២.– អានុភាពនៃអត្តាធីនភាព

អនីតិជនដែលទទួលអត្តាធីនភាព ត្រូវបានចាត់ទុកថា បានដល់នីតិភាព ។

មាត្រា ២៣.– កិច្ចសន្យាការងាររបស់អនីតិជន

១-ទោះបីជាមានបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១០៥៣ (ការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិ និង ការតំណាង) និង មាត្រា ១០៨០ (ការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិ និង ការតំណាង) នៃក្រមនេះក៏ដោយ ក៏អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន មិនអាចធ្វើកិច្ចសន្យាការងារជំនួសអនីតិជនបានដែរ ។

២-កិច្ចសន្យាដែលផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មិនមានអានុភាពចំពោះសាមីអនីតិជនឡើយ ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលសាមីអនីតិជនផ្តល់សច្ចានុមតិលើកិច្ចសន្យានោះ ។

៣-ក្នុងករណីដែលយល់ឃើញថា កិច្ចសន្យាការងាររបស់អនីតិជនអាចធ្វើឱ្យខូចផលប្រយោជន៍ដល់អនីតិជននោះ អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ឬ ស្ថាប័នរដ្ឋបាល អាចរំលាយកិច្ចសន្យានោះ ឆ្ពោះទៅអនាគតបាន ។

គន្ថីទី ៩

អវសានប្បញ្ញត្តិ

ជំពូកទោល

អវសានប្បញ្ញត្តិ

មាត្រា ១៣០៥.- កាលបរិច្ឆេទនៃការអនុវត្ត ជាអាទិ៍

១-ក្រមនេះ ត្រូវអនុវត្ត ចាប់តាំងពីថ្ងៃដែលកំណត់ផ្សេងដោយច្បាប់ ។

២-ចំពោះវិធានការអន្តរកាលដែលទាក់ទងនឹងការអនុវត្តក្រមនេះ និងចំណុចចាំបាច់ផ្សេងទៀតដែលទាក់ទងនឹងការអនុវត្តក្រមនេះ ត្រូវកំណត់ផ្សេងដោយច្បាប់ ។

រាជធានីភ្នំពេញថ្ងៃទី ០៨ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧
ក្នុងព្រះបរមនាម និងតាមព្រះរាជត្រាស់បង្គាប់
ប្រមុខរដ្ឋស្តីទី
ហត្ថលេខា និងព្រះរាជលញ្ឆករ
សម្តេចអគ្គមហាធម្មពោធិសាល ជា ស៊ីម

តរល.០៧១២.៦២២

បានយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ
សូមឡាយព្រះហស្តលេខាព្រះមហាក្សត្រ
នាយករដ្ឋមន្ត្រី
ហត្ថលេខា
សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន

បានជម្រាបជូនសម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន
នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌
ហត្ថលេខា
អង្គ វង្សវឌ្ឍានា

លេខ:៥៧៤ ច.ល
ដើម្បីចម្លងចែក
រាជធានីភ្នំពេញ,ថ្ងៃទី ១៧ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧
អគ្គលេខាធិការរងរាជរដ្ឋាភិបាល
យុន ជិនកេន

453/453

ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ

ព្រះរាជក្រម

នស/រកម/១១០៩/០២២

យើង

ព្រះករុណាព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមនាថ នរោត្តម សីហមុនី
សមានភូមិជាតិសាសនា រក្ខតខត្តិយា ខេមររដ្ឋរាស្ត្រ ពុទ្ធិន្ទ្រាធរាមហាក្សត្រ
ខេមរាជនា សមូហោភាស កម្ពុជឯករាជរដ្ឋបូរណសន្តិ សុភមង្គលា សិរីវិបុលា
ខេមរាស្រីពិរាស្ត្រ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី

-បានទ្រង់យល់ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

-បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៩០៨/១០៥៥ ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៨ ស្តីពីការតែងតាំងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

-បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ ០២/នស/៩៤ ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤ ដែលប្រកាសឱ្យ ប្រើច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី

-បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/១៩៩៦/០៤ ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែមករា ឆ្នាំ ១៩៩៦ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងយុត្តិធម៌

-បានទ្រង់យល់ សេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ របស់សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងរដ្ឋមន្ត្រី ក្រសួងយុត្តិធម៌

ប្រកាសឱ្យប្រើ

ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ដែលរដ្ឋសភាបានអនុម័តកាលពីថ្ងៃទី ១២ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០០៩ នាសម័យប្រជុំរដ្ឋសភាលើកទី ៣ នីតិកាលទី ៤ និងដែលព្រឹទ្ធសភាបានយល់ស្របតាមទម្រង់ និងគតិនៃច្បាប់នេះ ទាំងស្រុង ដោយគ្មានការកែប្រែអ្វីឡើយ កាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ នាសម័យប្រជុំពេញអង្គព្រឹទ្ធសភាលើកទី ៦ នីតិកាលទី ២ ហើយដែលមានសេចក្តីទាំងស្រុង ដូចតទៅនេះ :

គន្ថីទី ១
បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ
មាតិកាទី ១
ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ
ជំពូកទី ១
គោលការណ៍ទូទៅ

មាត្រា ១.- ដែនអនុវត្តនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ

ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកំណត់បទល្មើស ចង្អុលបង្ហាញបុគ្គលដែលអាចត្រូវបានប្រកាសថា ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះបទល្មើស និងកំណត់ទោស ព្រមទាំងបែបបទនៃការអនុវត្តទោសនេះ ។

នៅក្នុងករណីចាំបាច់ បទដ្ឋានគតិយុត្តដែលចេញដោយអង្គការនីតិប្រតិបត្តិអាចចែងពីបទលហុដែលត្រូវផ្តន្ទាទោសត្រឹមតែពិន័យជាប្រាក់ប៉ុណ្ណោះ ។

មាត្រា ២.- និយមន័យ និងចំណាត់ថ្នាក់នៃបទល្មើស

ច្បាប់បញ្ញត្តថា អំពើខ្លះរបស់រូបវន្តបុគ្គល ឬនីតិបុគ្គលដែលបង្កចលាចលដល់សង្គម ជាបទល្មើស ។ បទល្មើសត្រូវបានចាត់ថ្នាក់ជា បទឧក្រិដ្ឋ បទមជ្ឈិម និងបទលហុ ទៅតាមទម្ងន់នៃបទល្មើសនោះ ។

មាត្រា ៣.- គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព

មានតែអំពើដែលបង្កើតជាបទល្មើស នៅពេលដែលអំពើនោះមានចែងក្នុងបទប្បញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌជាធរមានប៉ុណ្ណោះ ទើបត្រូវផ្តន្ទាទោសព្រហ្មទណ្ឌបាន ។

មានតែទោសដែលមានចែងក្នុងបទប្បញ្ញត្តិព្រហ្មទណ្ឌជាធរមាន នៅពេលដែលបទល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្តប៉ុណ្ណោះ ទើបអាចត្រូវប្រកាសបាន ។

មាត្រា ៤.- ចេតនាប្រព្រឹត្តបទល្មើស

ពុំមានបទល្មើសទេ ប្រសិនបើគ្មានចេតនាប្រព្រឹត្ត ។

២-ពលរដ្ឋទទួលអាណត្តិសាធារណៈដោយការបោះឆ្នោត មានន័យថា ជាសមាជិកព្រឹទ្ធសភា រដ្ឋសភា ក្រុមប្រឹក្សារាជធានី ក្រុមប្រឹក្សាខេត្ត ក្រុមប្រឹក្សាក្រុង ក្រុមប្រឹក្សាស្រុក ក្រុមប្រឹក្សាខណ្ឌ និងសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ព្រមទាំងពលរដ្ឋដែលទទួលអាណត្តិសាធារណៈដោយការបោះឆ្នោត ដើម្បីបំពេញមុខងារសាធារណៈដទៃទៀត ។

ជំពូកទី ២
មូលហេតុនៃការមិនទទួលខុសត្រូវ ឬការសម្រាលនូវការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ

មាត្រា ៣១.- ការមិនទទួលខុសត្រូវដោយសារមូលហេតុវិបល្លាសស្មារតី

កាលបើជនណាម្នាក់ប្រព្រឹត្តបទល្មើស នៅពេលដែលជននោះកើតវិបល្លាសស្មារតី ដែលធ្វើឱ្យបាត់បង់នូវការដឹងខុសត្រូវរបស់ខ្លួន ជននោះមិនទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌទេ ។

កាលបើជនណាម្នាក់ប្រព្រឹត្តបទល្មើស នៅពេលដែលជននោះកើតវិបល្លាសស្មារតី ដែលបន្ថយនូវការដឹងខុសត្រូវរបស់ខ្លួន ជននោះនៅតែទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌដដែល ។ ប៉ុន្តែ តុលាការត្រូវគិតគូរអំពីបញ្ហានេះ កាលណាតុលាការកំណត់ទោស ។

កាលបើជនណាម្នាក់ប្រព្រឹត្តបទល្មើស នៅពេលដែលជននោះកើតវិបល្លាសស្មារតី ដោយសារការប្រើប្រាស់គ្រឿងស្រវឹង គ្រឿងញៀន ឬសារជាតិដែលច្បាប់ហាមឃាត់ មិនអាចរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌឡើយ ។

មាត្រា ៣២.- ការអនុញ្ញាតដោយច្បាប់ ឬអាជ្ញាធរ

បុគ្គលណាដែលប្រព្រឹត្តអំពើដែលបានបញ្ញត្ត ឬអនុញ្ញាតតាមច្បាប់ បុគ្គលនោះ មិនប្រព្រឹត្តបទល្មើសទេ ។

បុគ្គលណាដែលប្រព្រឹត្តអំពើតាមបញ្ជារបស់អាជ្ញាធរស្របច្បាប់ បុគ្គលនោះមិនប្រព្រឹត្តបទល្មើសទេ លើកលែងតែអំពើនេះជាអំពើខុសច្បាប់យ៉ាងជាក់ច្បាស់ ។

ប៉ុន្តែ ចារី សហចារី អ្នកផ្តើមគំនិត ឬអ្នកសមគំនិតក្នុងបទប្រល័យពូជសាសន៍ បទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ឬបទឧក្រិដ្ឋសង្គ្រាម មិនអាចលើកលែងឱ្យផុតពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់ខ្លួនទេ ទោះបីជាក្នុងករណីមានមូលហេតុដូចខាងក្រោមក៏ដោយ :

១-ជនល្មើសនោះបានប្រព្រឹត្តអំពើដែលបញ្ញត្ត អនុញ្ញាត ឬមិនហាមឃាត់ដោយច្បាប់ជាធរមាន ។

២-បុគ្គលនោះបានប្រព្រឹត្តតាមបញ្ជារបស់អាជ្ញាធរស្របច្បាប់ ។

មាត្រា ៣៣.- ការការពារស្របច្បាប់

បុគ្គលណាដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើសក្នុងសភាពការពារស្របច្បាប់ មិនទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌទេ ។

ការការពារស្របច្បាប់ ត្រូវមានលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោមនេះ :

-បទល្មើសត្រូវចាត់ទុកថាត្រឹមត្រូវដោយការចាំបាច់ដើម្បីការពារខ្លួន ការពារអ្នកដទៃ ឬការពារទ្រព្យសម្បត្តិប្រឈមមុខនឹងការឈ្លានពានមួយដែលមិនត្រឹមត្រូវ

-បទល្មើស និងការឈ្លានពាន ត្រូវតែកើតឡើងក្នុងពេលជាមួយគ្នា និង

-គ្មានវិសមាមាត្រ រវាងមធ្យោបាយការពារដែលប្រើប្រាស់ និងទម្ងន់នៃការឈ្លានពាន ។

មាត្រា ៣៤.- សច្ចធារណ៍នៃការការពារស្របច្បាប់

ត្រូវសន្មតថាជាការការពារស្របច្បាប់ នៅក្នុងករណីដូចតទៅ :

១-បទល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្ត ដើម្បីរុញច្រានការចូលក្នុងពេលយប់ ដោយការកាប់គាស់ទម្លុះទម្លាយ ដោយហិង្សា ឬដោយកលល្បិចនៅក្នុងទីកន្លែងដែលមានមនុស្សនៅ ។

២-បទល្មើសបានប្រព្រឹត្ត ដើម្បីការពារខ្លួនប្រឆាំងនឹងការលួច ឬការប្លន់ដែលអនុវត្តដោយហិង្សា ។

សច្ចធារណ៍នៃការការពារស្របច្បាប់ ពុំមានលក្ខណៈដាច់ខាតទេ ។ សច្ចធារណ៍នេះ អាចត្រូវរំលាយដោយភស្តុតាងផ្ទុយ ។

មាត្រា ៣៥.- ស្ថានភាពចាំបាច់

បុគ្គលដែលស្ថិតនៅក្នុងការចាំបាច់ត្រូវតែប្រព្រឹត្តបទល្មើស មិនទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌទេ ។

ស្ថានភាពចាំបាច់ត្រូវមានលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោមនេះ :

-បទល្មើសត្រូវបានចាត់ទុកថា ត្រឹមត្រូវដោយការចាំបាច់ដើម្បីការពារខ្លួន ការពារអ្នកដទៃ ឬការពារទ្រព្យសម្បត្តិ ប្រឆាំងនឹងគ្រោះថ្នាក់ដែលកំពុងកើតមាន ឬដែលនឹងកើតមាន និង

-គ្មានវិសមាមាត្ររវាងមធ្យោបាយការពារនិងទម្ងន់នៃគ្រោះថ្នាក់ ។

មាត្រា ៣៦.- អានុភាពនៃកម្លាំង ឬការបង្ខំ

បុគ្គលដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើសក្រោមអានុភាពនៃកម្លាំង ឬការបង្ខំ ដែលបុគ្គលនេះ មិនអាចទប់ទល់បាន បុគ្គលនេះមិនទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌទេ ។

កម្លាំង និងការបង្ខំ អាចចេញមកពីព្រឹត្តិការណ៍ក្រៅឆន្ទៈរបស់មនុស្សតែប៉ុណ្ណោះ ។ កម្លាំង និងការបង្ខំនេះត្រូវតែមិនអាចមើលឃើញជាមុនបាន និងមិនអាចជៀសវាងបាន ។

មាត្រា ៣៧.- ការមិនទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ

បុគ្គលដែលមិនទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ មិនត្រូវទទួលទណ្ឌកម្មព្រហ្មទណ្ឌណាមួយទេ ។

ជំពូកទី ៣

ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់អនីតិជន

មាត្រា ៣៨.- នីតិភាពនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ

នីតិភាពនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវបានកំណត់អាយុចាប់ពី ១៨ (ដប់ប្រាំបី) ឆ្នាំ ឡើងទៅ ។

មាត្រា ៣៩.- វិធានការអនុវត្តចំពោះអនីតិជន

អនីតិជនដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើស ជាកម្មវត្ថុនៃវិធានការតាមដាន វិធានការអប់រំ វិធានការការពារ និងវិធានការឧបត្ថម្ភ ។

ប៉ុន្តែ តុលាការអាចប្រកាសទណ្ឌកម្មព្រហ្មទណ្ឌទៅលើអនីតិជនអាយុចាប់ពី ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ ឡើងទៅ ប្រសិនបើកាលៈទេសៈនៃបទល្មើស ឬបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជនតម្រូវ ។

មាត្រា ៤០.- ប្រភេទនៃវិធានការ

វិធានការតាមដាន វិធានការអប់រំ វិធានការការពារ និងវិធានការឧបត្ថម្ភមានដូចតទៅ :

១-ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យទៅឪពុកម្តាយ អាណាព្យាបាល បុគ្គលដែលថែរក្សាអនីតិជននោះ ឬបុគ្គលណាផ្សេងទៀត ប្រសិនបើបុគ្គលនោះសក្តិសមនឹងទំនុកចិត្ត ។

២-ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យទៅសេវាសាធារណៈ ដែលសម្រាប់ទទួលបន្ទុកអនីតិជន ។

៣-ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យទៅអង្គការឯកជន ដែលមាននីតិសម្បទាក្នុងការទទួលអនីតិជន ។

៤-ការប្រគល់អនីតិជនឱ្យទៅមន្ទីរពេទ្យ ឬស្ថាប័នឯកទេស ។

៥-ការដាក់អនីតិជនឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការការពាររបស់តុលាការ ។

មាត្រា ៤១.- ការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការការពាររបស់តុលាការ

ក្នុងករណីដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការការពាររបស់តុលាការនោះ តុលាការចាត់តាំងបុគ្គលមួយរូបដែលទទួលភារៈធ្វើការតាមដានអនីតិជន ។ បុគ្គលនេះធ្វើរបាយការណ៍ស្តីពីកិរិយាមារយាទរបស់អនីតិជនឱ្យបានទៀងទាត់ដល់ព្រះរាជអាជ្ញា។ បុគ្គលនេះផ្តល់ព័ត៌មាន ដល់ព្រះរាជអាជ្ញាអំពីព្រឹត្តិការណ៍ទាំងអស់ ដែលអាចនាំឱ្យមានការកែប្រែនូវវិធានការនេះ ។

ជំពូកទី ៦
ទោសដែលអាចអនុវត្តចំពោះអនីតិជន
ផ្នែកទី ១
បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ

មាត្រា ១៦០.- មូលទោសអនុវត្តចំពោះអនីតិជនអាយុចាប់ពី ១៤ ឆ្នាំ ឡើងទៅ

កាលណាតុលាការ សម្រេចផ្តន្ទាទោសព្រហ្មទណ្ឌទៅលើអនីតិជនអាយុចាប់ពី ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ ឡើងទៅ មូលទោសលើបទល្មើសដែលចោទប្រកាន់ ត្រូវបាន បន្ថយក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចតទៅ :

១-អតិបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារត្រូវបន្ថយពាក់កណ្តាល ។

២-ប្រសិនបើអតិបរមានៃទោសនោះ គឺជាទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត អតិបរមាត្រូវបន្ថយមកដាក់ពន្ធនាគារ ២០ (ម្ភៃ) ឆ្នាំ ។

៣-អប្បបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារ ត្រូវបន្ថយពាក់កណ្តាល ប្រសិនបើអប្បបរមានេះលើសពី ១ (មួយ) ថ្ងៃ ។

៤-អប្បបរមា និងអតិបរមានៃទោសពិន័យជាប្រាក់ ត្រូវបន្ថយពាក់កណ្តាល ។

ក្នុងករណីចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋ ប្រសិនបើបទប្បញ្ញត្តិនៃមាត្រានេះមានអានុភាពបន្ថយអតិបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារមកត្រឹមថិរវេលាមួយស្មើ ឬតិចជាង ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ នោះបទល្មើសដែលចោទប្រកាន់នៅតែជាបទឧក្រិដ្ឋដដែល ។

មាត្រា ១៦១.- ទោសបន្ថែម

មានតែទោសបន្ថែមដូចតទៅនេះប៉ុណ្ណោះ ដែលអាចអនុវត្តទៅលើអនីតិជន :

១-ការរឹបអូសឧបករណ៍ សម្ភារៈ ឬវត្ថុអ្វីមួយដែលបានប្រើក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ឬដែលមានគោលដៅប្រព្រឹត្តបទល្មើស ។

២-ការរឹបអូសវត្ថុ ឬមូលនិធិដែលជាកម្មវត្ថុនៃបទល្មើស ។

៣-ការរឹបអូសផលទុន ឬទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាផលកើតចេញពីបទល្មើស ។

៤-ការរឹបអូសឧបភោគភណ្ឌ សម្ភារៈ ឬចលនវត្ថុនៅក្នុងទីកន្លែងដែលបទល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្ត ។

៥-ការហាមឃាត់ចំពោះការកាន់កាប់ ឬការយកតាមខ្លួននូវអាវុធ គ្រឿងផ្ទុះ និងគ្រាប់រំសេវគ្រប់ប្រភេទ ។

មាត្រា ១៦២.- ទោសការងារសហគមន៍

ទោសដែលជាការងារសហគមន៍ អាចអនុវត្តទៅលើអនីតិជនដែលមានអាយុយ៉ាងតិច ១៦ (ដប់ប្រាំមួយ) ឆ្នាំ ប៉ុន្តែ ថិរវេលានៃការងារមិនអាចលើសពី ១០០ (មួយរយ) ម៉ោង ។

ការងារសហគមន៍ត្រូវតែសម្របសម្រួលទៅលើអនីតិជន មានលក្ខណៈជាការបណ្តុះបណ្តាល និងសម្រួលដល់ការបញ្ចូលខ្លួនទៅរស់នៅក្នុងសង្គមវិញ ។

មាត្រា ១៦៣.- ការមិនអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីការមិនរាងចាល

បទប្បញ្ញត្តិស្តីពីការមិនរាងចាល មិនអនុវត្តទៅលើអនីតិជនទេ ។

មាត្រា ១៦៤.- ការទទួលប្រយោជន៍នៃស្ថានសម្រាលទោស

ស្ថានសម្រាលទោសត្រូវអនុវត្តទៅលើអនីតិជន ។

កាលបើតុលាការបានសម្រេចឱ្យមានស្ថានសម្រាលទោស អប្បបរមានៃមូលទោស លើអនីតិជនពីបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិម ត្រូវបន្ថយតាមខ្នាតដោយឡែកដូចតទៅ :

១-ប្រសិនបើអប្បបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារស្មើ ឬលើសពី ១០ (ដប់) ឆ្នាំ នោះអប្បបរមា ត្រូវបន្ថយមកនៅត្រឹម ១ (មួយ) ឆ្នាំ ។

២-ប្រសិនបើអប្បបរមានៃទោសជាប់ពន្ធនាគារស្មើ ឬលើសពី ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ និងតិចជាង ១០ (ដប់) ឆ្នាំ នោះអប្បបរមា ត្រូវបន្ថយមកត្រឹម ៦ (ប្រាំមួយ) ខែ ។

៣-ប្រសិនបើអប្បបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារស្មើ ឬលើសពី ២ (ពីរ) ឆ្នាំ និងតិចជាង ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ នោះអប្បបរមា ត្រូវបន្ថយមកត្រឹម ៣ (បី) ខែ ។

៤-ប្រសិនបើអប្បបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារស្មើ ឬលើសពី ៦ (ប្រាំមួយ) ថ្ងៃ និងតិចជាង ២ (ពីរ) ឆ្នាំ នោះអប្បបរមា ត្រូវបន្ថយត្រឹម ១ (មួយ) ថ្ងៃ ។

៥-អប្បបរមានៃទោសពិន័យជាប្រាក់ ត្រូវបន្ថយពាក់កណ្ដាល ។

មាត្រា ១៦៥.- កាតព្វកិច្ចដោយឡែកក្នុងករណីនៃការព្យួរទោសសាកល្បង

នៅក្នុងករណីនៃការព្យួរទោសសាកល្បង មានតែកាតព្វកិច្ចដោយឡែកដូចតទៅនេះប៉ុណ្ណោះដែលអាចអនុវត្តទៅលើអនីតិជន :

១-ទទួលការបង្ហាត់បង្រៀន ឬការបណ្ដុះបណ្ដាលវិជ្ជាជីវៈ ។

២-ស្ថិតនៅទីកន្លែងមួយជាកំណត់ ។

៣-ដាក់ខ្លួនឱ្យពេទ្យពិនិត្យ ឬព្យាបាល ។

៤-ជួសជុលព្យសនកម្មដែលបណ្ដាលមកអំពីបទល្មើស ទៅតាមធនធានរបស់ខ្លួន ។

៥-បង្ហាញភស្តុតាង បញ្ជាក់ថាខ្លួនបង់ទឹកប្រាក់ដែលជំពាក់ជូនរដ្ឋរួចហើយ តាមលទ្ធភាពនៃធនធានរបស់ខ្លួន បន្ទាប់ពីការផ្ដន្ទាទោស ។

៦-មិនត្រូវបង្ហាញមុខនៅទីកន្លែងខ្លះ ។

៧-មិនត្រូវសេពគប់ ទីកន្លែងលក់ភេសជ្ជៈស្រវឹង ។

៨-មិនត្រូវសេពគប់ជាមួយបុគ្គលខ្លះ ដោយឡែកជាមួយសហចារី អ្នកផ្ដើមគំនិត អ្នកសមគំនិត ឬជនរងគ្រោះនៃបទល្មើស ។

៩-មិនត្រូវកាន់កាប់ ឬយកតាមខ្លួននូវអាវុធ គ្រឿងផ្ទុះ និងគ្រាប់រំសេវគ្រប់ប្រភេទ ។ធ

ផ្នែកទី ២

បទប្បញ្ញត្តិដោយឡែក

មាត្រា ១៦៦.- លក្ខខណ្ឌនៃការឃុំខ្លួនអនីតិជនក្នុងពន្ធនាគារ

អនីតិជនដែលជាប់ពន្ធនាគារ ត្រូវឃុំខ្លួននៅទីកន្លែងពិសេស ខណ្ឌដាច់ពីនីតិជន ។ អនីតិជនស្ថិតនៅក្រោមរបបដោយឡែកជាឯកត្តបុគ្គល ដែលជាទីកន្លែង

ច្បាប់

ស្តីពី

យុត្តិធម៌អនីតិជន

ROYAUME DU CAMBODGE
LE MINISTRE DU PALAIS ROYAL

ព្រះរាជក្រម

នស/រកម/០៧១៦/០០៩

យើង

ព្រះករុណាព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមនាថ នរោត្តម សីហមុនី
សមានភូមិជាតិសាសនា រក្ខតខត្តិយា ខេមររដ្ឋរាស្ត្រ ពុទ្ធិន្ទ្រាធរាមហាក្សត្រ
ខេមរាជនា សម្ពោហនាស កម្ពុជឯករាជរដ្ឋបូរណសន្តិ សុភមង្គលា សិរីវិបុលា
ខេមរាស្រីពិរាស្ត្រ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី

- បានទ្រង់យល់រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៩១៣/៩០៣ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៣ ស្តីពីការតែងតាំងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ព្រះរាជក្រមលេខ ០២/នស/៩៤ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៤ ដែលប្រកាសឲ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- បានទ្រង់យល់ព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០១០៥/០០១ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៥ ដែលប្រកាសឲ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា
- បានទ្រង់យល់សេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយរបស់សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ប្រកាសឲ្យប្រើ

ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន ដែលរដ្ឋសភាបានអនុម័តកាលពីថ្ងៃទី៣០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៦ នាសម័យប្រជុំរដ្ឋសភាលើកទី៦ នីតិកាលទី៥ ហើយដែលព្រឹទ្ធសភាបានពិនិត្យចប់សព្វគ្រប់លើទម្រង់ និងគតិច្បាប់នេះទាំងស្រុងកាលពីថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២.០១៦ នាសម័យប្រជុំជាវិសាមញ្ញ នីតិកាលទី៣ ហើយដែលមានសេចក្តីទាំងស្រុងដូចតទៅ ៖

ជំពូកទី ១
បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ

មាត្រា ១.- គោលបំណង

ច្បាប់នេះមានគោលបំណង៖

- ធានាការពារសិទ្ធិ និងឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជនដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើស
- គាំទ្រដល់ការស្ដារនីតិសម្បទា និងការធ្វើសមាហរណកម្មអនីតិជនទៅក្នុងសង្គម និងសហគមន៍
- ធានាការពារផលប្រយោជន៍សង្គមនិងសហគមន៍ ។

មាត្រា ២.- គោលដៅ

ច្បាប់នេះមានគោលដៅកំណត់អំពីវិធាន និងនីតិវិធីទាំងឡាយដែលត្រូវគោរព និងប្រព្រឹត្តតាមដោយហ្មត់ចត់ ដើម្បីកំណត់ឲ្យបានច្បាស់នូវអត្ថិភាពនៃបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌណាមួយដែលប្រព្រឹត្តដោយអនីតិជន ។

បទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ និងច្បាប់ដោយឡែកផ្សេងទៀត ត្រូវយកមកអនុវត្ត លើកលែងតែក្នុងករណីដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់នេះ ។

មាត្រា ៣.- វិសាលភាព

ច្បាប់នេះមានវិសាលភាពអនុវត្តលើករណីអនីតិជនប្រព្រឹត្តបទល្មើស ។

មាត្រា ៤.- និយមន័យ

វាក្យសព្ទសំខាន់ៗដែលប្រើក្នុងច្បាប់នេះ មាននិយមន័យដូចតទៅ៖

១- យុត្តិធម៌អនីតិជន សំដៅដល់ការការពារសិទ្ធិអនីតិជនតាមរយៈយន្តការ វិធាន និងនីតិវិធីទាំងឡាយដែលត្រូវគោរព និងអនុវត្តដោយហ្មត់ចត់ ព្រមទាំងវិធាននៃការកំណត់ទោសក្នុងករណីអនីតិជនប្រព្រឹត្តបទល្មើស ។

២- អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច សំដៅដល់បុគ្គល ឬស្ថាប័នដែលអនុវត្តដោយស្របច្បាប់នូវមុខងាររបស់ខ្លួនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងរឿងក្ដីអនីតិជន ។

៣- អនីតិជន សំដៅដល់ជនដែលមានអាយុតិចជាង ១៨ (ដប់ប្រាំបី) ឆ្នាំ នៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស ។

ROYAUME DU CAMBODGE • LE MINISTRE DU PALAIS ROYAL

៤- អនីតិជនត្រូវការកិច្ចការពារ និងថែទាំ សំដៅដល់អនីតិជនដែលត្រូវការកិច្ចការពារ និងថែទាំ ដោយមូលហេតុអនីតិជននោះគ្មានអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ឬ គ្មានការថែទាំ និងគ្រប់គ្រងត្រឹមត្រូវពីសំណាក់អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ហើយកំពុងប្រឈមនឹងសភាពគ្រោះថ្នាក់ ឬរងការរំលោភបំពាន ឬបង្ហាញការគំរាមកំហែងដល់សុវត្ថិភាព និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ឬគំរាមកំហែងដល់សុវត្ថិភាពផ្ទាល់ខ្លួន ។

៥- អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ សំដៅដល់អ្នកមានអំណាចមេបា អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន និងអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ ។

៦- អ្នកទំនុកបម្រុង សំដៅដល់រូបវន្តបុគ្គល ឬនីតិបុគ្គលដែលត្រូវបានជ្រើសរើសដោយអនីតិជន ឬដោយអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច និងមានការយល់ព្រមពីអនីតិជនឲ្យទទួលខុសត្រូវក្នុងការទំនុកបម្រុងខ្លួនក្នុងអំឡុងពេលអនុវត្តនីតិវិធីដែលមានចែងក្នុងច្បាប់នេះ ។

៧- នីតិវិធីកុមារមេត្រី សំដៅដល់ដំណើរការ និងនីតិវិធីដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការលើកទឹកចិត្តឲ្យអនីតិជនចូលរួមក្នុងរឿងក្តី តាមរយៈការប្រើប្រាស់ភាសានិងអាកប្បកិរិយាក្នុងកម្រិតដែលអនីតិជនអាចយល់បាន និងក្នុងបរិយាកាសដែលផ្តល់ឲ្យអនីតិជននូវសុវត្ថិភាព សន្តិសុខ សិទ្ធិ និងតម្រូវការជាមូលដ្ឋាន ។

៨- របាយការណ៍ស្តីពីការប៉ាន់ប្រមាណសុខុមាលភាព និងស្ថានភាពសង្គមរបស់អនីតិជន សំដៅដល់របាយការណ៍ស្តីពីស្ថានភាពទូទៅរបស់អនីតិជន និងការផ្តល់យោបល់វាយតម្លៃផ្សេងៗដែលធ្វើឡើងដោយភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច ។

៩- ភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច សំដៅដល់មន្ត្រីរបស់ក្រសួង មន្ទីរ ការិយាល័យទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ចរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ឬបុគ្គលផ្សេងទៀតដែលទទួលបានការបណ្តុះបណ្តាលជំនាញផ្នែកកុមារ និងច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងអនីតិជន ហើយត្រូវទទួលបានការតែងតាំង ឬទទួលស្គាល់ពីរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ច ។

១០- មណ្ឌលយុវនីតិសម្បទា សំដៅដល់មណ្ឌលដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រសួងទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ច សម្រាប់ផ្តល់សេវាការពារ ថែទាំ អប់រំ ស្តារនីតិសម្បទា និងសមាហរណកម្មដល់អនីតិជន ។

ROYAUME DU CAMBODGE · LE MINISTÈRE DU PALAIS ROYAL

មាត្រា ៦.- សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធី

អនីតិជនគ្រប់រូបដែលជាប់សង្ស័យ ឬត្រូវចោទ ឬជាប់ចោទថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធីដូចតទៅ ៖

- សិទ្ធិមិនផ្តល់ចម្លើយនៅពេលដែលមាន ឬគ្មានវត្តមានមេធាវី
- សិទ្ធិមិនទទួលការបង្ខិតបង្ខំឲ្យឆ្លើយដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង
- សិទ្ធិរក្សាការសម្ងាត់នៃជីវិតឯកជន
- សិទ្ធិទទួលបានការពិនិត្យសុខភាព និងការព្យាបាល
- សិទ្ធិទទួលបានការឲ្យដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់
- សិទ្ធិក្នុងការជូនដំណឹងអំពីការចាប់ខ្លួនទៅដល់អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់
- សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវីដោយការជ្រើសរើស ឬដោយការចាត់តាំងដោយមិនយកកម្រៃ ស្របតាមលក្ខខណ្ឌដែលចែងដោយច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី ចាប់តាំងពីដំណាក់កាលដំបូងបំផុតនៃនីតិវិធី
- សិទ្ធិឲ្យមានការចូលរួមពីអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់នៅគ្រប់ដំណើរការរឿងក្តី ប្រសិនបើការចូលរួមនេះមិនផ្ទុយនឹងឧត្តមប្រយោជន៍របស់អនីតិជន
- សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីអ្នកបកប្រែភាសាដោយមិនយកកម្រៃ កាលបើមានការចាំបាច់
- សិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាង
- សិទ្ធិស្នើសុំឲ្យកោះហៅសាក្សី និងសួរសាក្សី
- សិទ្ធិស្នើសុំអនុញ្ញាតនៅក្រៅឃុំ
- សិទ្ធិស្នើសុំឲ្យកែប្រែវិធានការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ
- សិទ្ធិទំនាក់ទំនងជាមួយស្ថានទូត ស្ថានកុងស៊ុល ក្នុងករណីអនីតិជនជាជនបរទេស
- សិទ្ធិផ្សេងៗទៀតដែលមានចែងនៅក្នុងបទដ្ឋានគតិយុត្តជាធរមាន ។

ជំពូកទី ៣
ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ និងរដ្ឋបណ្តឹងរបស់អនីតិជន

មាត្រា ៧.- ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ

នីតិភាពនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវបានកំណត់ចាប់ពីអាយុ ១៨ (ដប់ប្រាំបី) ឆ្នាំ ឡើងទៅ ។ ប៉ុន្តែ តុលាការអាចប្រកាសទណ្ឌកម្មព្រហ្មទណ្ឌទៅលើអនីតិជនអាយុចាប់ពី ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ ឡើងទៅ ប្រសិនបើកាលៈទេសៈនៃបទល្មើស ឬបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់អនីតិជននោះតម្រូវ លើកលែងតែករណីមានចែងពិសេសនៅក្នុងច្បាប់ផ្សេងទៀត ។

ROYAUME DU CAMBODGE · LE PALAIS ROYAL

មាត្រា ៨.- ការទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណី

បទប្បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ មាត្រា ៧៤៥ (អសមត្ថភាពក្នុងការទទួលខុសត្រូវ) និងមាត្រា ៧៤៦ (ការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកមានករណីយកិច្ចត្រួតពិនិត្យ) នៃជំពូកទី ១៦ (អំពើអនីត្យានុកូល) ក្នុងគន្ថីទី ៥ (កិច្ចសន្យាសំខាន់ៗ និងអំពើអនីត្យានុកូល)នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវយកមកអនុវត្តចំពោះការទទួលខុសត្រូវរដ្ឋប្បវេណីរបស់អនីតិជន ។

មាត្រា ៩.- ការកំណត់អាយុ

អាយុនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់អនីតិជន ត្រូវកំណត់យកអាយុនៅពេលដែលអនីតិជននោះប្រព្រឹត្តបទល្មើស ។

ភស្តុតាងនៃអាយុរបស់អនីតិជន ត្រូវបានបញ្ជាក់ដោយសំបុត្រកំណើត ឬឯកសារផ្សេងទៀតដែលអាចបញ្ជាក់បានអំពីកំណើត ។ ក្នុងករណីពុំមានឯកសារ ឬមានការសង្ស័យ ឬមិនមានភាពច្បាស់លាស់ទាក់ទងនឹងយថាភូតនៃឯកសារនោះ ភស្តុតាងនៃអាយុរបស់អនីតិជនអាចផ្តល់តាមគ្រប់មធ្យោបាយផ្សេងទៀតដែលអាជ្ញាធរតុលាការអាចជឿទុកចិត្តបាន ។

អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចត្រូវស្វះស្វែងរកភស្តុតាង ដើម្បីកំណត់អាយុរបស់អនីតិជនឲ្យបានឆាប់រហ័សបំផុតដែលអាចធ្វើទៅបាន ។

ក្នុងករណីមានការសង្ស័យអំពីអាយុរបស់អនីតិជន វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់អនីតិជននោះ ។

ជំពូកទី ៤

ជំនួយផ្នែកសេវាសង្គមកិច្ច

មាត្រា ១០.- ការតែងតាំង និងការទទួលស្គាល់ភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច

ការតែងតាំង ការទទួលស្គាល់ និងការគ្រប់គ្រងភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ចជាសមត្ថកិច្ចរបស់ក្រសួងទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ច ។

បែបបទនៃការតែងតាំង និងការទទួលស្គាល់ភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច ត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសរបស់រដ្ឋមន្ត្រីទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ច។

មាត្រា ១១.- ភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច

ភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ចមានភារកិច្ចជាអាទិ៍ ៖

- ជួបអនីតិជននៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃនីតិវិធី ជាពិសេស នៅដំណាក់កាលដំបូងនៃនីតិវិធីរបស់មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ និងនៅក្នុងពន្ធនាគារ ដើម្បីប្រមូលព័ត៌មានវាយតម្លៃ និងផ្តល់សេវាបន្ទាន់ដល់អនីតិជន

ក្នុងករណីមានវិវាទទាក់ទងនឹងអាយុរបស់អនីតិជននៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ត្រូវបញ្ជូនសំណុំរឿងនេះទៅព្រះរាជអាជ្ញាជាបន្ទាន់ ។

មាត្រា ១៥._ ការចាប់ខ្លួន

នគរបាលយុត្តិធម៌អាចចាប់ខ្លួនអនីតិជនដែលមានអាយុចាប់ពី ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ ដល់ក្រោម ១៨ (ដប់ប្រាំបី) ឆ្នាំ តែក្នុងករណីដែលអនីតិជនប្រព្រឹត្តបទមជ្ឈិម ឬបទឧក្រិដ្ឋជាក់ស្តែងតែប៉ុណ្ណោះ ។ ប៉ុន្តែអនីតិជនដែលមានអាយុចាប់ពី ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ ដល់ក្រោម ១៦ (ដប់ប្រាំមួយ) ឆ្នាំ ការចាប់ខ្លួនអាចធ្វើទៅបានតែក្នុងករណីដែលអនីតិជននោះប្រព្រឹត្តបទមជ្ឈិមដោយចេតនា ។ រាល់ការចាប់ខ្លួនអនីតិជនត្រូវរាយការណ៍ជូនព្រះរាជអាជ្ញាភ្លាម។

ការអនុវត្តការចាប់ខ្លួន នគរបាលយុត្តិធម៌ត្រូវចៀសវាងការធ្វើឲ្យអាម៉ាស់មុខនិងបាត់បង់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់អនីតិជន និងត្រូវបញ្ជូនអនីតិជនទៅឲ្យផ្នែក ឬអង្គភាពដែលមាននគរបាលយុត្តិធម៌ជំនាញទទួលបន្ទុកការងារអនីតិជនដែលនៅជិតបំផុត ។

មាត្រា ១៦._ ការឆែកឆេរលើខ្លួនបុគ្គល

មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌អាចធ្វើការឆែកឆេរលើខ្លួនបុគ្គលដែលជាអនីតិជនបាន ។ ការឆែកឆេរខ្លួនបុគ្គលត្រូវធ្វើឡើងដោយបុគ្គលដែលមានភេទដូចគ្នា និងមិនត្រូវជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើស ពុំមានទំនាស់ ឬមិនជាប់សាច់ញាតិ ឬមានទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធជាមួយអនីតិជននោះឡើយ លើកលែងតែក្នុងករណីមិនអាចចៀសវាងបាន ។

មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ត្រូវធ្វើកំណត់ហេតុនិងចុះនិទ្ទេសអំពីបញ្ហានេះ ។

មាត្រា ១៧._ ការឃាត់ខ្លួនអនីតិជនប្រព្រឹត្តបទល្មើស

មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌អាចឃាត់ខ្លួនអនីតិជនអាយុចាប់ពី ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ ដល់ក្រោម ១៨ (ដប់ប្រាំបី) ឆ្នាំបាន ប្រសិនបើមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ជឿជាក់ថាអនីតិជនអាចរត់គេចខ្លួន ឬបំផ្លាញភស្តុតាង ឬបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់សុវត្ថិភាពសាក្សី ជនរងគ្រោះ ឬសន្តិសុខសាធារណៈ ឬក្នុងគោលបំណងការពារសុវត្ថិភាពអនីតិជននោះ ។ ប៉ុន្តែ អនីតិជនដែលមានអាយុចាប់ពី ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ ដល់ក្រោម ១៦ (ដប់ប្រាំមួយ) ឆ្នាំ ការឃាត់ខ្លួនអាចធ្វើទៅបានតែក្នុងករណីដែលអនីតិជន នោះប្រព្រឹត្តបទមជ្ឈិមដោយចេតនា ។ រាល់ការឃាត់ខ្លួនអនីតិជន ត្រូវរាយការណ៍ជូនព្រះរាជអាជ្ញាភ្លាម ។ ការឃាត់ខ្លួននេះ សម្រាប់តែជាវិធានការចុងក្រោយប៉ុណ្ណោះ ។

មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ ត្រូវបញ្ចប់ដំណើរការស៊ើបអង្កេតឲ្យបានលឿនបំផុតដែលអាចធ្វើទៅ

ក្នុងករណីអវត្តមានជនណាមួយខាងលើ ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវចុះនិទ្ទេសក្នុងកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ ដោយបញ្ជាក់អំពីមូលហេតុ ។

បន្ទាប់ពីបញ្ចប់ការស្តាប់ចម្លើយភ្លាម អនីតិជនមានសិទ្ធិអានកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយបាន ។ ក្នុងករណីអនីតិជនមិនអាចអានកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយបាន ក្រឡាបញ្ជី ឬអ្នកបកប្រែត្រូវអានកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយឱ្យអនីតិជនស្តាប់ ។ អនីតិជនអាចសុំកែប្រែ ឬបន្ថែមបន្ថយចម្លើយលើកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយបាន មុននឹងចុះហត្ថលេខា ឬផ្តិតស្រាមដៃ ។

ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវអនុញ្ញាតឱ្យមេធាវី អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ឬអ្នកទំនុកបម្រុង ឬភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ចអានកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយបាន ។

មេធាវី អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ឬអ្នកទំនុកបម្រុងរបស់អនីតិជន ភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ចដែលមានវត្តមាន ត្រូវចុះហត្ថលេខាឬផ្តិតស្រាមដៃលើកំណត់ហេតុ ។ ក្នុងករណីដែលអនីតិជន ឬអ្នកចូលរួមណាមួយមិនព្រមចុះហត្ថលេខាឬផ្តិតស្រាមដៃលើកំណត់ហេតុ ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវចុះនិទ្ទេសក្នុងកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយនោះ ។

វិធានដែលបានបញ្ញត្តនៅក្នុងមាត្រានេះ មានលក្ខណៈដាច់ខាតត្រូវតែគោរពតាម បើមិនដូច្នោះទេនឹងនាំឱ្យមានមោឃភាពនៃនីតិវិធី ។

មាត្រា ២៧.- ការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការចំពោះអនីតិជនអាយុក្រោម ១៤ (ដប់បួន)ឆ្នាំ

ក្នុងករណីអនីតិជនមានអាយុក្រោម ១៤(ដប់បួន)ឆ្នាំ គិតមកត្រឹមថ្ងៃដែលសង្ស័យថាបានចូលរួមប្រព្រឹត្តបទល្មើស នោះព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវសម្រេចតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ និងត្រូវប្រគល់អនីតិជនទៅឱ្យអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់វិញភ្លាម ។

ក្នុងករណីដែលអនីតិជនត្រូវការកិច្ចការពារនិងថែទាំ ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវបញ្ជូនអនីតិជននោះទៅមន្ទីរទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ចរាជធានី ខេត្ត ដើម្បីចាត់វិធានការសមស្របទៅតាមសុខុមាលភាពនិងស្ថានភាពសង្គមរបស់អនីតិជន ។

ក្រោយពីបានទទួលអនីតិជនពីព្រះរាជអាជ្ញាហើយ ប្រសិនបើមន្ទីរទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ចរាជធានី ខេត្ត យល់ឃើញថាអនីតិជននោះចាំបាច់ត្រូវមានកិច្ចការពារនិងថែទាំ នោះមន្ទីរទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ច ត្រូវចាត់វិធានការស្នើសុំព្យួរ ឬសុំដកហូតអំណាចមេបា ឬបញ្ឈប់អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ឬអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ ក្នុងករណីដែលអនីតិជនមានអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ដើម្បីតុលាការសម្រេចអំពីការព្យួរ ឬការដកហូត ឬការបញ្ឈប់អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់និងសិទ្ធិអាណាព្យាបាលលើអនីតិជននោះ ។ ក្នុងករណីដែលអនីតិជនគ្មានអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បាន

ROYAUME DU CAMBODGE * LE SECRETARIAT DU PALAIS ROYAL

កំណត់ មន្ទីរ ឬការិយាល័យ ត្រូវសុំទៅតុលាការ ដើម្បីសម្រេចអំពីសិទ្ធិអាណាព្យាបាលលើអនីតិជននោះ ។

ជនរងគ្រោះ ឬអ្នកតំណាងស្របច្បាប់ អាចដាក់ពាក្យប្តឹងទាមទារសំណងទៅតុលាការរដ្ឋប្បវេណីបាន ។

មាត្រា ២៨.- អំណាចរបស់តំណាងអយ្យការក្នុងការបង្វែរ

ករណីអនីតិជនមានអាយុចាប់ពី ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ ដល់ក្រោម ១៨ (ដប់ប្រាំបី) ឆ្នាំ ប្រព្រឹត្តបទលហុ ឬបទមជ្ឈិម ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវពិចារណាជាបឋមទៅលើការបង្វែរដូចមានចែងក្នុងជំពូកទី ១០ (ការបង្វែរ) នៃច្បាប់នេះ ។

ករណីព្រះរាជអាជ្ញាសម្រេចបង្វែរ បទប្បញ្ញត្តិនៃជំពូកទី ១០ (ការបង្វែរ) នៃច្បាប់នេះ ត្រូវយកមកអនុវត្ត ។ ក្នុងករណីនេះ ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវសម្រេចផ្អាកនីតិវិធីចោទប្រកាន់ដោយដីកាសម្រេច ។

ប្រសិនបើការរៀបចំផែនការបង្វែរត្រូវការពេលវេលា ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវផ្អាកនីតិវិធីចោទប្រកាន់ និងបង្គាប់ឲ្យប្រគល់អនីតិជនទៅអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ឬមន្ទីរទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ចរាជធានី ខេត្ត ដើម្បីទទួលបានការគ្រប់គ្រងនិងថែទាំ ដើម្បីរង់ចាំអនុវត្តផែនការបង្វែរ ។

ព្រះរាជអាជ្ញាជូនដំណឹងដល់ជនរងគ្រោះឬអ្នកតំណាងស្របច្បាប់របស់ជនរងគ្រោះ ក្នុងករណីជនរងគ្រោះជាអនីតិជន និងមេធាវីរបស់អនីតិជនអំពីការសម្រេចផ្អាកនីតិវិធីចោទប្រកាន់ ។ ជនរងគ្រោះ ឬអ្នកតំណាងស្របច្បាប់របស់ជនរងគ្រោះ អាចប្តឹងទាមទារសំណងទៅតុលាការរដ្ឋប្បវេណី ។

ព្រះរាជអាជ្ញា ត្រូវសម្រេចចេញដីកាតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការក្នុងករណីដែលការអនុវត្តផែនការបង្វែរទទួលបានជោគជ័យ ដោយផ្អែកលើលទ្ធផលនៃរបាយការណ៍ដែលបញ្ជាក់រួមគ្នាពីភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច និងអ្នកទទួលបន្ទុកអនុវត្តផែនការបង្វែរ ។

ក្នុងករណីអនីតិជនអនុវត្តផែនការបង្វែរមិនបានជោគជ័យ ព្រះរាជអាជ្ញាអាចចេញដីកាសម្រេចបង្វែរជាថ្មី ដោយពិចារណាទៅលើមូលហេតុដែលនាំឲ្យបរាជ័យក្នុងការអនុវត្តផែនការបង្វែរទស្សនៈរបស់អនីតិជន អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ និងការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច ឬចាត់វិធានការតាមនីតិវិធី ។

មាត្រា ២៩.- ការឲ្យដំណឹងអំពីការចោទប្រកាន់

ក្នុងករណីណាក៏ដោយ ការសម្រេចចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវឲ្យដំណឹងភ្លាមដោយផ្ទាល់និងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅអនីតិជន ហើយប្រសិនបើសមស្រប ត្រូវឲ្យដំណឹងតាមរយៈអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ឬអ្នកទំនុកបម្រុងនិងមេធាវីរបស់អនីតិជន ដើម្បីរៀបចំមធ្យោបាយការពារអនីតិជន ។

ROYAUME DU CAMBODGE • LE MINISTRE DU PALAIS ROYAL

មាត្រា ៣៧.- ការព្យួរការសិក្សា និងការងារសម្រាប់អនីតិជន

ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចបង្គាប់ទៅគ្រឹះស្ថានសិក្សា ឬនិយោជក មិនឲ្យព្យួរការសិក្សា ឬព្យួរការងាររបស់អនីតិជន ប្រសិនបើអនីតិជនមិនត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នទេ ។

ក្នុងករណីអនីតិជនត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ឬត្រូវអនុវត្តផែនការបង្វែរ គ្រឹះស្ថាន ឬនិយោជកអាចព្យួរការសិក្សា ឬព្យួរការងាររហូតដល់មានសេចក្ដីសម្រេចរបស់តុលាការជាស្ថាពរ ។ ក្នុងករណីតុលាការសម្រេចសេចក្ដីថាគ្មានទោសទេ នោះគ្រឹះស្ថានសិក្សា ឬនិយោជកត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យអនីតិជនចូលសិក្សា ឬធ្វើការជាធម្មតាឡើងវិញ ។

មាត្រា ៣៨.- អំណាចរបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរក្នុងការបង្វែរ

ចៅក្រមស៊ើបសួរត្រូវពិចារណាជាបឋមទៅលើការបង្វែរ ដូចមានចែងក្នុងជំពូកទី ១០ (ការបង្វែរ) នៃច្បាប់នេះ ចំពោះអនីតិជនដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តបទមជ្ឈិម ។ បទមជ្ឈិមដែលមានស្ថានទម្ងន់ទោស អាចត្រូវបានយកមកពិចារណាអំពីការបង្វែរផងដែរ ។ ករណីចៅក្រមស៊ើបសួរសម្រេចបង្វែរ បទប្បញ្ញត្តិក្នុងជំពូកទី ១០ (ការបង្វែរ) នៃច្បាប់នេះ ត្រូវយកមកអនុវត្ត ។ ក្នុងករណីនេះចៅក្រមស៊ើបសួរត្រូវផ្អាកនីតិវិធីនៃការស៊ើបសួរដោយដីកាសម្រេច និងបង្គាប់ឲ្យដោះលែងអនីតិជនដែលត្រូវបានឃុំខ្លួន ប្រសិនបើអនីតិជននោះត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ។ ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចបង្គាប់ឲ្យប្រគល់អនីតិជនទៅអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ឬមន្ទីរទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ចរាជធានី ខេត្ត ដើម្បីទទួលបានការគ្រប់គ្រងនិងថែទាំ ដើម្បីរង់ចាំអនុវត្តផែនការបង្វែរ ទោះបីផែនការបង្វែរត្រូវការពេលវេលារៀបចំក៏ដោយ ។

ចៅក្រមស៊ើបសួរត្រូវជូនដំណឹងដល់ជនរងគ្រោះ ឬអ្នកតំណាងស្របច្បាប់របស់ជនរងគ្រោះ ក្នុងករណីជនរងគ្រោះជាអនីតិជន និងមេធាវីរបស់អនីតិជន អំពីការសម្រេចផ្អាកនីតិវិធីនៃការស៊ើបសួរ ។ ជនរងគ្រោះ ឬអ្នកតំណាងស្របច្បាប់របស់ជនរងគ្រោះ អាចប្ដឹងទាមទារសំណងទៅតុលាការរដ្ឋប្បវេណី ។

ចៅក្រមស៊ើបសួរត្រូវចេញដីកាដំណោះស្រាយលើកលែងចោទប្រកាន់ ក្នុងករណីដែលការអនុវត្តផែនការបង្វែរទទួលបានជោគជ័យ ដោយផ្អែកលើលទ្ធផលរបាយការណ៍ដែលបញ្ជាក់រួមគ្នាពីភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច និងអ្នកទទួលបន្ទុកអនុវត្តផែនការបង្វែរ ។

ក្នុងករណីដែលអនីតិជនអនុវត្តផែនការបង្វែរមិនបានជោគជ័យ ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចចេញដីកាសម្រេចបង្វែរជាថ្មីដោយពិចារណាទៅលើមូលហេតុដែលនាំឲ្យបរាជ័យក្នុងការអនុវត្តផែនការបង្វែរ ទស្សនៈរបស់អនីតិជន អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ និងការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយភ្នាក់ងារសង្គមកិច្ច ឬចាត់វិធានការតាមនីតិវិធី ។

មាត្រា ៣៩.- ការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន

ការឃុំខ្លួនអនីតិជនបណ្ដោះអាសន្ន ជាវិធានការចុងក្រោយ ។

បន្ថែមលើបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីលក្ខខណ្ឌ មូលហេតុនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ចៅក្រមស៊ើបសួរមុននឹងសម្រេចអំពីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ត្រូវពិចារណាលើរបាយការណ៍ប៉ាន់ប្រមាណសុខុមាលភាព និងស្ថានភាពសង្គមរបស់អនីតិជនផងដែរ ប្រសិនបើមាន ។

អនីតិជនអាយុក្រោម ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ មិនត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នឡើយ ។ ក្នុងករណីអនីតិជនដែលកំពុងជាប់ឃុំត្រូវបានរកឃើញថាមានអាយុក្រោម ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ ចៅក្រមស៊ើបសួរត្រូវចេញដីកាដំណោះស្រាយលើកលែងចោទប្រកាន់ និងបង្គាប់ឲ្យដោះលែងអនីតិជននោះជាបន្ទាន់ ទោះបីមានបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ព្រះរាជអាជ្ញាក៏ដោយ ហើយប្រគល់អនីតិជននោះទៅឲ្យអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ។

ក្នុងករណីដែលអនីតិជនត្រូវការកិច្ចការពារ និងថែទាំ ចៅក្រមស៊ើបសួរត្រូវបញ្ជូនអនីតិជននោះទៅមន្ទីរទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ចរាជធានី ខេត្ត ដើម្បីចាត់វិធានការសមស្របទៅតាមសុខុមាលភាព និងស្ថានភាពសង្គមរបស់អនីតិជន ។

ក្នុងករណីយល់ឃើញថាអនីតិជនត្រូវការកិច្ចការពារ និងថែទាំ នោះមន្ទីរ ឬការិយាល័យត្រូវចាត់វិធានការស្នើសុំព្យួរ ឬសុំដកហូតអំណាចមេបា ឬបញ្ឈប់អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ឬអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ ក្នុងករណីដែលអនីតិជនមានអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ ដើម្បីតុលាការសម្រេចអំពីការព្យួរ ឬការដកហូត ឬការបញ្ឈប់អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ និងសិទ្ធិអាណាព្យាបាលលើអនីតិជននោះ ។

ក្នុងករណីដែលអនីតិជនគ្មានអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ មន្ទីរ ឬការិយាល័យ ត្រូវសុំទៅតុលាការដើម្បីសម្រេចអំពីសិទ្ធិអាណាព្យាបាលលើអនីតិជននោះ ។

ជនរងគ្រោះ ឬអ្នកតំណាងស្របច្បាប់ អាចដាក់ពាក្យប្តឹងទាមទារសំណងទៅតុលាការរដ្ឋប្បវេណីបាន ។

មាត្រា ៤០.- ការដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ

ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចដាក់អនីតិជនត្រូវចោទឲ្យនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការបានគ្រប់ពេលវេលាជំនួសឲ្យការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ប្រសិនបើអនីតិជនត្រូវចោទនោះ ត្រូវបានចោទប្រកាន់អំពីបទល្មើសដែលត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារ ។ បន្ថែមលើបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការនៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចបង្គាប់អនីតិជនដែលនៅក្រៅឃុំឲ្យគោរពកាតព្វកិច្ចមួយ ឬច្រើនដូចតទៅ ៖

- ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងផ្ទាល់ពីឪពុកម្តាយ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ឬអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ ឬអ្នកទំនុកបម្រុងរបស់អនីតិជន ឬក្រុមគ្រួសារណាមួយសមស្រប

ROYAUME DU CAMBODGE
LE MINISTRE DU PALAIS ROYAL

៨១

មាត្រា ៨៨.- មណ្ឌលឃុំឃាំងអនីតិជន

ក្នុងករណីមិនទាន់មានមណ្ឌលឃុំឃាំងអនីតិជន វិធានការទាំងឡាយដែលកំពុងអនុវត្តទៅលើអនីតិជន ត្រូវបន្តអនុវត្តរហូតដល់មានមណ្ឌលឃុំឃាំងអនីតិជន ។

បែបបទ និងនីតិវិធីនៃការផ្ទេរ ការប្រគល់ និងការទទួលអនីតិជន ត្រូវកំណត់ដោយប្រកាសអន្តរក្រសួងរវាងរដ្ឋមន្ត្រីទទួលបន្ទុកវិស័យសង្គមកិច្ច រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ ។

ជំពូកទី ១៦

អវសានប្បញ្ញត្តិ

មាត្រា ៨៩.- ការអនុវត្តច្បាប់នេះ

ក្រោយពីចូលជាធរមាននៅទូទាំងប្រទេស ច្បាប់នេះត្រូវផ្សព្វផ្សាយរយៈពេល ៦ (ប្រាំមួយ) ខែ ទើបអនុវត្ត ។

ធ្វើនៅរាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ១៤ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០១៦

ក្នុងព្រះបរមនាមនិងតាមព្រះរាជបញ្ជាដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់

ប្រមុខរដ្ឋស្តីទី

ហត្ថលេខា និងព្រះរាជលញ្ឆករ

សម្តេចវិបុលសេនាភក្តី សាយ ឈុំ

[illegible]

បានយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយព្រះមហាក្សត្រ

សូមឡាយព្រះហស្តលេខា

នាយករដ្ឋមន្ត្រី

ហត្ថលេខា

សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន

បានយកសេចក្តីគោរពជម្រាបជូន

សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី

រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា

ហត្ថលេខា

វង សូត

លេខ: ៧៦៩ ស.ណ

សំណៅចំលងចេញពីច្បាប់ដើមសម្រាប់ចែកផ្សាយ

រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ១៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០១៦

អគ្គលេខាធិការរាជរដ្ឋាភិបាល

ស៊យ សុខា